

FEHÉR KLÁRA
BÚCSÚ A TENGERTŐL

REGÉNY
(1977/1982)

TARTALOM

HAWAII
ESTE
ABLAKOK
SZÉLMALOMHARC
TELEKSZOMSZÉDOK
REPÜLŐGÉPEN
CSILLAGOK
ÁLOM
EMLÉKIRATOK
ORLAY
A LIFT
TALÁLKOZÁS
ÍGY HATÁROZTAM
A CIKK
A PÁRIZSI VENDÉG
JANI
CSUTI
AZ ÖNTÖDE
TAORMINA
TENISZ
ÉVA
KÍSÉRTETEK
KETRECBEN
TALÁLKOZÁS
BÚCSÚ A TENGERTŐL

*Ez a regény, regény. Hősei nem élnek és sohasem éltek.
Eseményeit a képzelet szülte. Ha valaki mégis
magára ismerne, tévedés, nem róla szól.*

FEHÉR KLÁRA, 1983

HAWAII

- Nem egyezem bele.

- Éva okos, megfontolt, egészséges, remek a reflexei, korengedélyt kaphat. Szeretném, ha megtanulna autót vezetni.

- Géza, nem egyezem bele. Nem kell. Korai. És kérlek, hagyjuk abba ezt az örökös vitát. Egy tizenhat éves taknyosnak nem kell saját autó.

- Mit csináljak ezzel az ócska, rozoga, tizenegy éves Volkswagennel? Ha eladom az ócska-piacon...

Nem. Hát ez nem megy. Kvarcóra, hifi-torony, házibuli, iskolai mulatságra új ruha, külföldi utazás, Adidas felszerelés, toronyóra láncsal. Géza mindent megvesz, megenged, elnéz. Ami fáj és kellemetlen, azt intézze anyu: oltani a gyereket, fogorvoshoz vinni a gyereket, penicillint beadni a gyereknek. De ha moziba vágyik, akkor apa, ha alá kell írni az intézt, akkor apa, ha fagyalt kell, akkor apa. Nem, nem tud érvelni. Nem lehet azt mondani, hogy amikor én tizenhat éves voltam, nem nézhettem éjfélig a tévét, mert nem is volt tévé, és nem lehet megkérdezni, hogy drága gyermekem, miért ez a világfájdalom, miért nem tudsz annak örülni, hogy tavasz van, hogy ég a villany, hogy a csapból folyik a víz? Miért nem éled az időt, miért agyonütöd az időt? Miért minden percben mozi, tévé...

- Ne legyél már olyan szigorú a lányodhoz - mondja Géza halkán, és Ágnes a könnyörgő, fakó hangtól szívdobogást kap. Attól fél, hogy Géza kimondja, hogy Géza egyszer kimondja azt a képtelen vádat, hogy „mert csak a fiadat szereted, ezt a gyereket nem szereted, a lányodat nem akartad, a hawaii gyerekünket nem akartad...”

Késő este indult a gép San Franciscóból, hajnali háromkor szállt le a honolulu repülőtérre. Akárcsak egy giccses filmben. A telihold ragyogott, a csillagok szinte karnyújtásnyira közel jöttek. A Diamond Head tündéri villáiból még ebben a hajnali órában is fény áradt. Az óceán fehér tajtékkal ringott, a kókuszpálmák karcsún szaladtak az ég felé, az ananász és orchidea illatától részeg volt a világ. Könnyű eső permetezett, selyemszálon jött a felhőkből, egy pillanat múlva már fel is száradt. A leszálló géphez odagördítették a lépcsőt, a lépcső alján a kongresszus fogadóbizottsága: hulaszoknyás, gyönyörű polinéz lányok, alohainges, villogó fogú, barna szemű, barna bőrű polinéz fiúk - és ezerszínű orchideából font lelt akasztottak az érkezők nyakába.

Álom volt minden, az *Aloha Oi*-t játszó zenekar, az autó ringása a kifogástalan autóutakon, a pálmák sziluettje, a szédítő illat, II. Kamehameha király színarany szobra, a városközpont hófehér felhőkarcolói és Waikiki szállodasora. Álom volt a szállodaszoba bambuszredőnye, a moszkítóháló és az orchidea illatával keveredő fertőtlenítő szaga, a nagy tálon az asztalra készített mangó és banán. Álom volt az ágy könnyű takarója, és Géza ölelése, nevetése, szorítása. - Álmodtál ilyet? Ezt kapod tőlem... nászutat Honoluluban.

Három napig tartott a kongresszus, de nekik egy egész hetük volt. A kongresszust a Modern Food Corporation rendezte, egy amerikai szupervállalat, saját tévéállomásokkal, folyóiratokkal, magánszanatóriumokkal, háromszáz kutatólaboratóriummal, minden évben más tudományos jelszóval: „Lefogni - tovább élni!” „Magnéziumdús gyümölcs - hibátlan érrendszer!” A cég public relation-emberei figyelemmel kísérték és feldolgoztak minden, a világ bármely országában megjelenő táplálkozástani szócikket. Így került a kezükbe egy bizonyos dr. Géza Poltavai (Budapest, Magyarország, Európa, 1961.) szócikke, így kezdődött

a hivatalos levelezés. Géza dolgozata megjelent a konszern egyik folyóiratában, a dolgozatért küldtek némi pénzt is, és meghívást a honolulu-i világkongresszusra. A kongresszus programjában szerepelt dr. Poltavai tízperces felolvasása. Az utazáshoz a Nemzeti Bank öt-öt dollár költségen felvételét engedélyezte, a többit Ferkó küldte Párizsból.

A kongresszushoz tartozott három hivatalos ebéd és három vacsora és rengeteg újságíró. Randevút kellett megbeszélni az Ala Moana forgó tetőteraszán. A megbeszélés időben az újságíró már ott volt, intésére a pincérek ezüsttálcaikon frissen szedett ananászt tálaltak. A gyümölcsöt ezüstkéssel és -villával csak ki kellett emelni a gondosan szétnyitott héjból, dúsan csurgott a mézédés, az illata örjítően keveredett a sós tenger, pálmák és orchideák, különös fűszerek illatával.

- Mi a véleménye a hawaii ananászról, Mr. Poltavai? Jóízű? Tápláló?

- Remek. Nagyszerű.

Élvezték a frissen szedett ananász sosem ízelet gyönyörűségét, még azt sem vették észre, hogy közben a másik asztalnál megáll egy barátságos, szakállas fiatalember és villámgyorsan felvételeket készít. Csak másnap reggel, amikor a szálloda halljában reggeli újságokat vettek, látták nagy elképedéssel az óriási címet:

NAGYHÍRŰ EURÓPAI TUDÓS NYILATKOZIK:

A friss ananász az anyatejjel egyenlő értékű táplálék, megóv az agy-érelmeszesedéstől, a reumától, biztos szer a szürkehályog megelőzésére... És hozzá a fényképek: boldogan, maszatosan falják az ananászszeleteket.

- Most mit csináljunk? - képedt el Ágnes.

- Nevezzünk rajta. Mindenben nevezzünk.

Nevettek a hawaii ünnepségen, a luahun, a táncbemutatókon, és nevetve úsztak a kék óceánban, nevettek az idomított bálnákon, és nevetve utaztak a csónakkirándulásra, ahol az üvegfenekű csónakban látni lehetett az alattuk úszkáló tengeri szörnyeket. És nevettek az ágyban, ahol ölelés közben látták a holdsütötte pálmaágakat.

Géza egyik karjával Ágneset ölelte, másik kezét kinyújtotta, valamit keresgelt az éjjeliszekrényen.

- Nézd, mit vettem neked! Egy pici lávaszobor. Tiki isten szobra.

Egész pici szobor volt, koromfekete lábából kifaragva, zölden villogó smaragdszemmel. Ez mindig emlékeztetni fog Hawaiira, nászutunkra.

- Nem kell, hogy istenek emlékeztessenek. Nem fogom elfelejteni.

- Akkor tedd el a gyerekünknek.

A gyerekünknek?

Ágnesnek elakadt a lélegzete. Géza ezt nem gondolhatta végig. Hiszen ő már negyvenéves. Van egy kilencéves kislánya. Negyvenévesen újra szülni? Kiverte a veríték. A gyönyörű honolulu-i éjszakában rémülten összekoccantak a fogai. Hát itt... itt valami szörnyű tévedés van. Neki ez a második házassága, késői szerelem, szédület, álomutazás, örökös vakáció. Még élhet húsz évet, harmincat, talán negyvenet is, még utazhat, gyógyíthat, tanulhat, szerethet, örülhet. Az első házasság, az alapházasság a komoly, szótlan Janival, elmúlt. A kisfiát világra hozta, felnevelte (felneveltéd, Ágnes?). Eszébe jutnak a gyomorfájós rohanások. Kisjanit bölcsődébe kellett cipelni, a dadus szemrehányása: Homok anyuka megint az utolsó. Hányszor

kellett hazatelefonálni a mamának, és sírósizgatottan kérni, hogy menjen a gyerekért, neki ügyelnie kell. És amikor szabadságot kellett kérnie, mert Kisjani kanyarós volt. Este fáradtan oda kellett ülni a kisasztalhoz, átnézni az ákombákom füzeteket, hányszor kellett lélek-szakadva, késve érkezni a szülői értekezletekre... de akkor ez természetes volta többi hasonló korú vagy alig fiatalabb kollegina ugyanígy küszködött. De most ez már képtelenség, azt se tudja már, hogyan kell kézbe fogni egy csecsemőt, fürdetni, éjszaka felkelni, etetni. Fáradt vagyok - gondolta döbbenet. Férjhez mentem, pedig nem is gondoltam végig, hogy a házasság egészen mást jelent, és a gyerek egészen mást jelent egy negyvenéves nőnek, és mást egy negyvenhárom éves férfinak. Férjhez mentem, pedig a szívem mélyén nem is akarok igazi házasságot, vérrel, verítékkal, újra gyerekekkel.

Géza áttette a szobrot Ágnes tenyerébe.

- Ne - akarta mondani Ágnes.

De akkor már Géza csókolta, magához szorította. Szeretlek, szeretlek, szeretlek.

És ha igazán még egy gyerekem volna? - gondolta meghökkenve és meglepetten és boldogan és szorongva... És a hawaii szerelmes ölelésekből született Éva, szőke, kék szemű (olyan a szeme, mint a hawaii ég - mondta Géza), mosolygós, egészséges kislány, elkényeztetett, nagyszájú, okos, szemtelen kislány, hízelgő és makacs. Bölcsőjében már a fekete láva Tiki isten vigyázott rá. Tiki istent ezüstláncra fűzték. Éva a nyakában hordta. Tizennégy évesen elajándékozta az egyik osztálytársnőjének, cserébe a megoldott számtanpéldáért. Ágnes elsírta magát, amikor Éva a vacsoránál nyugodtan elmesélte, miért nincs a nyakában a lánc. „Ezt kérte Szalóki, elvégre mennyi lehet a forintértéke ennek a kőnek? Képtelen voltam egyedül megoldani a példát.”

Úristen, a forintértéke! Hát honnan veszi ezt ez a gyerek? A Kertész kapott egy nyolcszáz forintos farmert. A Lenkei apukája vett egy négyszázezer forintos BMW-t. Keresztanya a születésnapomra csak egy negyvenforintos könyvet hozott... Hát ki neveli így ezeket a taknyos kölyköket? Hát mindent át lehet számítani forintra? A májusi szelet, az orgona- és akácillattal teli kert, egy havas téli délutánt, a sült gesztenye illatát, az ölelést, egy kis hawaii lávaszobrot? Mi lesz ebből a gyerekből? Minek fog örülni? Tizenhat éves korában autó? Azután mi?

Te azt hiszed, hogy Évát nem szeretem eléggé, hogy nem értem meg eléggé - akarta mondani Ágnes. - Én csak a javát akarom.

De még mielőtt megszólalt volna, Géza kérlelve mondta:

- Ne haragudj rám, Ágnes. Az én életemben olyan későn jött minden. Néha arra gondolok, hogy te talán már nem is akartál szülni. Én nem kérdeztem tőled semmit, én csak szerettelek, én folytatni akartam az életünket. Ágnes, én ősszel hatvanéves leszek, de nem tudom meddig... meddig... Amire meg lehet tanítani a gyerekünket, én megtanítom. Autót vezetni is.

- Ahogy gondolod - felelte Ágnes. Bele se kellett volna kezdeni ebbe a vitába.

ESTE

Jaj, istenem, megint nem jutottam el a fodrászhoz.

Ágnes ledobja magáról a kórházi köpenyt. Amíg a kezét szappanozza, megint bejön a fiatal Gyapay doktor. Ha megjön a kilences májfunkciós lelete, mit csináljon?

Ó, istenem - gondolja Ágnes -, ez borzasztó, ez a kilences meg hetes meg tizenötös, ez a non person-állapot, hogy itt nincs többé Kovácsné meg Józsi bácsi meg édesapám meg Jolika, itt csak szám van és lelet van és eset van és megüresedett ágy van és zárójelentés van, és ha egy mód van rá az ügyet átpasszolom a reggeli műszaknak. Mit csináljak, ha megjön a lelet? Természetesen attól függ, mi van a leletben, és milyen a beteg állapota, az adott pillanattól függ, hogy mit csináljak, dönteni kell, gyógyítani kell, azért lettünk orvosok.

A telefon cseng. Géza, persze hogy Géza. - Elfelejtetted, hogy ma este...?

- Dehogy felejtettem el, drágám, már éppen...

- A négyesnek már adtunk Sevenalt, de nagyon nyugtalan...

- Jó, megnézem őt is - mondja Ágnes, újra felveszi a köpenyt. - Kérem, sűrítse meg a leletet a laborban.

A négyesnek persze adhatnak Senevalt, a kórház egész Sevenal-készletét. A négyes új beteg, ma délben vették fel. Nyugtalan, hát persze hogy nyugtalan, négy pici gyereke maradt otthon, a legidősebb hétéves, a legkisebb hároméves. A négyest Pál Andrásnének hívják, harminckét éves, végignyomorgott és végigkoplalt tizenkét évi házasságot, fedél nélkül, albérletben, könyörületből víkendházban. Tizenkét évig ugyanabban a lavórban mosott és fürdette a gyerekeket, tizenkét évig rántott leves volt és zsíros kenyér. De Bandinak be kellett fejeznie a műszakit, és ezért ő abbahagyta a főiskolát és könyvelt és mosott és bedolgozott és szült s az estin vizsgázott, és végre most már minden jó, a Baranyai téren modern, gyönyörű új lakás, Ferike iskolába jár, és a kicsik óvodába, és Bandinak remek állása van, és pár év múlva már utazni is fognak, és erre Bandi hazajön a gyárból, és azt mondja, Magdi, te egy modern nő vagy, és megérted, én nem szeretem a komplikációkat meg a titkolózást meg a mellékutcat, van nálunk a szerkesztésben egy bűbajos kis pofa, elvált asszony, műszaki rajzoló, nem akarlak titeket itthagyni, és a fél fizetésemet ezután is hazaadom, és minden hétfőn, kedden és szerdán tihozzátok jövök haza, de csütörtöktől a Violácskához. Pál Andrásné azóta csak sír és sír és remeg, és nem tudják csillapítani a tachicardiáját. Egymás után jönnek a paroxizmusok, meghalok, meghalok, azt mondja. - „Dehogy hal meg - mondja Ágnes -, mutassa csak a gyerekei fényképét! Milyen szépek! Őértük élni fog.” „De értse meg, doktornő, soha nem volt köztünk harag, vita, üres levest ettünk, és boldogok voltunk, és most, amikor minden rendben van... A doktornő ezt nem tudja megérteni, mit szenvedek, a doktornő olyan erős és boldog.”

- Nőj már fel, kérlek - mondja Géza -, és a köpenyeddal együtt hagyd a betegeidet is a kórházban! Nem neked kell a világ minden baját megoldanod. És az ügyeletes majd ügyel. És háromig tart a munkaidőd, nem? Hány óra van most?

Hat óra tíz van. És a fodrász... persze, már megint nem jutottam el a fodrászhoz.

Beugrott a Trabantba. István, a kapus behajolt a kocsikert ablakán:

- Főorvosnő, a feleségem ízülete nagyon fáj. Mennyit vehet be egy nap abból a valamiből, amit adni tetszett?

- Egyet reggel, egyet este, és jövő héten megnézem. - És Ágnes gázt ad, persze, mindenkit megnéz, a portás feleségét, a szomszédasszony férjét, a telefonosnő kisfiát. Nem, Géza már nem fog szólni. Géza már csak legyint. A fodrászhoz azért oda kellett volna szaladnia. Arkossy főprofesszornőnek megint hajköltemény lesz a fején, és a Goóz miniszterhelyettes nevének is, csak ő megy kócosan, mint egy kamaszlány. - Te jó isten, mi ez? A főút lezárva, gázszerelés miatt terelés, hiszen reggel bemondta a rádió, csak ki figyelt oda? Ez legalább negyed órával meghosszabbítja a haza utat. Terelés a Fenyő utcán át, azt se tudja, merre jár, sosem volt ezen a környéken. Dehogynem volt ezen a környéken, csak akkor még nem volt felbontva az út, és ott a sarkon az a cukrászda... csak akkor nem volt a redőnye lehúzva, és nem volt rajta egy papundekli „átalakítás miatt zárva”. Persze, Fenyő utca, tábla, hogy „Ezüstfenyő cukrászda”. A pulton tejszínes sütemények, és marcipán figurák sorakoztak, és a kis cukrászdnak kávé- és vaníliaillata volt. Janin sötétszürke öltöny volt, és a nap komolyságát emelendő, sötétkék nyakkendő is. Kisjani a világoskék, vadonatúj pulóverében ült közöttük. Ők nagyon okosak és intelligensek akartak lenni, ahogy ezt ilyen esetre a pszichológusok, a szerkesztői üzenetek és a kézikönyvek előírják. Nagyon okosakat mondtak. „Ne hidd, kisfiam, hogy nekünk olyan egyszerű. Majd, ha nagy leszel, megérted. Neked ugyanúgy apukád és anyukád maradunk, és szeretünk és gondoskodunk rólad. Melyik süteményt akarod, kisfiam? Dehogynem, azt a tejszínest mindig szeretted. Málnaszörpöt sem? Akarsz rágógumit? Csak nem sírsz, te, a mi okos, nagy fiunk?”

A nagy, okos fiú szemét elborítja a könny és Ágnes úgy érzi, hogy felkiált, nem, nem akarom, nem bírom. De már nem lehet visszalépni. Jani mély, barna szeme most áthatolhatatlan. Ez a házasság már visszavonhatatlan, kár most már azon vergődni, hogy hogyan történt, kinek a hibájából.

- Hol fogok én aludni? - kérdi végül Kisjani. Ez az első mondata egész délután. Ebből megértik, hogy kisfiuk most hajótörötten vergődik az óceánon, hogy ami neki csak meg-tárgyalandó feltétel, közös elhatározás, vagyoneosztás - az a gyerekek egész szétrombolt világa. Hol lesz ezentúl a kis ágya? A nagymama esti meséje? Hol lesz a foldozott, ütött-kopott mackó?

Jaj istenem, végre a tábla mutatja, be kell sorolni a bal oldali sávba, visszament a főútra.

Hánykor is lesz a fogadás? Kilenckor? Fél kilenckor? Jaj, dehogyis. Nyolckor. A varrónőhöz is el kellene egyszer jutnia. És a kocsit is átnézetni, valami zörgést hall a futóműnél, és a kettesben is mindig beragad... És Évi? Iszonyú, hogy alig látom a gyerekeimet. Otthon kellene maradni, kikérdezni a leckét. Beszélgetni vele. Persze, ha háromkor hazajöttem volna...

A kertkapu nyitva, beállította a kocsit az épület mellé. Géza autója már indulásra készen várt a kapu előtt. Ágnes felrohant a lépcsőn, útközben előkotorta az előszobakulcsot, és ahogy az ajtót nyitja, már bocsánatkérően kiáltja:

- Szervusztok, elkéstem...

- ...de annyi volt a betegem, és a tizenegyes májkómában volt, és a főnővér nem találta az inzulint - mondja Éva szemtelenül, és az apjára nevet.

- Szervusz - mondja Géza. Csak az órájára néz.

Ágnes lecsapja az aktatáskáját, a konyhába megy. A hűtőszekrényből előveszi a tejesüveget, fél pohár tejet tölt magának, harap hozzá egy kiflivéget. És már továbbrohan, válogatja a tiszta fehérneműt, cipőt.

- Két perc - mondja, és már rohan a fürdőszobába. És igazán két perc múlva, zuhanyozva és megfésülködve áll az ajtóban.

Muszáj elmenni? - ezt kérdezné legszívesebben, amikor már az autóban ül Géza mellett. De ezt meg se lehet kérdezni, mert pontosan tudja, hogy ezek az undok, unalmas, fárasztó estélyek, fogadások, pofafürdők jelentenek pénzt, státuszt az intézetnek. És külföldi meghívást. Ez a mai ráadásul állófogadás, egész este le se lehet ülni, nem lehet leroskadni a sarokban egy karosszékbe, ma nincs semmilyen műsor, zene, ami alatt behunyt szemmel, áhítatos arcot vágva aludni lehetne. És nincs filmvetítés, ó, milyen nagyszerű dolog a filmvetítés, ahol még ráadásul kellemes sötét is van. Itt hat nyelven csevegés van, körbekínált italok, rettenetesen elegáns kaviáros és lazacos szendvicsek, rabbilincsnek is beillő hatalmas láncok és csörgő karkötők, estélyiruha-költemények. Arkossy főprofesszornő talpig aranyban csillog. Hol van itt egy telefon? Fel kellene hívni Gyapayt, és megkérdezni, mi a májfunkciós próba eredménye.

- Szörnyen sápadt vagy. Mint a megrágott krumpli - mondja Géza bosszúsan, amikor éjjel egykor végre hazafelé tartanak. - Te, ez így nem mehet tovább. Attól féltem, hogy állva elalszol, és hangosan fogsz horkolni. Winspeare professzornak a képébe ásítottál.

Hát persze hogy nem mehet tovább - gondolja Ágnes is, de nem is gondolja, a kocsis ringásától félálomba zuhant. Hát persze hogy nem megy így, minden áldott nap fél hatkor kelni, délután négyig, ötig, hatig dolgozni az osztályon, azután előhalászni az orvostáskából a reggel belegyúrt nyilonszatyort, lerohanni a legközelebbi közértbe, megvásárolni, ami éppen kapható, fonnyadt salátát, lottyadt paradicsomot, lejárt, felszakadt dobozú tejfölt, reggel óta ezerszer összefogdosott zsemlet, azután hazarohanni, vacsorát adni, vagy fogadásokra, vendégségbe, koncertre rohanni, és persze Goóz miniszterhelyetteseket meg Arkossy főprofesszorékat meg a többieket most már esedékes volna visszahívni.

- Nem, igazán nem megy ez - mondja újra Géza. - Teljességgel lehetetlen, hogy ne legyen semmi tudományos fokozatod. Elvégre az én feleségem vagy... nem is értem, hogy ennyi törekvés ne legyen benned. Egy vacak kandidátusságig... és még csak nem is publikálsz soha... Ha akarod, szólok a *Belgyógyászati Újdonságok* szerkesztőjének.

Ágnes a kimerültségtől már félájult, de ettől felriad. Mi a baj vele?

- Mit mondasz? Mit kell publikálnom?

- Akármit - feleli Géza bosszúsan. - Most se figyelsz ide.

Azt mondtam, hogy egy nyavalyás kandidátusi disszertációt akármiből összevághatnál.

- És attól jobb orvos lennék?

- Mindenesetre... mindenesetre tekintélyesebb. Nevesebb. Megbecsültebb.

- Lennék valaki a szakmában? Mert azt lemérik, hogy hány folyómeter cikket publikált valaki, de azt nem; hogy hány súlyos beteget gyógyul meg.

- A kettőt egymással szembeállítani demagógia, nem?

- Én arra esküdtem, hogy gyógyítok, nem arra, hogy karriert fogok csinálni.

Géza nem felelt.

Ágnes szívdobogást kapott.

- Jó éjszakát - mondta Gézának a kapuban. Felment a szobájába, de az álom teljesen kiment a szeméből. Az ablaknál állt, arcát az üvegnek szorította és bámult, bámult kifelé az éjszakába.

ABLAKOK

- Jó reggelt, Csizmásné, aludtál még?

Kati félálomban nyúlt a telefon után. Meggyújtotta a kislámpát, az órára nézett. Reggel fél öt.

- Jó reggelt, Janikám. Már ébren vagyok. Mindjárt felöltözöm.

- Én meg most indulok lefeküdni. Jól vagy?

- Remekül. És te?

- Gyönyörű, tiszta idő volt, legjobb ilyenkor vadászni. Biztosan elkaptam egy gyönyörű szép csillagot. Délután előhívom.

- Nem fáztál? Borzasztó hideg van.

- Nem olyan borzasztó, ne félj. Amikor a kupolát felnyitottam, csak úgy szikráztak a csillagok. Egész éjjel a Schmidt-távcsővel dolgoztam.

- Vacsoráztál?

- Igenis, vacsoráztam, Katikám. Tegnap megettem a sült csirkét, ma következik a négyes számú kaja, spenót és natúrszelet, pontosan előírásaid szerint.

- Kenyered van még?

- Van, rengeteg.

- Tiszta inged?

- Mindenem van, Kati, csak te hiányzol. Nagyon hiányzol. Szeretlek. István jól van?

- Remélem. Látni alig látom. Éjjel-nappal dolgozik.

- Kitől örökölhette a szorgalmat?

Kati nevetett.

- Holnap reggel újra hívlak.

- Vigyázz magadra, drágám.

- Te is.

Eszményi házasság - gondolja Kati, amikor leteszi a kagylót. Mindig elválás és találkozás, mindig vágyódás.

Jani minden hónapban egy hetet a kihelyezett távcsöveknél töltött. Hétfőn reggel jött érte az intézeti autó, és a következő hétfőn délután hozta haza. Amikor elutazott, olyan kalandvággyal, lelkesen és vidáman indult útnak, mint egy táborozni készülő kiscserkész. Kati előre elkészítette az egyheti ennivalót, és azt megszabott sorrendben kellett megenni. Első nap a leggyorsabban romló pirított májat, hetedik napon kapros töltött káposzta volt, vagy ehhez hasonló. Persze a csillagászok főzhettek volna maguknak, volt kis konyha, hűtőszekrény, le lehetett menni a faluba krumpliért, szalonnáért. De aki főz, annak mosogatnia kell, egyszerűbb készen vinni az ételt, és hazavinni a heti mosogatnivalót. Csizmás Jani a születésnapjára még egy mindentudó bicskát is kapott Istvántól - négy pengével, dugóhúzóval, konzervnyitóval, reszelővel meg nem tudom mi mindennel ellátott csodaszerszámmal, olyat, amiről tizenkét-tizenhárom éves fiúk álmodnak - és ezzel tökéletes volt a felszerelése. A váltás után hazaérve rendszerint másnap délig aludt, azután megkezdődött a normális csillagászélet, délfelé be-

menni az intézetbe, és csak másnap reggel előkerülni, vagy még másnap sem, csak harmadnap vagy negyednap. Kati számára az volt a legmeglepőbb, hogy nem a nyári éjszakák a legalkalmasabbak az észlelésre, hanem a csikorgó hideg, tiszta téli idő. Ilyenkor hatalmas halinacsizmákban, bundában, fülükre húzott sapkában kuporognak a távcsövek, irányítóasztalok, kompjúterek, fényképezőgépek mellett, és távcsöveikkel, ezekkel a békés, hatalmas ágyúcsövekkel ostromra indulnak a titkok világába.

Jani néhányszor magával vitte Istvánt, amikor a gyerek még középiskolás volt. István szívesen ment - István egyébként mindig és mindenhová lelkesen megy Janival. Jobb viszonyt nevelőapa és fiú között nem is lehetne elképzelni. De amikor érettségi után pályát választott, szóba sem került a csillagászat.

Évek óta megszokta Kati ezeket a hajnali telefonokat. Jani néha megkérdi, igazán nincs-e terhére, nem akarja felébreszteni, világért sem. De Kati úgyis szeret korán felkelni, reggel nagyszerűen fog a feje, ilyenkor ül le az írógéphez, és ilyenkor olvassa el a töméntelen olvasólevelet. Ilyenkor válogatja ki, hogy a rengeteg kérés, panasz és probléma közül melyiknek nézzon utána, és ilyenkor írja meg az *Ablak*-ot. Most már vagy tizenöt éve Kati állandó rovata a *Szabad Sajtó*-ban az *Ablak*, minden kedden és minden csütörtökön, a hatodik oldalon, felül, keretben, Kati szépen, garmond kurzívval szedett aláírásával jelenik meg. Az *Ablak*-ban Kati kitekint valamelyik hazai problémára. Apró-cseprő ügyek, aminek azért általános tanulsága is van. Olyan semmi panaszokból, mint özvegy Kóti Józsefné ügye, aki egy szelet sonkát vásárolt a közértben, és akinek az eladó „mi van nyanya, bankett? meghívjuk a Biztonsági Tanácsot?” szöveggel nyújtotta át a csomagot. Nemcsak egy ostoba és lelketlen eladó idétlenségéről van itt szó, hanem arról is, hogy a többi vevő mindezt röhögve hallgatta, senkinek sem jutott volna eszébe a nyomorult öregasszony védelmére kelni. A közhangulatról, a közszellemről van szó, amin, enyhén szólva, akadna még javítanivaló... Vagy egy Kutas Elek nevű technikus nevetségesen pici ügye: felesége betegen fekszik, munka után ő látja el a bevásárlást, és sorozatosan savanyú tejet kap a szomszéd boltban. Hazaviszi, felforralja. A tej összemegy. Elvben persze visszavihetné, és a bolt köteles volna visszacserélni. De hogyan? Lábasostul? Amikor örül, hogy már végre hazaért? Amikor vacsorát kell főzni? Amikor el kell látni a kisgyereket és a beteg feleséget? Kati a kis panaszból általános tanulságokat von le. Arról, hogy nálunk a hanyag munkát, az áru rossz kezelését nem bünteti senki. Ha a belkerminisztérium illetékesei vagy a Köjál nem néz utána, miket árusítanak az élelmiszerboltokban, hogy működik, működik-e a hűtlánc, akkor hiába jajgat a szerencsétlen vevő. Vagy ez a doktor Rábián-féle ügy. A bírósági hírek között olvasta Kati, hogy a Szolnoki Megyei Bíróság négy hónapi felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte dr. Rábián Mihály szolnoki lakost, továbbá két évre eltiltotta a gépkocsivezetéstől. Nevezettet ugyanis a rendőrség ötödik alkalommal érte tetten ittas vezetésen. Katit a hír mérhetetlenül felbőszítette. Az, hogy négyhavi börtönt szabtak rá, rendben van, biztosan tudta a bíróság, hogy mire kell ítélni. Azt, hogy az ítélet végrehajtását próbaidőre felfüggesztették - nyilván erre is megvan a törvényes indok. De már azt, hogy dr. Rábián Mihály csak két évig nem vezethet gépjárművet, hát már megbocsásson a világ, ez több mint felháborító. Mert ugyan hányszor vezethetett dr. Rábián Mihály ittasan, ha ötször rajtakapták? Százszor? Ezerszer? Mindig? És ugyan miért nem vették el a jogosítványát akkor, amikor először, másodszor, harmadszor vagy negyedszer érték tetten ittas vezetésen? És ugyan mi a biztosíték arra, hogy két év múlva Rábián úr már csak tejeckét és kamillateát iszik, hogy nem ül ismét ittasan a volán mellé? Ugyan mi? Semmi. Márpedig minden közlekedő partner, autós, gyalogos, biciklista érdekében követelni kell, hogy az, aki ismételt, újabb és újabb tettenérés után is ittasan vezetett, örök időkre elparancsoltasson a volán mellől. Üljön békében, odahaza, a pálinkás butykosa mellett.

Kati keddi és csütörtöki *Ablak*-ai nagyon népszerűek. Százával érkeznek egyetértő levél az olvasóktól. És százával érkeznek újabb és újabb megírandó történetek.

Kati gyorsan megmosakszik és felöltözik, de a zuhany alatt is fogalmaz, és fészülködés közben is fogalmaz, és amíg a harisnyáját húzza és amíg a kávéját issza, fogalmaz, agyában fogalmazza az *Ablak*-okat. A lakásban egyedül van, a konyhában egy elmosott bögre jelzi, hogy István már bement az intézetbe, megreggelizett, de őt nem is akarta zavarni.

Kati a vajas kenyerét már az írógép mellett ülve harapja, és közben már gépeli a fejében elkészült cikket. Az egyik: egy tanárnő panaszkolta el, hogy hiába tiltakozott az IBUSZ Nyugati pályaudvari kirendeltségén, drágább vasúti jegyeket adtak ki harmincöt kiránduló kisgyerek részére. Az ifjú tisztviselő még szemtelenkedett is.

Négy-öt éves lehetett Kati, amikor a hároméves Jóskaival, a mama szoknyája mellé kuporodva hallgatták a mesét. A szobában fény volt, és barátságos meleg - odakinn téli szürkület, hideg, félelmes, táncoló hópelyhekkal, az ablakpárkányra telepedett vastag hópárnával, az üvegre fagyott jégvirágokkal. A két gyerek hallgatta, hallgatta a mesét, és talán azért, mert a mesében mindig három szegénylegény volt, és három királyfi volt, és három csoda volt, és három nehéz próba volt - Kati váratlanul megszólalt. Azt kérdezte, hogy édesanyám, lesz-e még nekünk harmadik kistestvérünk is? András néni (akkor még szép és fiatal Andrásné) zavarba jött, talán el is pirult, elgondolkozott és mosolyogva mondta: „Nem hiszem, Katikám. Tudod, apa meg Jóska meg te meg én, mi négyen vagyunk a család. De - tette hozzá kicsit elmerengve - persze, ha most odakinn a hóban vinnyogna, sírna egy icipici csecsemő, és könyörögne, hogy hozzuk be, fogadjuk be, könyörüljünk rajta, hát csak nem hagynánk megfagyni, elveszni a gonosz télben, ajtót nyitnánk neki, behoznánk ide testvérkének.” A következő percekre Kati csak úgy emlékezett, hogy felnőttek állják körül, rázzák, élesztgetik, ecetes vízzel mossák az arcát, kérlelik, hogy szólaljon meg, mondja, miye fáj, mi történt vele. De Kati nem tudta megmagyarázni, ő maga sem értette, sőt ő maga is csak évek múlva döbönt rá, hogy különös, varázslatos képessége van: át tud alakulni egy másik emberré. Akkor, ott, a meleg szobában nem elhitte, nem elképzelte, nem tudta, hogy egy vergődő csecsemő van a hóban, hanem eltűnt körülötte a valódi világ, a kályha, a szőnyeg, az asztalon a körtebefőtt, az anyja, az öccse - és ő maga feküdt kinn a hóban, az ő kis gyomrát szorította görcsbe az éhség, az ő kis tagjai kékültek, zsibbadtak a szörnyű hidegtől, ő maga visított, elcsukló sírással, hogy irgalmazzanak. És azóta is, mindig ő maga minden panaszos, minden igazságkereső, minden méltatlankodó, minden tiltakozó, minden harcoló. Most is ő maga volt a tanárnő, aki péntek délután, amikor már egyetlenegy hivatalnokot sem talál benn a MÁV-nál, dühödten vitatkozik a pökhendi fiatalemberrel, ő tiltakozik a bürokrácia és a nemtörődömség ellen.

Kati legépeli a következő *Ablak*-ot is. Már el is felejtette a menetjegyek ügyét, immár Horváth Károlyné levelén háborodik fel. Horváthné lánya mindenórás, perceken belül szülni fog. Egész terhessége alatt egy dr. Himes Rudolf nevű nőorvoshoz járt ellenőrzésre. Horváthné lánya fiatal asszony, kezdő mérnök, első gyermekét várja. Minden hónapban ötszáz forintot fizetett Himes főorvos úrnak a vizitért, ellenőrző vizsgálaton volt még néhány nappal a szülés előtt is. „Minden rendben - mondta mosolyogva Himes dr., miközben besöpörte az ötszázast -, mi akkor búcsúozunk is - holnaptól szabadságra utazom.” Kati most egyszerre Horváthné is, és méltatlankodik azon, hogy ha a főorvosban lett volna tisztesség, legalább két vagy három hónappal ezelőtt átadja másik orvosnak, és őszintén megmondja, hogy elutazik a szülés idején. Ez cserbenhagyás, ugyanolyan gázság, mint ott hagyni valakit segítségnyújtás nélkül az országúton. És ő a reszkető fiatalasszony is, aki eddig félelem nélkül és boldogan várta a szülést, és most egyszerre kapkod és tanácstalan és... Kati ugyanakkor újságíró is, aki szenvedélyesen követel etikus magatartást mindenkitől.

Kimerült és boldog, mire az elkészült írásait táskájába teszi. De a hozzá küldött panasz és segélykérés Katinak nemcsak téma - a konkrét ügyeken segít is. A drágább jegyek ügyében felhívja az IBUSZ-t, végighallgatja az agresszív mentegetőzést (csak az nem téved, aki nem dolgozik, miért, maguk az újságban csak remekműveket írnak?), szó nélkül végighallgatja a szemtelen tiltakozást (hogya került ez az ügy magához? Ha az ügyfélnek valami baja van, miért nem jött be hozzám?), megtudja, hogy a fiatalember, aki a rossz jegyeket kiadta, „talán kicsit erélyes az utasokkal, de kiváló munkaerő”, - a többlet pénzt vissza fogják küldeni. Himes doktor cserbenhagyott betege ügyében Ágnesnek telefonált. („Disznóság, gondolta tárcsázás közben, hogy ezer évben egyszer hívom fel Ágnest, mindig akkor, amikor valamelyik kétségbeesett ügyben kell a segítsége.” „Disznóság, gondolja máskor tárcsázás közben Ágnes, olyankor hívom csak fel Katit, amikor valamelyik betegemnek IKV-ügye van, vagy munkahelyi izgalma.” De hát a barátság pontosan azért és attól barátság, hogy a félmondatos „hogya vagytok?” és „segíteni tudnál?” azt is jelenti, hogy gondolok rád, bízom benned, mindenben rád számíthatok, és ezek a telefonbeszélgetések újra összekapcsolják közöttük a szeretet és ragaszkodás áramkörét.)

Kati leteszi a kagylót. Ágnes intézkedik, Himes doktor cserbenhagyott betegét azonnal felveszik a Szent Katalin-kórház szülészetre.

„Nagyon boldog ember vagyok” - gondolja Kati újra. István remek ember lett, történész, tehetséges, okos, szorgalmas, rendes gyerek. És Jani kedves, szelíd. Ha néha nem szúrna a szívébe, hogy volt egyszer egy Ács István... És a munkáját is úgy szereti.

Amikor beérkezett a szerkesztőségbe, a titkárnő azzal fogadta, hogy Koltai, a főszerkesztő már kétszer is kereste menjen be hozzá.

A főszerkesztő udvariasan fogadja, helyet mutat a dohányzóasztal mellett az egyik fotelben. Ő a másikba ül. Az asztal közepén iratcsomó. A főszerkesztő kibontja a dossziét.

- Kérlek, az *Ablak*-ok miatt hívtalak.

- Igen?

Koltai a dossziéból kiemeli egy hosszú levelet és egy halom újságkivágást. Kati *Ablak*-ai. Egy marékra való.

- Legfőbb főhatóságunktól jött ez a levél... a legutóbbi írásod, a Rábián Mihály-féle *Ablak* nagy nemtetszést váltott ki.

- No, ugyan? - csodálkozik Kati. - És miért?

- Idenézz, a glosszádban aláhúzták ezeket a sorokat: „A kisgyerekek, betegek és minden veszélyeztetett járókelő és közlekedő társ nevében felháborodva követelem, hogy se két év múlva, se négy év múlva, se húsz év múlva ne adjanak jogosítványt részeket, Rábián Mihályok kezébe.”

- Ki húzta alá?

- Olvasd, itt a magyarázat.

„...figyelmeztetem a szerkesztőség felelős Vezetőjét, hogy a jogosítvány végleges megvonására semmilyen érvényes, törvényes jogszabály és lehetőség nincs. Egyébként is átnéztük az elmúlt hónapok *Ablak*-ait, és megállapítottuk, hogy azok nagyon gyakran túllőnek a célon túlzóak, ellentmondanak érvényes jogszabályoknak, alkalmasak arra, hogy elégedetlenséget és bizalmatlanságot keltsenek. A Rábián dr.-ról írt glossza a leghatározottabban káros volt. Kérjük a Szerkesztőség tisztelt Vezetőjét, figyelmeztesse András Katalin munkatársukat arra,

hogy amennyiben a jövőben írásaiban jogi vonatkozású kérdéseket érint, úgy keresse meg főhatóságunk vezető jogászát, aki tanácsaival szívesen áll rendelkezésére...”

Kati szeme az aláírásra siklott, és vérvörös lett. A levelet Iványi Balázs írta alá. Iványi Balázs, aki...

- A szerkesztő bizottság úgy gondolta, kedves András Katalin - mondta Koltai, és a cipője orrát bámulta -, hogy a te érdekedben, elsősorban a te érdekedben, kifejezetten jó munkád elismeréséül és további fejlődésed kedvéért, annál is inkább, mert hiszen maholnap eléred a nyugdíjkorhatárt, abba kellene hagynod ezeket a kezdő újságíróknak való ügyeket.

- Tessék?

- Kinevezünk a vasárnapi családi melléklet szerkesztőjévé - folytatta Koltai, és még mindig nem akart Kati szemébe nézni - a fizetésedet ezer forinttal felemeljük. Az új munkaköröd mellett természetesen nem íratsz hetenként két cikket. Ilyet követelni méltatlanság és embertelenség volna. Havonta, mondjuk kéthavonként egyszer szívesen közöljük írásaidat. De nem ebben a formában. A keretet elhagyjuk, és a nevedet sem fogjuk kézi szedéssel szedni, már csak azért sem, mert több munkatárs szóvá tette.

- Szóvá tette? Ki?

- Többen. Ezt a külön kiemelést. Hangsúlyt.

- Ezt én sose kértem. Ti döntöttetek így.

- No persze, persze. És természetesen továbbra is azt írod, amit akarsz. Persze, köztünk maradjon, nem volna rossz az sem, ha egyszer nem fekete volna az ablaküveged...

- Iványi Balázs - mondta Kati elképedve. - Iványi Balázs.

Ennyit tudott csak felfogni abból, amit a főszerkesztő mondott.

SZÉLMALOMHARC

Kati megállt a szerkesztőség folyosóján. Megállt a hatalmas iratszekrény előtt, és a rekeszből kisdobozt a postáját. Újságok, levelek, levelek, levelek.

Iványi Balázs, Iványi Balázs - járt az agyában. Lehetetlen. Ennyi mocskok nem férhet el egy emberben. Iványi Balázs, a nagy tisztogató, a sztálinista bűnök kérlelhetetlen és szenvedélyes lepleztetője, aki úgy ült le Bárkány megüresedett helyére, hogy kifordította az íróasztal fiókjait, kisöpörte a leveleket, a megkezdett cikkeket és kefelevonatokat, és szónokolt. „Az igazat és csak az igazat fogjuk megírni. Ezen az asztalon többé nem lesz elintézetlen ügy és befejezetlen kézirat. Ezekben a fiókokban többé nem fognak elveszni és elsüllyedni a dolgozók panaszai. Az újság újság legyen. Friss. Bátor. Igaz. Naprakész. Harcos.” Iványi Balázs, aki magával vitte őt a sikkasztó postamesternő tárgyalására, és aki éjszaka a szallodában bezörgetett hozzá... Iványi Balázs úr ma már biztosan nem írna *Ablak*-ot Himes Rudolf doktorról, Iványi úr biztosan színdarabot írna, de dr. Himes esetét transzponálná. Valahol a pampákon vajúdik egy indián asszony. Vagy New York néger nyomornegyedében egy munkanélküli felesége. De nem jön az orvos. Már három napja vajúdik. Már négy napja. Vér kellene. Fiatal néger fiúk önként adják a vért. Késő. Százaz széria a Szocializmus Hajnala színházban.

Kati bemegy a szobájába, asztalára dobja a leveleket. Könyökére támaszkodik, a feje fáj, gondolkozni se tud. Lehet, hogy bennem van a hiba? Emlékszik Őszi Bálint gúnyos arcára, Bárkány Pál kegyetlen vigyorgására, a Napsugár-szanatórium ügyére, a betördelt lapból kivett írására. „András Katalin, te túl fontosnak érzed magad, ezentúl nem fog riportod megjelenni, nem fogod a nevedet kinyomtatva látni, áthelyezünk a panaszfelvételhez, hogy szerénységet és alázatot tanulj.” „Többen szóvá tették a keretet és a nagybetűs aláírást.” István kanyarós, csupa láz a teste. „Maradj itthon - könyörög a mama. - Ne menj!” De menni kell. Hóban, esőben, éjszaka, menni kell, mert ő a családfenntartó, a kereső, Istvánnak kenyér kell, a mamának kenyér kell. „Majd megtanítlak én dolgozni” - vigyorog Bárkány, és küldi, hajszolja, hazudik, rossz címre küldi, felelősségre vonja, hazudik, a szemébe hazudik. „Milyen riportot hoztál? Te csak a rosszat látod, a bajt, a gondot.” „Ha nem volna mindig fekete az ablaküveged...” Hol van már Bárkány? Iványi Balázs ül az íróasztalnál. „Igazat, mindig az igazat, a tisztát...” Iványi Balázs, ő, szentséges ég, ugyanez az Iványi Balázs...

Gépiesen nyúl az előtte fekvő levélhalmazba. Feltépi a legfelső borítékot, már elfeledkezett Iványiról, Koltairól, féltékenységről, mindenről, már csak ez a kusza kézírás van a világon:

„Hetvennyolc éves beteg, egyedülálló öregasszony vagyok, asztmám van, beteg izületeim. A lágerben kísérleteztek rajtam, egyik szememre vak vagyok. És ma kaptam egy levelet a harminckettedik kerületi IKV-tól, hogy amennyiben harminc napon belül nem festetem ki a lakásomat, nem cseréltetem ki a konyhai mosogatót és a fürdőkádat, nem lakkoztatom az ajtókat, ablakkereteket, nem csiszoltatom fel a parkettát, akkor kitesznek egy szükséglakásba. Én, kérem szépen, borzasztóan megijedtem, nekem kétezer forint nyugdíjam van, én tisztán tartom a lakásomat, de az idén nem tudok festetni, és miért csiszoltatnám a parkettát, és mi baja van annak a hibátlan fürdőkádnak? A levéllel azonnal bementem a házkezelőséghez, de nem akartak beengedni, mert nem volt fogadóóra, de addig könyörögtem, amíg beszélhettem egy bizonyos doktor Puskásnéval, aki azt mondta, sajnálja, erre rendelet van. Aki nem tudja megfelelő rendben tartani az állam vagyonát, annak akkora lakást lehet csak adni, amekkorát tisztán tud tartani. Én hiába lakom ott negyven éve, ha millió éve laktam ott, akkor is első a rend és a közérdek, és különben is, a kihalt korosztályoknak át kell végül is adni a helyüket, ezt kívánja az ésszerű lakásgazdálkodás. És lehetetlenség, hogy amikor az én lakásom ugye

majd megürül, ott hibás kád, meg hibás konyhai kiöntő meg disznóól legyen... És én hazajöttem, és azóta csak remegek és sírok és...”

És Kati már nem András Kati, hanem özvegy Morvainé, aki éjszaka nem tud aludni a gondoktól és félelemtől, és már keresi is a telefonkönyvben a harminckettedik kerületi házkezelőség számát, és felemeli a kagylót.

És vonal nincs.

És még mindig nincs.

Ó, istenem, hazai telefonviszonyaink!

Végre. Van vonal. Kapcsol. Mással beszél.

Mással beszél.

Mert a telefonkönyvben csak egy száma van annak az IKV-nak. Valóságban biztosan van harminc. Titkos. Külön a főfőnöknek, az al főfőnöknek, a segédalfőnöknek. Amit csak a bennfentesek tudnak. A haverok. A kebelbeliek. A rokonok. Egy ilyen piti intézményben is, mint a harminckettedik kerületi IKV...

Puskásné végül is előkerül.

Fölényes.

Ő nem kíváncsi holmi újságírói akadékoskodásra. Ő mindent a rendelet szerint.

- Igen? - kérdi Kati. - És azt nem tudja véletlenül, hogy ennek a rendeletnek van egy olyan pontja is, hogy hetven éven felüli bérlőket nem lehet vegzálni?

Csend.

- Honnan kellett nekem tudnom, hogy Morvainé hetvennyolc éves? Ha a szerkesztőségbe tud firkálni, akkor fellebbezést is írhatott volna!

- Fellebbezést? A lakáskezelőséghez? Esetleg úgy, hogy Nagyméltóságú Házkezelőség, Kegyelmes IKV, nem? És úgy, hogy alulírott nyomorult lakó azzal az alázatos kérelemmel...

- Velünk ne tessék viccelni.

- Nem viccelek. Nincs olyan jó kedvem - mondja Kati.

- Azonnal írjanak egy helyesbítő levelet Morvainénak, mert különben...

Mi lesz különben? - gondolja Kati. - Semmi se lesz különben. Ha Puskásné beijed a telefontól, akkor békén fogják hagyni Morvainét. Ha nem, akkor kezdődhet a piszkálás, felszólítás, fellebbezés és polgári per, a költség és az izgalom. És mire a meghurcoltatás véget ér, talán valóban, a lakásgazdálkodás javára és örömeire üres lesz Morvainé lakása... És mi lesz Himes főorvos úrral? Semmi. Hogyha Horváthéknál szerencsésen megszületik a kisbaba, eszük ágába sem fog jutni, hogy Himes ügyét átadják az etikai bizottságnak, eszükbe sem fog jutni, hogy a többi beteget is meg kéne védeni. És az etikai bizottság? Ejnye-bejnye, kérlek alássan... Nem szabad ilyesmit csinálni, Himes kolléga, már tudniillik úgy csinálni, hogy újsághoz kerüljön a dolog...

Katit egyszerre halálos fáradtság fogja el.

És tehetetlenség.

Hát mi ő, hogy szembeszálljon Himes doktorral és Puskásnéval? Mi köze goromba ügyintézőkhöz és rosszul kiállított vonatjegyekhez? Csak söpri, söpri a szemetet, és egyre több lesz, amíg bele nem fullad.

El fogom fogadni Koltai ajánlatát. Elég volt, unom a szélmalomharcot. Unom, hogy minden munkámért Iványi Balázsok piszkálhassanak. A vasárnapi mellékletet fogom szerkeszteni. Szabásminta, ételrecept, hogyan szoktassuk le kisgyereinket a hazudozásról, gyerekek, csináljunk anyák napjára kemény tojásból kismadarat... jó tanácsok házinyúlszaporítóknak...

Felállt, bezárta az íróasztalát.

A titkárságra beszólt: ma már ne keressék.

Tanácsot akart kérni Janitól. Még ma beszélnie kell Janival. A déli busszal felmegy a csillagvizsgálóba.

TELEKSZOMSZÉDOK

Zsille Norbert húsz évet letagadhatott volna a korából. Ruganyos volt, szikár, télen is hajdonfővel járt. Minden reggel és este tornázott és hideg vízben mosakodott. Keveset evett, részben okosságból, részben mert nem volt túl sok pénze. Özvegy ember volt, se gyereke, se kutyája. Egyetlen unokaöccse, Zsille Eödön kidobta, amikor a börtönből kijövet megkereste. Eödön akkorra már régen kiheverte saját börtönbüntetését. Köztisztelőben álló községi orvos volt Hársastanyán. És mérhetetlenül dühös lett, amikor Norbert bácsi beállított hozzá.

- Ha nem lettél volna olyan nagy marha, drága Norbert bátyám, sose buktam volna le.
- Nem miattam. Igazán - védekezett ijedten Norbert. - Az az ütődött Tatór rossz helyen adta fel a kőmintákat.
- Az ütődött Tatór, az ütődött Palánkay, te magad vagy az ütődött, édes bátyám. Hogyan szövetkezhettél azzal a bandával? Én megmondtam Emilnek, hogy menjen a jó francba, de te persze megint harácsolni akarsz.
- Kérem szépen, elméletben ezen nem lehetett lebukni. Tökéletes konstrukció volt.
- Jó. Elhiszem. Mennyit ültél összesen?
- Sokat.
- És most mihez kezdesz?
- Itt laknék nálad.
- Itt nem - mondta Eödön. - Én itt egy tisztelőben álló, tudós orvos vagyok. Egyáltalán, hogy találtál rám?
- Az embernek vannak összeköttetései itt-ott. Még az orvosszakszervezetben is - mondta Norbert szerényen.
- Itt van száz forint vonatjegyre, és a legsürgősebben kopj le.

Ez három évvel ezelőtt történt. Zsille Norbert akkor hetvenkilenc éves volt. Most nyolcvan-kettő. A jólelkű Eödön a száz forint mellé egy darab fehér kenyeret és négy szelet sült karajt is becsomagolt, és egy nylontasakban három erős paprikát. Norbert a vonaton tiszta fehér zsebkendőt terített a térdére, bicskát vett elő, szépen felrakta az ennivalót, és falatozni kezdett. A szemközti ülésen egy ötven év körüli, barátságos férfi ült, és nagyon nézte a sült karajt. Zsille készségesen megkínálta. Evés után bementek a büfékocsiba, és itt már az útitárs fizette a sört, utána a pálinkát. Az útitársat különben Pereszteginnek hívták, vagy legalábbis így mutatkozott be. Foglalkozására nézve több rendbeli csalás miatt most jött ki a börtönből. Budapestre nem óhajtott beköltözni, ajánlotta, hogy Érden közösen vegyenek ki egy kis albérleti szobát.

Így kezdődött.

És úgy folytatódott, hogy három esztendeje Zsille Norbert tavasztól ősziig, attól kezdve, hogy egy kicsit engedni kezd a fagy, egészen a november végi ködökig, havas esőig a budai hegyvidéket és a Rákosokat járta. Azokat az utcákat, ahová elért vagy közeledik a közművesítés, ahol kezdik bontani az útburkolatot. Becsönget a családi házakba, hétvégi nyaralókba, szép kis villákba, és bemutatkozik:

- Doktor Zsille Norbert vagyok, volt államtitkár. Egy percre zavarnám a kedves szomszédot.

Azután elmondja, hogy néhány hónappal ezelőtt vásárolta meg unokái számára a... és itt mond egy utcát, egy elhagyott telket, egy romvilla házszámát - a közeljövőben kezdik majd az építkezést, de van egy nagy probléma. Most tudta meg, hogy az utcában hamarosan bevezetik a földgázt, ugye milyen nagyszerű dolog, főzni lehet, vizet melegíteni, olcsón fűteni - és képzeljék, az ő telkét valahogy kihagyták. Ugyan kedves szomszéd, legyen szíves megmondani, hogy önök mikor rendelték meg, hogyan intézték el, hogy a gázt az önök házához is elágaztassák?

A háztulajdonos, villatulajdonos, otthon levő nagymama, szabadságon levő papa elképed. Hogyhogy az utcában gázvezeték lesz? Hiszen mi sem tudunk róla semmit. Most halljuk először. Nekik eddig egy árva szót sem szólt senki. Pedig bizony, milyen más lenne az élet, lehetetlenség ezzel a palackos gázzal kínlódni. Meg ugye, milyen drága a villany.

- Érthetetlen - hümmög Zsille Norbert. - Márpedig én világért sem maradnék ki a vezetékes gázból. Akkor talán megkérdem a másik szomszédot is. Ha megtudok valamit, szóljak önöknek is?

- Végtelenül megköszönnénk, kedves bátyánk. Ugyan, megkínálhatnánk egy kis szilvóriummal? Itt főzzük, mi magunk, nem látta a pénzügyőrség... Szedhetünk talán egy kis almát? Megkóstolná ezt a kis süteményt?

És Zsille Norbert megtartja, amit ígért, bemegy a szomszédba is, a harmadikba is, a negyedikbe is. Pár nap múlva ugyanezekbe a házakba bekopog Peresztegi. Igen hallották a panaszt, ő mérnök, a gázosítási program szakembere. Hogyhogy nem jelentkeztek időben? Miért nem jelentkeztek időben, ha be akarják vezetetni a gázt? Hiszen megkapta mindenki az ajánlott levelet. Hát lehet, hogy nem ajánlottat, csak úgy bedobtak egy értesítést, de az biztos, hogy önök is megkapták, meg kellett azt kapni. Itt a nevük a listán, két évvel ezelőtt ment az értesítés, de önök nem jelentkeztek, sajnos a tervek már elkészültek, azokon nagyon, nagyon nehéz módosítani.

Nagyon nehéz. De lehet. Persze nem olcsó. Dehát megéri. A gáz, ugye. Máskor tessék jobban figyelni a postát. Hogy lehetséges az, hogy a 18/b-ben a társasháznál mindenki megkapta? Most már mindegy. Ötezerbe kerül a tervmódosítás, és szükséges hozzá igazolás a Vízművektől, a Csatornázási Művektől, a Földhivaltól, a Köjáltól, az elektromosoktól, a városrendezési főosztálytól.

A család kellően megfélemlítve hallgatja a sok hivatal nevét, Peresztegi egyre a fejét csóválva. Bizony, nem szabad ilyen hanyagnak lenni... talán a nagymama volt itthon, ő keverte el valahová az értesítést... kivételesen a hivataloknak is ők fogják jelenteni a módosítást, most az ötezernek csak a felét kell lefizetni, másik felét majd, ha megérkezik a hivatalos leirat...

Hivatalos leirat persze soha sehonnan nem jön. Peresztegi is, Zsille Norbert is gondosan vigyáznak, hogy azontúl messze elkerüljék azt a környéket. Hogy Peresztegi mennyi pénzt vág zsebre, azt Zsille nem tudja. Ő minden lejárt cím után ötvenforintot kap Peresztegitől.

„Ma nem kéne dolgozni” - gondolta Zsille Norbert a nyolcvankettedik születésnapján. - Ünnepelni kellene. Beülni a Zserbóba egy habos kakaóra. Vagy venni egy üveg pálinkát, otthon meginni... De az idő szép volt, napsütéses szeptember, a címek is kellemeseknek ígérkeztek. A Hármashatár-hegy lejtői... Ma még dolgozom, holnap pihenek - határozott végül, és felült az autóbuszra.

Az első ház, ahová becsöngetett, nagyon csinos, jól gondozott kertben, modern kis villa volt. A csengetésre botra támaszkodva, papucsban, háziköntösben egy nagyon öreg férfi jött le a teraszról.

Zsille Norbert nagyon mosolygós képet vágott, és már bele akart fogni a mondókájába, amikor az öregember meglepetten felkiáltott:

- Norbert! Zsille Norbert! Pajtás! Ekkora meglepetést!

Nem hiába viszketett a bal szemem, tudtam, hogy ma örülni fogok. Kerülj beljebb, édes öregem, rögtön szólok Amáliának is. Hogy milyen boldog lesz!

- Igen, igen... - mondta Zsille végtelen zavarban, és villámgyorsan emlékezni próbált.

- Norbert! Hát ezt a kedves látogatást! Mióta nem láttuk egymást, várj csak, Nóri... te a tűzéreknel szolgáltál, én már akkor a légierőnél... ki gondolta volna akkor, hogy így fogunk repdesni... emlékszel, szegény Frédi lezuhant az első felszálláskor...

- Henrik! - üvöltött Norbert boldogan. - Patzauer Henrik!

Erre sétáltam, megláttalak a teraszon, de nem is álmodtam, hogy tényleg te ülsz itt a teraszon, mert olyan... olyan...

Valamit gyorsan hazudni kellett. Zsille ránézett a roskatag vénségre.

- Mert olyan fiatal vagy, drága Henrikem... az ember nem hinné...

- Kilencvenhárom, drága barátom, kilencvenhárom év, teljes szellemi és testi épségben. Kérdeztem is Amálikát, hogy nem akarna-e még egy gyereket, és nem akar... hehe...

Ha megkérdi, hol járok erre, itt nem mondhatom se a gázt, se azt, hogy megvettem az unokáim számára a Kánya utca tizenhétben a villát...

De szerencsére nem kellett semmit sem mondani, Patzauer Henrik semmit sem kérdezett, megállás nélkül mesélt.

Hála istennek nagyon jól megy a sora. Voltak nehéz évek. A két öccse, Willibald és Ernő negyvenötben nyugatra mentek, ugye aktív tisztok lévén, nem akarták megvární, amíg őket is felelősségre vonják, mint szegény Jány Gusztit... azután ők küldtek időnként csomagot, kávé, csokoládét, Amálikának narancsot, a gyerekeknek ruhafélét. A gyerekek is hál' istennek megvannak. Henrikke vezérigazgató volt valahol, *ezeknél*, már nyugdíjat kap. Sándorka agrármérnök, Ferikének maszek cukrászdája van, és az unokák...

- És a gyerekek anyagilag segítenek? - kérdezte Zsille.

- Most már nem kell, hál' istennek. Kérlek, eddig csak Amálikának volt nyugdíja, mert huszonöt éven át bedolgozott egy szövetkezetbe. Képzeld, Norbertem, egy kevei és székhelyi Kevey Amália kendőket pöttyözött a kommunistáknak, és négyszer kellett odamenni meg ötször kellett odamenni, amíg egyszer munkát kapott. Kérlek, volt olyan nyomorúságos évünk, hogy már én is munkát kerestem. Szerettem volna a légiforgalomban dolgozni, bevittem a háborús érmeimet, egy taknyos kölök csak forgatta az ujja között, és vihogott, vigye az ócskapiacra, papa, vagy adja vissza a Ferenc Jóskának... De szerencsére találkoztam a Krempelsz Bandival, te ismered jól, ti jóban voltatok...

- Igen - mondta Zsille Norbert ijedten, mert Krempelsszel akkor találkozott utoljára, amikor elkapták, mert egy hamis tanácsi papírral harminc forintért megnyírta a gyümölcsfákat.

- Mi van Bandival?

- Feltört - mesélte lelkesen Patzauer - Képzeld, autója van, sofőrrel. Magas nyugdíja. Igazolta, hogy benne volt az ellenállásban. Úttörőcsapatok járnak hozzá magnetofonnal, és ő elmondja nekik az életét. Az ellenállásról könyvet is ír.

- Könyvet? - bámult Zsille.

- Persze. A hőstetteiről. Be fog venni engem is, nagyon rendes. Egy egész külön fejezet szól rólam. Patzauer Henrik barátom, a hős pilóta, aki az első világháború harcosa. Persze színigazságot ír. Már csak nyolcan vagyunk az egész világon az első világháború hős pilótái közül. Két német, egy olasz, egy francia, három amerikai és én. Egy német filmes találkozót is rendezett nekünk Stuttgartban, és ott lefilmezték, amint kezet fog egymással a volt ellenséges légiflotta. Az egyik amerikai, bizonyos Jack Cornwall, repülő tábornok, számos nagy légicsata hőse, kilencvenhét éves, az izgalomtól a felvételek alatt szívinfarktust kapott. Rendeztünk neki egy bajtársi temetést, öt nemzet zászlóival, himnuszokkal, sortűzzel, a fejünk felett tisztelgő repülőgépekkel és ezért külön napidíjat kaptunk. Amálka... Amálka, nézd ki van itt... der Norbert.

- Milyen könyvet ír Krempelsz barátom? - próbálta Zsille visszahozni Patzauert a jelenbe.

- Ezt mondom, kérlek szépen. Időben felismertük, hogy hol a helyünk. Ez a könyv címe. Most én írom az emlékirataimat. Komm her, Amálka, mondom, fiam, hogy der Norbert ist da, ja, der Zsille.

- És kinyomtatják a könyvedet?

- Több mint biztos. Nem emlékszel a Lojzira? Az ő fia benne van a könyvkiadásban. Egy cellában ült Krempelsz Bandival, tudod, volt neki egy kis ügye.

Amálka előkerült, kávé és szilvapálinkát hozott. Azután meghívta Zsillét ebédre.

Zsille olyan izgatott lett, hogy majdnem elfelejtette megdicsérni Amálka néni remek csirkepörköltjét. Agya villámgyorsan dolgozott. Ez az agy-érelmeszesedéses hülye akar emlékiratokat írni? Aki összekeveri az első és második világháborút a mohácsi vésszel? Ez az agyalágyult, akinek Jány Gusztáv még ma is Guszti? Ez fog emlékiratokat írni? Szó se róla. Ő Zsille Norbert volt tábornok és egy demokratikus párt bizalmából államtitkár, aki már a Rákosi-érában is le volt csukva, amikor minden comme il faut ember ült egy kicsit. Igen, ő szinte ott lehetett volna az első békepuhatolózásoknál. Ha valaki jogosan ír emlékiratokat, hát ő, és senki más.

Beleizzadt a nagyszerű tervbe, szeretettel rámosolygott az ütődött Patzauerre, és kért még a rétesből.

REPÜLŐGÉPEN

- Sajnálom, mama, hogy holnap már elutazik.
- Én is sajnálom.
- Yvette viszi ki a repülőtérre, nekem fontos tárgyalásom van.
- Persze, persze. Ne zavartasd magad.
- Ha megengedi, még ezt a pár frankot... ha valamit megkíván a repülőgépen.
- Ugyan, dehogyis. Mindenem megvan.

De Ferkó csak beteszi a bankjegyeket a mama kezitáskájába.

A kezitáskában már minden rendesen odakészítve, az útlevele, a repülőjegy, tiszta zsebkendő. Egy kartonlap, nagy betűkkel:

„WANT TO BUDAPEST, PLEASE HELP ME!” Arra az esetre, ha a mama elcsellengene a repülőtéren, vagy a gép esetleg mégis leszáll Frankfurtban is. Mert a mama nyolcadszor van kinn náluk Párizsban, de nem tud egy árva szót se, se angolul, se franciául, se sehogy. A mama két bőröndjében töméntelen ajándék. Ferkó, Yvette és a két kisgyerek, Szuszu és Bébé küldik a rokonságnak, Janinak, Kisjaninak, Ágnesnek, Évának, Gézának, még Ilon néninek is jut. Csokoládé, harisnyanadrág, golyóstoll, banán, családi fényképek. A mama december huszadikán utazik haza, idejében az ünnepekre, és időben arra is, hogy Yvette kitakaríthasson, és a mama szobájából újra Szuszu szobája legyen. Szuszu tizenegy éves, Bébé kilenc, és szeptemberben mindig bőgve veszik tudomásul, hogy össze kell költözni, mert jön a magyarországi nagymama. A magyarországi nagymama minden év szeptember elsején érkezik és december huszadikáig marad, matyó babát és magyar szalámit hoz.

Most már persze nem lehet pontosan tudni, hogy ki találta ki a világnak ezt a rendjét, hogy Csaplárné karácsonytól húsvétig Ágneséknél lakik, húsvét után Somosbányára utazik, ott tölti a tavaszt és a nyarat, és szeptember elsején megérkezik a párizsi unokákhoz. De így van, és most már senkinek sem jutna eszébe, hogy változtatni is lehetne rajta. A mama titokban azt reméli, hogy Ferkó egyszer azt fogja mondani: „Ugyan mama, töltsé már velünk a szentestét is, lásson egyszer igazi francia karácsonyt...” Vagy Ilonnak jut eszébe: olyan szép idehaza az ősz, most érik a körte, a szilva, igazán ráérne októberben is abba a messzi országba elutazni.

Amikor először látogatott ki Ferkóhoz, akkor Szuszu még csak hároméves volt, Bébé egy. Yvette már előre örült, jön az anyós, segíteni fog egy picit dajkálni, fürdetni, etetni. Ferkó hosszú levelet írt, jöjjön, édesanyám, de ne úgy, hogy egy hétre, két hétre, hanem maradjon itt nálunk legalább karácsonyig. A repülőtéren Ferkó, Yvette és a két pici együtt várták. Óriási autóba ültették, a félelmesen forgalmas bulvárokon át gyönyörű kertes városrészbe vitték. Yvette magyarázott, Ferkó tolmácsolt: itt jó a levegő, itt nagyon rendes emberek laknak, elegáns városrész ez, rettenetesen magasak a telekárak. A sok szobában Csaplárné még a negyedik nap is eltévedt. A szobájában - saját külön szobájában! - külön rádió és televízió is volt, és hintaszék, és az asztal közepén hatalmas tálban narancs és banán és mindennap friss szőlő. „Érezze magát itthon” - mondta Yvette, és Ferkó ezt is lefordította. Ferkó három nap szabadságot vett ki - „Ezt fordítsd le a mamának, hogy amióta házasok vagyunk, még nem volt egyszerre három szabad napod” - mondta Yvette. És a három napon körbevitte a mamát Párizson. Megmutatta a Notre-Dame-ot, a híres Szajná, a hidakkal, szobrokkal. Diadalíveket,

fényes utakat mutatott a mamának: ez Párizs, látja, édesanyám, ez Párizs, itt élek én, és nagyon sokszor itt lesz nálunk, jó?

A negyedik napon Ferkó bement dolgozni, és Csaplárné megpróbált a menyé kedvébe járni és segíteni. De nem értették meg egymást, csak nevettek és mutogattak, és a mama nem tudta, mire szolgál a sok gép a konyhában. A mama nekiállt szappannal kimosni a kisgyerek holmiját. Yvette sírt és nevetett mérgében, hiszen ezek eldobható pelenkák, hiszen a többihez ott a mosógép, tessék nézni, ezzel a tárcsával kell beállítani, itt van tizenhatalcféle program, és ezek a finom holmikhoz való mosószeresek, és ezt itt kell szabályozni. De a pusztáról jött nagymama semmihez sem mert hozzányúl, nem ismerte a porszívógéphez a cserélhető porzsákat, nem tudott a gyerekeknek a centrifugával gyümölcsöt préselni. Yvette éjszaka sírva panaszkodott Ferkónak, hogy úgyis elég nyűg van rajta... ő azt szeretné, ha az anyósa jól érezné itt magát, de folyton attól kell félni, hogy baleset éri, hogy üzem közben belenyúl a centrifugába... Jó, drágám, majd megkérem a mamát, hogy ne nyúljon semmihez. A gyerekekre tud vigyázni, amíg el kell menned hazulról. Yvette angolt tanított egy gimnáziumban. Hajnalban felkelt, elkészítette az ebédet a mamának és a két gyereknek, délután hazafelé jövet bevásárolt, aztán takarított és mosott és kapkodott. A mama részére készített egy órarendet, rajzban közölt azon mindent, hogy hány órákor kell a gyerekeket ébreszteni, mosdatni, az ebédet odaadni. És a mama ne kapcsolgassa a sütőt, csak a megjelölt időpontban nyissa ki a villanytűzhely ajtaját és akkor éppen frissen és forrón készen lesz benne a sült. És ne rakja a tányérokat a mosogatógépbe, az isten szerelméért ne rakja, mert ugye a múltkor is... csak hagyjon mindent az étkező asztalán, és a gyerekek narancsleve is készen van a hűtőben. Yvette lerajzolta a hűtőszekrény belsejét és nyíllal megjelölte: ez a narancslé, felülről a második polcon. A tévét már reggel bekapcsolták, mert a mama ahhoz se mert hozzányúl. És nem tudja megérteni, hogy ha a légkondicionáló jár, akkor nem szabad az ablakokat kitérni. A mama szereti, ha beárad a csípős, őszi levegő, még a ködöt is szereti és a pirosodó gesztenyelombok illatát...

A délelőtt eltelik azzal, hogy Szuszu és Bébét öltöztetésre és mosakodásra bírja, azután, amikor a reggelivel sikeresen összekenték magukat, újraöltöztesse mind a kettőt. Szuszu ruhácskáinak leszakadt gombjait a mama felvarrja, a kicsit kinőtt szoknyácskákat leengedi: kiderül, hogy a mama varrni tud és kötni és horgolni is tud. És akkor Yvette kézimunkafonalat hoz az anyósának. A délelőttök így már nagyon kellemesek. A két kicsi a szőnyegen játszik, az állandóan üzemben levő tévét bámulja, vagy a nagymama gyorsan mozgó ujjait nézi; ez a tied lesz, Szuszukám, ezt neked horgolom, Bébé - magyarázza a nagymama, azután énekel az unokáknak, olyat, hogy „Sűrű csillag ritkán ragyog az égen”, meg azt, hogy „Dunáról fúj a szél”... A kis barbárok ez nagyon tetszik, élvezik a furcsa nótát. És van még egy titkuk a nagymamával: az ebéd. „Szegény kicsikéim” - mondja a nagymama, amikor feltálalja nekik a nagy tányér salátát, a vékony szelet roston sült hússal. „Hol a leves? Hol a kenyér? Éhen fogtok halni. Nem baj, nagymama süt nektek palacsintát. „És megkeresi a kamrában a tojást és a lisztet, hősi elszánással addig próbálgatja a villanyfőzőt, amíg kitanulja a titkait, elővesz egy szép teflonserpenyőt, és készíti a palacsintát. A két kicsi elbűvölten nézi a levegőbe repülő süteményt. „Palacsinta” - ismétlik. „Erről hallgatni kell” - mondja a nagymama, és ujját a szája elé teszi.

A palacsinta remek. Negyedik nap, ötödik nap, huszadik nap már ők követelik. Ahogy az anyjuk elment, ahogy ott kapaszkodnak a nagymama körül. „Pajaszinta” - ismételési kórusban Bébé és Szuszu. „Nem most, majd ebédre.” „Pajaszinta!”

Egy hónap múlva Yvette aggodalmaskodni kezd. Mind a két gyerek hízik. Hízik, pedig alig eszik. Az ebédjük maradványai is a tányéron. A közös vacsoráknál pedig csak turkálják az ételt. Betegek? Nem mozognak eleget? Az orvossal kellene konzultálni. Yvette délben váratlanul hazajön, és ott találja a magyarországi nagymamát, felgyűrt ruhaujjal, köténnyel a derekán, és tésztát főz. Ma nem palacsinta van, hanem szilvás gombóc...

Ferkó magyaráz, a mama sír, megsértődik. Ő nem akart rosszat, ő három gyereket felnevelt, ő csak megsajnálta ezeket a kis gilisztákat. Mitől lesz a gyerekek ereje? Attól a zöld salátától? Hiszen nem nyuszik.

Azután megint szent a békesség. A titkos palacsintázások megszűnnek. A gyerekeket Yvette kültornára viszi. A mama délelőtt egyedül van a lakásban, és már minden fellelhető hibás fehérneműt megfoltozott, már a párizsi unokáknak és a pesti unokáknak is kötött, horgolt sapkát, sálát, kesztyűt, pulóvert, Yvette-nek aranyszállal átszőtt stólát, Ferkónak kardigánt, belekötötte a napokat és a heteket, a párizsi őszt, az eső áztatta dáliaikat a kertben. És minden héten hosszú levelet ír Ilon néninek és Kisjaninak, egy másik levelet Pestre Ágnesnek. Nagyon jól vagyok, Párizs gyönyörű. És időnként képeslapokat is küld. A képeslapon a Diadalív van, meg az Operaház van, és a bulvárok vannak, de Csaplárnénak csak az a két utca van Párizsból, ameddig elmerészkedik, a gyümölcsüzletig, vagy a levelekre bélyeget venni. A kis naptárában minden este megszámlálja, még negyvenet kell aludni, még tizennyolcat, még kettőt. Aztán majd jönnek a pesti hónapok, boldog karácsonyt, mama. A karácsonyfa körül ott van Ágnes, Géza, Évike, és feljön Somosbányáról Kisjani is, eléneklik a „Mennyből az angyal”-t, kiosztják az ajándékokat. A fa alatt ott vannak a párizsi ajándékok is, amiket másnap reggel közös családi levélben köszönnek meg. Azután Kisjani a nagymamával elutazik Somosbányára, és Csaplárné csak január elsején jön vissza. Mit is csinálhatna Pesten szilveszterkor egyedül? Ilon nénival, Jani nevelőanyjával tölti a szilvesztert, és vele lakik nyáron is. Szilveszterkor mindig süt egy tepszi linzert, szív- és kifliformákat, lekvárral, cukros dióval díszítve. Jani áthoz egy üveg édes bort, és ők ketten, Ilon nénival először kocsonyát esznek, azután a tévé műsora közben eszegetnek, iszogatnak, el-elbóbiskolnak, és arról beszélnek, hogy milyen háládatos jó gyerek ez a Jani, nem hagyja el öregségére a nevelőanyját, de még a volt anyósát sem. És Ágneském is milyen jó kislány, milyen kár, hogy elváltak - mondja Csaplárné. - És Ferkó, a párizsi fiam is milyen jó gyerek. A párizsi takarók után fullasztóan nehéznek tűnik a dunyha, meg szokatlan is, hogy nincs külön szobája, még külön szekrénye sincs. Ilon néni kiürített egy polcot, és adott három vállfát. Ilon áldott jó lélek, de nem engedi Csaplárnét főzni, „hagyd, lelkem, én így szoktam”. És nem engedi takarítani. Igazán csak nyáron jó Somosbányán, amikor palántázni, vetni, kapálni, öntözni lehet a kertben. Paradicsomot befőzni Ágnesnek. Néha elszakad egy dunyhahuzat, vagy át kell alakítani Ilon néni szoknyáját, azt Csaplárné boldogan megvarrja, meg készségesen megdöngönyözi Ilon néni reumás vállát is. Ferkótól minden elsején érkezik kétszáz frank a takarékpénztárhoz. Csaplárné odaadja a pénzt Ilon néninek, aki szabódik, igazán, ugyan, hiszen az a tányér leves, amit megeszel - de elteszi a pénzt. És Ágneske is minden hónapban egyszer lejön, meglátogatja Kisjanit, hoz orvosságot Ilon néninek, ajándékot, pénzt a mamának, azután beülnek Somosbánya egyetlen, presszónak becézett kocsmájába, és egy csésze kávé mellett faggatja a mamát, nincs-e hiánya valamiben? Jó-e neki itt? Nem vágyódik-e inkább Pestre? A mama mindennel elégedett, Ilonnak aranyszíve van, Kisjani minden nap átjön hozzá. Szereti a kertet, a jó levegőt, Ágneske legyen nyugodt, jó neki itt, jól el van ő látva...

- Bon voyage, nagymama, bon voyage! - Yvette és a két kicsi csókot int.

A vám nagyon szigorú, a mai terroristavilágban még a nagymamák szatyraiban is akadhat kézigránát. Tessék kinyitni a táskát... Egy útleveél van benne, zsebkendő, negyven frank és egy cédula: „WANT TO BUDAPEST, PLEASE HELP ME!” Egy stewardess udvariasan a helyére vezeti. A stewardess magyar, ez MALÉV-gép, már szinte otthon van... Mit kér a néni? Kávét? Teát?

Csaplárné nem is hallja. Az elmozduló földet nézi, az eltűnő fákat és házakat, most már csak tejszínhab felhőréteg van alattuk. Kék végtelen és tejszínhab végtelen. És Csaplárné hirtelen úgy érzi, hogy ez a repülőgép most nem Pestre viszi, nem is Somosbányára, hanem valahová, régi álmokba, haza, a ferencvárosi bérház udvari lakásába, ahol volt egy lánya és két nagy fia, volt férje is, aki mindig morgott, dörögött, de azért mindig jó volt hozzá. És háború volt, bombázás volt, és nyomorúság volt és munkanélküliség volt, és nem tudták a rongyos cipőt megtaláltatni, de Csaplárné fiatalasszony volt és rántott levest főzött a családnak, és otthona volt.

CSILLAGOK

Hétfőn Jani úgyis hazajön, megvárhattam volna - gondolta Kati, de ezt már persze csak az autóbuszon gondolta. Fagyos téli tájban kapaszkodott a busz, csupasz, didergő erdők között. Tulajdonképpen nincs is mit megbeszélniök. Ha azt mondja Janinak, „Te, én belefáradtam a szélmalomharcba, felajánlottak könnyebb beosztást, elfogadjam-e?” - Jani elgondolkozik, bólogat, „Ahogy neked jobb, szívem.” „Menjek át a kisbolygócsoporthoz, vagy az üstökös megfigyeléshez, vagy maradjak-e a változó csillagoknál?” - kérdi Jani. Erre meg ő bólogat: „Ahogy jobbnak látod.” És István? „Anyukám, én mégse az orvosira jelentkeztem, én történész szeretnék lenni.” Azt ugyan szíve mélyén nem helyesli, de ki dönthet egy másik ember helyett? Ki adhat tanácsot? Volt egyszer, az idők kezdetén egy orvos, erős, hatalmas, fiatal testére kötözte a halált hozó rádiumot - ő tudta volna, ő mindig mindenre tudott volna választ. Olyan kedves, olyan szelíd, olyan jó férj Csizmás Jani. A szava, az ölelése, teli hálával, mindent megköszön, a frissen kikészített fehérneműt, a csillagvizsgáló utakra előre megfőzött ételt, ha a vacsoránál meghámoz neki egy almát - és úgy bánik Istvánnal, olyan jó barátok, hogy meg is feledkeznek róla, hogy csak nevelt fia. És mégis, magányban élnek egymás mellett mind a hárman, zárt burokból, vágyakkal, titkokkal.

Még sohasem látogatta meg Janit a csillagvizsgálóban. Igaz, nem is hívta. Talán engedély is kellett volna hozzá? Talán be se eresztik? No, azt talán mégsem.

Nincs még hó, de a hegyi falu meredek utcáin odafigyott a zúzmara. Jeges az út, jegesek a fák, jeges szél csapja az arcát. A busz végállomása egy valamikor volt turistaháznál. Most a tető beszakadt, az emelet romos, a földszintjén kocsmá van. Délután ötre jár még csak, de koromsötét van. Az utcák néptelenek. Aki nem a kocsmában ordítózik, az hazasiet, bebújik az odújába. Levest enni és a tévét nézni.

- Merre van a csillagvizsgáló?

- Ó, hát az nincs a faluban - magyarázza a buszvezető. - Tetszik emlékezni, merre jöttünk be a faluba? Onnan még tovább kell menni az országúton egy elágazásig, onnan felfelé, az erdőben vezet egy keskeny út. Azon kell felkapaszkodni. Az elágazástól nem olyan hosszú az út. Szép időben fél óra. De most...

- És milyen messze van az elágazás?

- Hát az bizony lehet vagy három kilométer. De az nem úgy lefelé Meg el se tévesztheti. Ki van téve egy tábla. MTA Csillagvizsgáló. Még egy „behajtani tilos” tábla is van az út elején. A kóbor apácák megtévesztésére. Csak talán nem oda akar most menni?

- Oda.

- Egyedül?

- Csak nem lopnak el.

- Hát... azért egy rumot megihatna bemelegítőnek.

Kati elindult, kifelé a faluból, az elágazás felé. Eleinte nem ment nehezen az út. Holdfény volt, eloszlottak a ködök. De a szél erős, a hideg az orrát zsibbadtra csípi. Öt óra múlt. Hétre kényelmesen odaér.

Vigyázni kell, elbotlott egy ágban, jó, hogy el nem esett. Nagyjából lefelé megy az út, de vannak kis buckák, máshol meg kaptatók. Gödröket kell kerülni. Egy-egy teherautó elhúz mellette. Hátha Jani nincs is fenn a csillagvizsgálóban? Lementek az autóval a közeli városba? Vagy megváltozott a program, és hazautazott Pestre? De ezt mind csak gépiesen, félálomban gondolja. Elgémberedett tagjaival, merevedő izmaival baktat először le, az elágazásig, azután megtalálja az utat, a jelzést. Autóút ez is, de nagyon keskeny. Kati elképzei, hogy nyáron lombosak ezek a fák, az ágak, levelek ráhajolnak az útra, megcsapják az autó oldalát, tetejét. Milyen szép lehet itt nyáron. Most is szép, de valami félelmes a tájban. A zúzmara borította fák a holdfényben, a talpa alatt roppanó ág, jég, kavics.

Azután túlelevelűre vált az erdő. Sűrű karácsonyfaerdő. A holdfény nem is tud áttörni rajta, csak egy-egy fordulónál bukkan elő. A súlyos, hideg csendben néha átfütyül a szél, vagy roppan egy ág. Nagyon régen megy már. Csak nem tévedt el? Csak nem fél? Ki bánthatná itt? Ki? Akárki. Talán farkas is van erre. Vaddisznó. Részeg csavargó. Leüti a karórájáért, vagy a kabátjáért. Nem is gondolta, hogy ilyen messze van a csillagvizsgáló a falutól. Öt perc - mondta mindig Jani. Öt percre, persze. Autóval.

Az óráján világító számlap. Lehet, hogy még csak hat óra múlt? Hogy nem száz éve liheg felfelé a jeges estében? És ha valahol újra elágazik ez az út? Ha egyik ága befelé visz a sűrűbe? Ha eltéved? Micsoda örültség volt útnak indulni! Felnőtthöz méltó ez? És ha visszafordulna? Minek? Hová? Reggelig nincs is már pesti busz.

Megy, megy, kapaszkodik, fázik és izzad. Nem szabad megállni, nem lehet megállni. Hirtelen a fivérére gondol. Jóska, kedves Jóska. Huszonhárom évesen ott esett el a Donnál. Talán így vánszorgott egyszer a hóban?

Nem is hisz a szemének, amikor váratlanul szétnyílik az erdő. A domboldalon hatalmas tisztás, a tisztás túlsó oldalán kőből emelt, csinos erdészházféle. A kapuján óriási tábla: Csillagvizsgáló. A kerítésen szigorú figyelmeztetés: „Tilos a bemenet.” De az ajtó nyitva van, a kilincs enged, a kavicsos út egyenesen a ház bejáratáig visz, itt is nyitva az ajtó. A tágas előtérben ég a villany, hatalmas kandalló ontja a meleget, ez fűti át az előtérből nyíló nagy szobát, ez amolyan könyvtárolvasószoba: polcok, teli könyvvel, folyóirattal, fotelok, tévé, rádió. Az asztalon egy sakk-készlet.

- Jó estét - köszön Kati, de nem válaszol senki.

Továbbmegy: hálósobák, fürdőszobák, papucsok, fürdőköpenyek, borotválkozókészletek. A konyhában villanytűzhelyek, hatalmas étkezőasztal, sok szék az asztal körül. A polcokon tányérok, bögrék. A hűtőszekrény étellel tele. Kati megismeri Jani lábait is. És sehol senki. A hét törpe munkába ment az elvarázsolt erdőbe, a kis házikót nyitva hagyták, hogy Hófehérke kitakaríthasson. Piszkos edény van elég. Kati tanácstalan. Hol keresse Janit? Vagy mosogasson el, várjon itt a jó melegben, amíg valahonnan előkerül? Egy percre kimerülten leül az olvasószobában. Félálomban van, amikor léptek döngenek, és az előtér ajtajában megjelenik egy halinacsizmás, bundás, kucsmás, nagy bajuszú óriás, és Katit bámulja.

- Honnan tetszett idekerülni? Ilyenkor?

- Jó estét kívánok. Csizmás Jánosné vagyok.

- Kezét csókolom. Horváth László. Jani ma éjszaka a nagy távcsőnél van. Csak reggel jön le.

- Odamehetnék hozzá? Nem zavarom?

- Boldog lesz. De nem így ám, kedves asszonyom, mert odafagy. Vegye fel szépen ezt a csizmát, ezt a bundát. Nem túl elegáns, hosszú és nehéz, mint a só. De muszáj. Kucsmát

sajnos nem tudok adni, mert nincs több, mint ami a fejemen van. De a sapkájára, kérem, húzza fel ezt a másikat is. Meg akarja nézni magát a tükörben? Kár, nagy élmény volna. Zseblámpája van?

- Nincs.

- De biztosan éhes.

- Nem, köszönöm, csöppet sem. Hát akkor ugye megmutatná, merre menjek?

- Odavezetem.

- Ne fáradjon, csak mondja, merre.

- Nem olyan egyszerű az - feleli az óriás, és nevet.

Meredek, jeges lépcsők, csúszós domboldal. Meg kell kapaszkodni a korlátban, már ahol van korlát. Katiban meghül a vér. Jani, az egy lábával, a falával hogyan kapaszkodik fel ezen? Reggelente ezen kínlódik lefelé is? Sose említette, hogy... Kati mindig úgy képzelte, hogy van egy barátságos ház, ott laknak, ott vannak a számítógépek, könyvek, és a ház tetején van a kupola, egy gombnyomással kinyitják, és abból nyúlik kifelé a távcső... De hogy itt száz és száz lépcsőt, meredek hegyi utat is meg kell mászni!

Nem mert szólni, hogy fáradt, kifulladt, kicsit lassabban menjenek - csak igyekezett a csillagász után. Végre, végre, a holdfényben kirajzolódott egy csillogó, ezüst félgömb.

- No, itt ez a zseblámpa, anélkül nem megy tovább - mondja Horváth. - Parancsoljon.

- Köszönöm, de hiszen már itt vagyunk.

- Ó, dehogy vagyunk. Ez itt még csak a Schmidt-távcső.

- És maga miattam, ilyen messzire?

- Semmi ez. Nem egyszer tesszük meg naponta ezt az utat.

Kati most már nem a maga fáradságát érzi, hanem Janiét, ő ezt az utat hóban, meg-megcsúszva, jégen botolva hányszor, de hányszor tehette meg! És amikor végre felértek a nagy távcső épületéhez, szűk folyosókon, újabb keskeny lépcsőkön, kis szobák mellett, ahol duruzsoló, kattogó gépek, műszerek voltak, végighaladtak és végre beléptek a nagy terembe. Nyitott kupolatető, jeges hideg, és ebben a hidegben az irányítóasztal előtt, kartonlapok, fényképlemezek, villogó fények, gombok között kuporodva, egy halinacsizmás, bundás, kucsmás férfi. Janikám! Katikám!

Jani, már amennyire a bunda engedi, boldogan öleli Katit.

Az arcát cirógatja, nevet. Hát ekkora örömet, ekkora meglepetést!

- Valaki autón felhozott? Nézd, megmutatok mindent, a földórát, ez azért kell, hogy a távcső ugyanúgy haladjon körbe, ahogyan a Föld forog. Ma nagyszerű észlelőidő van. Akarod látni a Marsot? Vagy a Holdat? Egészen közélről. A krátereket. És megmutatom, hogyan készülnek a felvételek. Mert ez a munka most már nem olyan romantikus, mint Galilei vagy Kepler idején. Itt nem nézegetjük az eget, hanem a fényképezőgép néz, és számolunk és számolunk... meg spektrálanalízis.

A telefon megszörrent.

- Itt Csizmás. Szervusz. Kösz. Minden oké.

- Éjszaka többször is felhívjuk egymást - magyarázza Jani.

- Tudod, itt minden nyitva van. Akárki ránk törhetne. Ne vágj olyan rémült képet, persze hogy senki sem tör ránk, de tudod, hátha... Vagy farkasok rontanak be a telepre. Vagy a hidegben elgémberedik, elalszik valaki. Vagy hát ezek a berendezések... minden magasfeszültségű. Zárlat lehet... Ezért kell, hogy szóljunk egymáshoz, hogy senki se érezze magát úgy, hogy elhagyottan úszik a világmindenségben egy icipici jégablán. Tudod, megnyugtató, hogy számíthatunk egymásra, biztonságot ad... Akarsz szalonnás kenyeret? És a termoszban van feketekávé. Tölthetek? Itt nem szabad elaludni. Telefonáljak Horváth Lacinak, hogy jöjjön vissza érted? Én most nem mehetek el a műszerektől.

- Nem alszom el, itt akarok maradni veled, csak mesélj a munkádról.

Kávét ittak, s Jani néha felállt, ellenőrzött valamit egy műszeren, valamit beállított, valamit változtatott. És Katinak eszébe jutott, hogy amit eddig csillagászatról hallott és olvasott, és amiken eltöprengett, hogy a világmindenség tágul, hogyhogy tágul? mibe tágulhat a végtelen? És hogy van az, hogy a csillagok között is van anyag, de ez a csillagközi térben olyan ritka... és a távolságok, a millió fényévek... hogy az most minden itt van körülötte és Jani úgy figyeli a számítógépeket, minden ünnepélyesség nélkül, mintha a távcsövek és titokzatos gépek esztergapadok volnának, vagy mintha satupadba szorítaná bele a világmindenséget. És olyan mozdulattal veszi ki a lemezt a fényképezőgépből, mintha nem a végtelen és a titok egy darabkája volna rajta, hanem mondjuk a szövőgépről venne le egy darab szövetet. „Hogyan lehet éjszakáról éjszakára szembenézni a végtelennel? Hogy lehet szembenézni azzal, hogy ha a mérhetetlen mennyiségű tejútrendszeren, mérhetetlen mennyiségű bolygókon volna is a mienkhez hasonló, magasabb rendű élet, ha geometrikus jeleket, rádióüzeneteket küldenénk is, ha felfognák is, ha válaszolnának is rá, közben évmilliárdok telnének el, és már réges-régen elpusztulnának azok a kultúrák, amelyek az üzeneteket valaha küldték... Hogy lehet egész életen át, jeges éjszakákon számítva, értékelve, fegyelemmel és türelemmel egy gombostűfejt nyit, vagy még annyit sem, tisztázni a végtelen titokból... milyen nevetségesen hősies a tudomány és az emberi erőfeszítés!”

- Katikám, nehogy elaludj!

- Nem, nem.

- Akarod, hogy elmagyarázzam, hogyan csiszolják ezeket az óriás lencsákat? A távcső szerkezetét?

- Jani, te nem félsz?

- Mitől?

- Hogy milyen nagy az égbolt?

- Amikor csillagász lettem, beleborzongtam én is. De most csak az a pici munka érdekel, ami az enyém, ott kell helytállni, helyesen számítani.

Kati Jani sovány arcába bámult. Sötétkék szemét nézte, a fejébe nyomott kucsmát. És az ormótlan halinacsizmát. Az egyikben faláb van. És naponta ki tudja hányszor felkapaszkodik ezen a lépcsőn. És jöhetnek éjszaka farkasok is.

- Nem is mondtad, ki hozott fel kocsival.

- Senki. Autóbuszon jöttem.

- És a falutól? Az erdőn át?

- Itt vagyok, az a fontos, nem?

És Kati elhatározta, hogy nem kell vasárnapi melléklet, és nem adja fel a harcot. A szívósat, reménytelen. Egy szót sem szól az egészből Janinak.

ÁLOM

Hónapok óta ez a visszatérő álmom. Kinyit egy ajtót, hová is akart menni? A vizsgálóba. Vagy egy kórterembe. Vagy a... És egyszerre csak ott van a lezárt raktárban. Sötét van, vijjognak a szirénák... Akkor álmodta először, mikor is? Amikor az a buta vitája volt Gyapayval. Megfeledkezett magáról. Kijött a sodrából. Kora délután volt, fél kettő lehetett. Végigsietett a folyosón, az ebédlő felé. Remélhetőleg kap még ebédet.

Az egyik női kórterem félig nyitott ajtaján át veszekedést hallott, azután kaján nevetést és sírást. Mi megy itt?

Kilenc ágy összezsúfolva a négy ágyra is alig elég szobában. A szoba közepén, az asztal mellett áll Teréz nővér, kezében tányér, a tányéron egy palacsinta, és ezt mutatja felháborodottan és diadalmasan a fiatal Gyapay doktornak.

- Ha nem akadályozom meg, képes és még a másik palacsintát is felhabzsolja.

- Elképesztő - mondja doktor Gyapay Ákos, aki arról nevezetes, hogy ebéd után a büfében mindig felfal egy negyed kiló nápolyit vagy hat krémest. - A cukrosok lopnak, csálnak, hazudnak. A cukrosokkal kemény kézzel kell bánni.

A bűnös, aki lop, csal, hazudik és megevett egy lekváros palacsintát, halálsápadtan fekszik az ágyon. Sovány, veritékes, kócos-ősz hajú nő. Úgy tesz, mintha nem róla volna szó, nem hallaná, nem értené a szidalmakat.

A többi beteg kajánul röhög. Egy kövér, epehólyaggyulladásos nő még tódítja: „Tőlem is mindig cukrot meg kenyeret kunyorál.”

Ágnes odalép a beteghez, megtapogatja a veritékes arcot, a kőkemény szemgolyót.

- Tessék csak visszaadni a palacsintát, és kérek egy tűt, epruvettát vércukorhoz!

Tormai néni hitetlenkedve és vonakodva veszi át a palacsintát. Ágnes a főnök, de Gyapay és a főnővér az állandóan jelenlevő hatalmasságok. Most Ágnes parancsol... de ha a főorvosnő kimegy...

A palacsintát fulladva, mohón nyeli, közben a bal kezét nyújtja vérvételhez.

- Azonnali eredményt kérek - adja át Ágnes az epruvettát Teréz nővérnek. - Gyapay doktor, kérem, legyen szíves, jöjjön be hozzám.

Amikor Ágnes szobájába érnek, Gyapay pulykavörösen, már a küszöbön támad:

- Megint lejárattott a betegek előtt. Hogy tudok akkor rendet tartani?

- Sehogy - mondja Ágnes. - Ez nem kaszárnya és nem fegyintézet. Itt nem az a dolga, hogy rendet tartson, hanem az, hogy gyógyítson.

- A kettő egymás nélkül...

- Foglaljon helyet. A kettő nem mellérendelt dolog. A rendnek is a gyógyítást kell szolgálnia. És ha még nem tudná, olyan hierarchia nincs, hogy a tetőn állnak a doktor urak, a következő lépcsőn az ápolószemélyzet és alul a nyomorult betegek, akiknek mindenki parancsol. Ehhez akkor sem volna jogunk, ha megfellebbezhetetlenül mindent tudnánk, ha a mi hókuszpókuszainktól és erőszakoskodásunktól tényleg mindig és minden esetben meggyógyulnának a betegek.

- De már bocsánatot kérek...

- Kérhet is. De nem tőlem, hanem a betegektől. Micsoda hang az, hogy a cukorbeteg hazudik és csal? Volt már maga cukorbeteg? Tudja, mi az, egész életében vérvételekre járni? Minden szelet kenyeret megmérni? Soha egy szem cukrot, egy kis lekvárt, egy adag fagyaltot nem ehetni? Az édes gyümölcsöt nem enni? És szegény, öreg, nyugdíjas cukorbeteg, aki nem tud hússal jóllakni? És az epebajos cukorbeteg, aki rostos salátát se ehet? A vesebeteg cukorbeteg, akinek a fehérjét is korlátozzák? A gyomorfekélyes cukrosok? Tiltani, tiltani, tiltani. Diétákat kitalálni, amik betarthatatlanok. És amik hetenként változnak. Kevés folyadék, mondja a szívspecialista. Sok folyadékot - parancsolja az urológus. Évekig összlipoid mániában élt az orvostudomány. Tiltotta a tojássárgáját és a disznózsírt, reggeltől estig a koleszterinszintet mérte. Most kiderült, hogy az állati zsiradék is életbevágóan fontos. Hogy aki nem evett zsírt, annak is emelkedett a koleszterinszintje. A legújabb diabeteskutatók élettani szempontból alig tesznek különbséget a natív cukrok és a szénhidrátok között...

Az ajtón kopogtattak, Teréz nővér egy cédulát hozott, és vérvörös arccal tette le Ágnes elé. A labor lelete. Tormainé vércukra harmincnyolc. Hypoglikémiás.

Ágnes szótlanul továbbadta a papírt Gyapaynak.

- Lehet, hogy kicsit szigorúan fogtuk a diétát. Azonnal infúziót adunk.

- Nem kell infúzió. Ez a legkényelmesebb. Ordítok a beteggel. Szigorú diéta, ne nyafogjon, ne panaszkodjon, tartsa be. Ha meg túllöttem a célon, infúzió. Ne szurkálják feleslegesen a betegeket. Hozzanak egy pohár gyümölcslevet és egy szelet vajás kenyeret. Különben mindjárt bemegyek én is Tormainéhoz.

Az asztalon csengett a telefon.

- Szervusz, Géza. Sietek. Igen. Persze. Három felé. Ne haragudj, még nem is ebédeltem.

Letette a kagylót, és elindult. A kezelő előtt kellett elmennie, és a csukott ajtó mögül élesen hallatszott Gyapay doktor hangja:

- Az a baja a vén spinkónak, hogy nincs rendben a családi élete. Aztán engem izélget.

Ágnes vérvörös lett.

Továbbment. Lenyomta egy ajtó kilincsét, és előrelépett, és egyszerre nem volt sehol a kórház, se Tormainé, se a kórházi ebédlő, se Gyapay doktor. Félhomály volt, vijjogtak a szirénák, a távolból tüzek fényei villantak, tompa dörgés és robbanások, háború van, ostrom van, a csapból nem folyik a víz, neki haza kell mennie, mert Géza várja, és ki kell hallgatni Éva leckéjét. „Én most csak álmodom - gondolta az álomban -, ezért nem tudok rendet teremteni a dolgaimban.” Egy repülőgép száll el most a raktár fölött, borzasztó alacsonyan, a szárnya szinte súrolja a háztetőt, a berregése elnyom minden más zajt. Ez a repülőgép viszi Honoluluba, ezen a gépen ki lehet lépni a régi életéből. Géza nagy, színes szegfűcsokrot hoz az esküvőre, de a két tanún kívül nincs ott más senki. A mama elutazott Somosbányára. A döntést tulajdonképpen Kisjani mondta ki, ott az Ezüsthényő cukrászdában. A szép, új, kék pulóverében. „És én hol fogok aludni?” „Hol akarsz aludni, kisfiam?” - kérdezte Jani, és a markába vette a kisfia kezét. Ágnes szíve nagyot dobbant. „Ahol eddig” - fogja mondani a gyerek, vagy „anyuval”. De Kisjani barna szeme egybeolvadt az apja barna tekintetével. A kis kéz biztonságot érzett a férfimarkokban, és azt mondta: „Ahol te, apukám.” „Én is így gondoltam - bölintott János. - Nagymamával együtt leköltöztünk Somosbányára. Ilon néni egyedül van a nagy lakásban. Ott jó helyed lesz. Ott jársz majd iskolába. És gimnáziumba be fogsz járni a városba, Újbányába, bicajon vagy autóbuszon, jó?” Ágnes lélegzeni sem tudott.

Amíg ő úszott az új szerelemben, amíg gondolkozni sem tudott az új megoldásokon, amíg válaszolni sem tudott a mama riadt, szótlan kérdéseire - a dolgok elrendeződtek. A szíve mélyén érezte, hogy tiltakoznia kellene, hogy nem így gondolta, hogy végleg elszakadjon a fiától és a mamától, érezte, hogy a kisfia döntése vád és szemrehányás - de olyan kényelmes volt, hogy egyszerűen azt mondhatta, „ahogy akarjátok”, és elcserélni a Normafa úti lakást egy modern, budai lakásra, odaadni a régi bútorokat Janinak és a mamának. És a szíve mélyén azt is érezte, hogy Gézának is egy kicsit illendően tiltakoznia lehetett volna, hogy Gézának kellett volna azt mondania, hogy a harmadik szobát úgy rendezzék be, hogy az Kisjanié meg a nagymamáé, hogy ha kedvük van, bármikor... És amikor valahogy úgy döntöttek - vagy úgy adódott? -, hogy a nagymama minden évben négy hónapot náluk tölt, Gézának kellett volna azt mondani, hogy ne a szűk személyzeti szobát rendezzék be a mamának, ami az év másik nyolc hónapjában lomtárnak használatos...

Kisjani néha látogatóba feljön Somosbányáról, nagyon néha, még egyszer-egyszer az éjszakát is náluk tölti, de borzasztóan nehéz megoldani. Jankó már nagy fiú, nem tehetik Éva mellé, és kevés a fekhely. Inkább Ágnes utazik minden héten hozzájuk, aztán minden két hétben, aztán... Ilon néni kávéfőz, megmutatja, hol hasogat a dereka, Ágnes recepteket ír, megcsókolja Kisjanit, mutasd, mennyit nőttél! Mi van az iskolában? Jól vagy, kisfiam? Mire van szükséged? Azután felszáll a honolului repülőgép, egy másik életbe viszi, ahol színaranyból van II. Kamehameha király szobra, ahol orchidea leit akasztanak a turisták nyakába. A repülőgép - kiáltja Ágnes álmában, de a repülőgép most ledobja bombáit, az ég először koromsötét lesz, azután hatalmas fény, fűlsiketítő dörrenés, a falak hintázni kezdenek, nagy robajjal kiszakadnak a téglák a falból, porfelhő és korom és egy ütés a halántékán és...

Ágnes verítékben, iszonyú fejfájással ébredt.

És másodszor akkor álmodta, igen, pontosan tudja és azóta álmodja makacsul, újra és újra, amikor az a kínos este volt Katiéknál. Éva... hogy is tehetett ilyet Éva?

Géza persze megszerezte Évának a korengedélyt. Éva autóvezető-tanfolyamra járt, Éva tanulta a KRESZ-t és a robbanómotorok szerkezetét, Évával másról sem lehetett már beszélni, mint autómárkákról. És a sikeres vizsga napján Géza neki ajándékozta a piros Volkswagent. Éva a telefonhoz rohant, felhívta Katit, a keresztanyját, hogy ugye, szombat délután bemutathatja az autóját és a tudományát is, és csak úgy mellékesen megkérdezte, hogy ugye István is otthon lesz?

A kórházban persze szombaton is rengeteg dolog volt. A tüdőgyulladások és vakbélrohamok általában figyelmen kívül hagyják a vikendet. De kettőkor Ágnes valahogy szabadult. Hát persze, ő is boldog volt, örült Éva és Géza örömének, és legyűrte örökös félelmeit. Más tizenhat éves is kaphat korengedélyt. És kis kölykök járnak biciklin és segédmotorral és kismotorral, amihez engedély se kell és vizsga se kell. És Éva okos lesz, miért éppen őt érné baj? És Géza még gyakoroltatni, fogja a gyereket.

Éva piros volt az izgalomtól. Tessék, parancsoljatok, anyu, te oda hátra, és apuka ide mellém. - És udvariasan nyitja a kocsiját, és kezében csörgeti a slusszkulcskarikát. A karikán egy kis kéményseprő és egy pici szerencsepatkó lóg. - Tessék, parancsoljatok - és már indítaná is az autót.

- Ezt azért nem - mondja Géza -, előbb légy szíves, sorold csak el, mit fogsz csinálni!

- Önindítózni, kiengedem a kéziféket, lenyomom a kuplungot és...

- Előbb?

- Önindítózok, kiengedem a kéziféket...

- Talán először meggyőződöm róla, hogy nincs-e a kocsiban sebességben, hátranézek, kiteszem balra az irányjelzőt...

- Igen, igen, apu, de ezek természetes dolgok. Egy vérbeli autósna a vérében van.

- Egy autósna, de nem neked. Hát akkor?

Végre sikerül az elmélet, és úgy látszik, sikerül a gyakorlat is. Éva indítására simán gördül a kocsiban, de a kislány keze görcsösen fogja a volánt, a szeme kimered, folyik az arcáról a veríték, a nyaka el fog zsibbadni, mire odaérnek. Géza és Ágnes minden idegszálával vele vezet. Ágnes világért sem akar beleszólni, de a gyomra összeszűkül... Éva, figyelj - mondaná-, ott le fog lépni a járdáról az a kisfiú... Éva, ne menj olyan közel a buszhoz... vigyázz, kislányom, vigyázz...

Katiéknál mindig jó.

- Nem is hiszem, hogy mind a hárman itt vagytok - szalad eléjük.

- És én sem, hogy ti is itthon vagytok mind a hárman - nevet Ágnes.

- Kati néni, csinálhatunk Istvánnal egy kört? - kérdi izgatottan Éva.

- Ha akartok. De majd uzsonna után, jó?

Katiék a régi lakásban laknak, az Üllői útnál. Hol van már szegény András néni, és hol a régi Vas utcai lakás! De Ágnes, valahányszor belép, most is azt a borsmenta-naftalin szagot érzi, mint amikor valaha az iskolában Ágnes látogatóba jött az osztálytárs Katihoz. Egyszer talán, majd ha István megnősül, elcserélik a lakást két kisebbre. Jobb volna persze valahol Budán, jó levegőn lakni.

- Ágnes, kenjük meg együtt a szendvicset. Száz éve nem beszélgettünk.

- Nagyszerű, máris megyek. De ha megengeded, előbb beszólok a kórházba.

Éva fülig elpirult.

- Anyu, légy szíves és ne szólj be a kórházba! Ugye, azt mondtad, hogy ma délután együtt leszünk, de neked csak a szent kórház a fontos. És csak az gyógyul meg, akit te kezelsz, mert mindent te tudsz a legjobban, és mindenki más lelkiismeretlen és felületes...

Ágnes meghökkent. Ezt a szöveget már hallotta néhányszor, de ahogy Éva most mondta, szemtelenül, hisztériásan, parancsolóan...

- Kislányom - felelt nyugodtan, és közben tárcsázott -, a kórházban sok orvos van és jó orvosok vannak, és ügyeletes is van, de engem mégis érdekel, hogy az osztályomon nincs-e gond, és a súlyos eseteimmel nincs-e valami baj. Remélem, semmi. Akkor fölöslegesen kidobtuk telefonra egy forintot. Halló? A kettős ügyeletesét legyen szíves. Téglás doktornő? Szervusz, Marikám, itt Ágnes. Persze, persze, én. Hogyhogy már nincs nagyobb baj? Mi volt? Mikor? Háromnegyed háromkor hívtál? Nem értem. Ez képtelenség. Kivel beszéltél? A lányommal? Évával? Elképesztő. Persze hogy otthon voltam. Legfeljebb a fürdőszobában. És most hogy van? Légzés? Mit adott neki? A vérnyomása? Kell még oxigén? Marikám, persze, azonnal megyek. Tíz perc múlva ott leszek. Szervusz.

Ágnes letette a kagylót, és Évára bámult. Éva először lángvörös lett, azután minden vér kifutott az agyából. Viaszfehéren szembefordult az anyjával:

- Most üss agyon, úgyis azt akarod, legalább el lesz intézve.

Igen, én beszéltem azzal a modortalan csajjal. Megmondtam, hogy most utaztál el, nem tudom hová, elvégre víkend van, már ledolgoztad ezen a héten az öt napot, nem?

- Ezt mondtad?

- Ezt. Semmi mást. Erre szó nélkül letette a kagylót. Ez azért...

Kínos csend. Mindenki Évát nézte.

- Kislányom, telefonban senkit sem szabad letagadni - mondta Géza. - Elvégre egy orvos...

- Te mondtad, hogy ki kellene húzni azt a rohadt telefont! Hogy éjjel háromkor is anyádat hívják! - kiabálta Éva. - Igenis, te mondtad!

Ágnes közel lépett Évához, megragadta a kislány gallérját.

Egy pillanatig farkasszemet nézett vele, azután elengedte.

- Nem váglak pofon. Nem akarok hozzád érni! Katikám, hívhatok egy taxit?

- Bevihetlek én a kórházba, keresztanya? - kérdezte István. - Apu, odaadod a kocsit?

Éva lángvörös. Senkit sem érdekel már az autója, a vadonatúj jogosítványa. Még Géza se néz rá. István egyenesen hátat fordít.

- Köszönöm, nem. Jó a taxi - mondja Ágnes.

- Gyere csak, Ágnes néni, elviszlek, meg is várlak.

Amikor a Skodában ültek, Ágnes dermedtsége még mindig nem akart oldódni. Valami kedveset akart mondani Istvánnak, hogy milyen felnőtt férfi lettél, hogy többet találkozhatnánk, de érezte, hogy akármit mondana, elsírná magát.

- Ne tessék rá haragudni, hiszen gyerek még - mondta István.

- Egy tizenhat éves lány nem gyerek.

- Nem is az életkorra gondoltam, keresztanya, hanem arra, hogy mi az, amit már át tud élni.

- Ugyan. Rosszul neveltük. Önző, az a baja. Túl sokat megadtunk neki. De nemcsak Éva, a tisztelt iskolatársai, ez az egész banda. Tizenhárom-tizennégy éves kölykök túlvannak már mindenén, isznak, dohányoznak, szeretkeznek, narkóznak, krimit néznek a tévében, krimit követnek el... és felelőtlenek, és célt és kötelességet nem ismernek, tisztelet a kivételnek.

- Milyen célt ismerjenek, Ágnes néni? A fejünk fölött lógó atombombát, amibe nincs beleszólásunk? Az energiaválságot? A vizek és a levegő szennyeződését, az egyre pusztuló termőföldet? A fenyegető éhséget? Nem tanította meg őket senki arra, hogy hősök legyenek, hogy harcoljanak ez ellen a nyomasztó jövőkép ellen. Nincsenek példaképeik, legfeljebb egy hülye beatzenész.

- Bizony, Istvánkám, majd ha neked gyereked lesz, százszorosan fogod érezni. Tényleg, lassan megnőszülhetnél.

- Nem is olyan lassan. Huszonnyolc éves múltam. De még egy kicsit hadd sírjanak a lányok. Előbb megírom a kandidátusi disszertációm.

- Miről?

- Legújabb kori történelem. A hétköznapi fasizmus. A fasizmus hatása évtizedek múlva is a közgondolkodásban, előítéletek a mindennapi életben.

- És honnan veszed az anyagot?

- Gyűjtöm, mint a népdalt. Magnóval. Meséltetem az embereket. Háborús élményekről, láger-élményekről, végigolvasom a népbíróági ítéleteket, megkeresem a szereplőiket, tanúkat. Anyutól kapok érdekes olvasóleveleket, engedélyem van, hogy a szerkesztőségükben végigolvasak néhány anyagot, bejárok a levéltárakba. Hogy azokból miket lehet megtudni! Képzeld, egy vak nő segítségért fordult a Vöröskereszthez, keresett valakit, aki naponta egy-két órára segítene neki, az utcán elkísérné. Kiment hozzá egy vöröskeresztes fiatalember, megmondta, hogy tudnának neki olcsón szerezni egy vakvezető kutyát. Mire a nő hisztériásan sikoltozni kezdett, nem, nem, ő nem akar kutyát, a lágerben kutyák kergették. Képzeld, harminc év múlva!

- Döbbenetes.

- Vannak időszakok és helyzetek, amikor egy tizenhat éves lány is felelőtlen gyerek, és ha a körülmények úgy hozzák... képzeld, egyik naplóban olvastam, hogy egy négy éves kisfiú pontosan tudta, hogy a razziázó nyilasoknak azt kell mondani, hogy Németi Gabika vagyok, de mikor az első orosz katona belépett a pincébe, a kisgyerek magánkívül kiabálta, hogy nem igaz, nem is igaz, én Reisz Robika vagyok... Meg akarom keresni ezt a ma már harmincöt éves Reisz Róbertet, hogy mire emlékszik. És annyiszor elgondolom, hogy a nevelőapámnak Voronyezs óta csak egy lába van, hogy így kell leélnie az életet... énnekem pedig úgy, hogy soha nem láttam az apám fényképét, és anyutól hiába kérem, hogy beszéljen róla, megcsókol és sírni kezd. Azt mondja: „Nagyszerű ember volt, megölték.”

- De Istvánkám, én annyiszor meséltem neked róla!

István erre nem felelt, csak szótlanul megszorította Ágnes kezét.

- Köszönöm, itt vagyunk.

- Megvárlak.

- Nem tudom, meddig maradok, lehet, hogy öt perc, de lehet, hogy egy órára is szükség van rám.

- Akármeddig. Megvárlak.

Aznap éjszaka álmodta Ágnes újra a raktárt, bezárt ajtókat, sötét folyosókat, vijjogó szirénát, észbontóan berregő repülőgépeket, saját kétségbeesett dörömbölését a bezárt ajtók mögött, hintázó, elmozduló falak tövében. Akkor éjszaka és azóta számtalanszor.

De hiszen vége van a háborúnak, de hiszen béke van, van egy kék pulóveres kisfiam Somosbányán, van egy öcsém Párizsban, van egy... És álmában felugrott a raktárban, engedjék ki, csak tévedésből felejtették itt, béke van, engedjék, sietni kell, betegek várják a kórházban, és Géza várja a tengerparti sétányon, elérhetetlenül magas kókuszpálmák között. A tenger felől szél támad, megrázza a kókuszpálmákat. A sötétbarna, kőkemény diók hullani kezdenek a fákról, és fröccsenve széttörnek a kavicson. Törnek, robbannak, a pálmák koronái megremegnek a szélviharban, az égen repülőgépek jönnek, bombázó repülőgépek. Most már bombák verik a pálmafákat, be kell menekülni a raktárba, de a ház is ég, az egész világ tűzben ég, füstben fuldoklik.

Ágnes felébred, abroncs szorítja a tarkóját. Izzad. Szédül.

És ez így megy hónapok óta, talán évezredek óta, mindig ezt álmodja, újra, újra és újra.

EMLÉKIRATOK

Dr. Zsille Eödön, Hársastanya községi orvosa nem szereltetett csengőt a kapujára. A rendelő-
órák alatt a kiskapu nyitva volt, a rendelőórákon túl senkit sem fogadott, még azt sem, akinek
a lábát most vitte le a gép, vagy most forrázta le magát lúggal. A jó barátok meg úgyis tudták,
hogy hátul, a tanácsháza udvara felől is van átjárás. Éppen ezért nyugodtan heverészett a
díványon, és hallgatta, hogy valaki ökölrel, azután alighanem egy kődarabbal, legvégül is
valami vasrúddal veri a kaput. Amikor erre se jön ki senki, torkaszakadtából ordítani kezd:
„Eödön, Eödön, én vagyok, Norbert bácsi!”

Zsille komótosan feltápászkodott, leakasztotta a kulcsot a szögről, felhúzta a cipőjét, és
kényelmesen végigsétált az udvaron.

- Te már megint itt vagy?

- Megint? - méltatlankodott Norbert. - Három esztendeje múlt.

- Atyaisten, így repül az idő? No, bújj be, öregem! Kíváncsi vagyok, mennyibe kerül nekem ez
a látogatás. Úgy látom, nagyon elegáns vagy. Vitted valamire.

- Nem panaszkodhatom.

- Szóval elhiggyem, hogy csak úgy, rokoni szeretetből jöttél?

- Mondhatni. De azért egy kis pálinkád talán még csak akad?

- Amennyit parancsolsz. És kolbászom és ecetes paprikám is. Sőt itt is alhatsz nálam két
éjszakát, no, mondjuk, hármat.

- Reggel már vissza is utazom. Nagyon sok a dolgom. Csak az írógépert jöttem.

- Miféle írógépert?

- Hát az Underwoodért. Amin a tanulmányaimat írtam, szocialista etikett. Emlékszel?

- Én? Tökéletesen. Arra is, hogy a kőbánya levelezését is azon írtad. Igényeld ki a bíróságtól.
Ha nem tudnád, bűnjelként lefoglalva.

- Ez kiment a fejből - motyogta Zsille Norbert. - Valahogy úgy emlékeztem, mintha nálad...
Kérlek szépen, ez a kis malőr. Ez fantasztikus.

- Ne vedd úgy a szívedre!

De Zsille Norbert boldogtalan lett. Az elmúlt hetekben csodálatosan alakult minden.
Krempelsz tényleg úgy élt, ahogy Patzauer mesélte. Sőt még egy fokkal jobban. Éppen a
televíziótól voltak kinn nála, egy izgatott fiatalember rángatta, forgatta, hogy hogyan üljön az
íróasztalnál. „Egy svenket kérek a könyvespolcra is” - rendelkezett, de később ezt a képet
kihagyták, mert kiderült, hogy az ellenállás hőse csak pornográf könyveket tartott az íróasztala
mellett. Egy fiatal lány barna púderrel pamacsolta Krempelsz képét. Rengetegen sűrögtek a
szobában. Krempelszné nagy tálcán pogácsát és feketekávét cipelt be. Krempelsz az egyik
főintézkedőnek Zsille Norbertet is bemutatta: „Jeles barátom az ellenállásban, volt tábornok,
volt államtitkár”. De a főintézkedőt nem érdekelte. „Most csak magát filmezzük, apám, így
szól a diszpó”. „Hát akkor gyere vissza holnap, Norbikám, ne is holnap, mert akkor előadást
tartok az ifjú honvédeknek. Holnapután se jó, akkor Patzaueréknál ebédelek. Talán kedden.”

És kedden visszament, és Krempelsz Bandi megtanította, hogy a kéziratot három példányban kell elkészíteni, széles margókkal, írógépen. Ezért hát most idejött Hársastanyára, mert az egész ügy most már csak egy írógépen múlik.

- Úgy - mondta elismerően Eödön. - És ha szabad kérdeznem, mit fogsz írni?

- Mit fogok? Már meg van írva, kérlek szépen. A múltamat. Ha nem emlékeznél rá, én tábornok voltam, államtitkár voltam, és én a debreceni kormánnyal szinte egyidőben jöttem Pestre, s a béketárgyalások körül szerzett jelentős érdemeimet messzemenően elismerték.

- És ezt nekem meséled? - ámult Eödön.

- Nem. Ezt a könyvemben írom.

- Azért, jó uram. Mert én ezzel a két fülemmel hallottam, amit negyvenötben a sündisznóállásról magyaráztál. Amiben ugye meg kell bújni, addig a rövid ideig, amíg ez a rendszer tart. És amely sündisznóállásokból addig is támadásokat lehet intézni az államapparátusra, mivelhogy ezek olyan hülyék, hogy a nevüket se tudják leírni...

- Én ilyeneket sosem mondtam, Eödön. Én mindig réalpolitikus voltam, és ezt bizonyítani tudják az ellenállásban részt vett olyan urak, mint karlsdorfi Karlsdorfer Armand ömértósága és Palánkay.

- Kicsoda? - hűlt el Eödön. - Miféle Palánkay? Ember, te tudod, hol van Emilio?

- Nem a taknyos nyilas barátodról van szó, ne félj. Az apja. Az öreg Palánkay. Ő maga mesélte el, hogy amikor a fia karácsonykor Karlsdorfert lelőtte, ő maga csavarta ki a gyilkos fegyvert Emilio kezéből, ő maga vitte le a hátán a súlyosan sebesült Karlsdorfert az óvóhelyen a kötözőhelyre. Ő maga átkozta meg elvetemült fiát, és kergette világga.

- Norbert, ne hazudjatok összevissza! Hát ezt egy kiscsoportos óvoda sem hiszi el! Az öreg Palánkay ott sem volt, amikor Emilio Karlsdorferre rálőtt. Az öreg Palánkay pontosan úgy volt ellenálló, ahogy te meg én. Réges-régen Nyugatra lógott a családi ékszerekkel, és csak akkor jött vissza, amikor már egy vasa sem maradt.

- Eödön, én nem fogok veled részleteken vitatkozni. Nekem ezt olyan szavahihető úr mondta el, mint karlsdorfi Karlsdorfer Armand, akit 1945-ben a 280. számú igazoló bizottság dicsérettel igazolt, aki ebben a rendszerben vezérigazgató maradhatott, akinek a londoni gyártulajdonosok külön levélben mondtak köszönetet, aki a háború alatt állandóan londoni rádiót hallgatott, és megtagadta a nyilas banditáktól a kasszakulcs kiadását.

- Tudom. Ezért különösen hálás vagyok neki. Azért nem tudtunk a somosbányai autóval idejében kilógni az ostromgyűrűből - bólított Eödön. Ez mellékesen nem volt igaz, mert azon a decemberi éjszakán Palánkay igenis idejében ott volt az autóval, ő késett azzal az istenverte rádiummal. De Norbert úgysem figyelt rá.

- Milyen gyűrűt kaptál tőle? - kérdezte szórakozottan.

- Aranygyűrűt, briliánsgyűrűt. Nem rád tartozik. Mennyit fizetsz ennek a karlsdorfi Karlsdorfer Armand ömértóságának, hogy meséljen neked?

- Egy vasat sem. Ő fizet nekem, hogy vegyem be jó részletesen az ellenállásba. Mert akkor legközelebb már ő is írhat egy könyvet, hitelesítve van.

- És az öreg Palánkayt is így vetted be?

- Aha.

- Mondd, Eödön, nem akarsz, hogy téged is bevegylek? Még jól jöhetne neked. Nagyon jutányosan. Családi alapon. Elvégre téged is megtámadhatott Palánkay.
- Na, hagyjuk, Norbert. A közületre is előre megmondtam, hogy ne csináld.
- Kérlek szépen, ez egy kockázatmentes, demokratikus ügy.
- Te tudod. Vegyél bérbe a Belker Kölcsönzötől egy írógépet.
- Nagyon drága.
- Mégis?
- Nem tudom. Biztosan legalább kétszáz forint egy hónapra. És letéti díj is van.
- Jó. Kapsz vacsorát, reggelit, útravalóul kolbászt, szalonnát és egy demizson bort. Vonatjegyet Pestig. És ezer forintot írógépkölcsönzésre. Azután többé nem ismerjük egymást.
- Fiam, egy tiszteletpéldányt küldök a könyvemből!
- Boldoggá teszel - felelte Eödön.

ORLAY

Vacsoránál Géza megjegyzi: - Beszéltem a *Belgyógyászati Újdonságok* főszerkesztőjével. Vár téged.

- Igen?

- Igen - mondja Géza, és kicsit gúnyosan elmosolyodik. - Orlay Mária.

Ágnes kezéből kiesik a kés.

- Orlay? Hát Orlay itthon van?

- Igen.

- Nem tudtam. Azt hittem, még valahol Indiában, vagy Dél-Amerikában.

- Persze. Nincs időd társasági pletykákkal foglalkozni. Már több mint két hónapja hazajött.

Ágnes nem is hallja a gúnyt.

Ó, hát ez csodálatos, ez nagyszerű! Hogy újra találkozni fog Máriával! Évek óta csak újságban olvasott róla. Orlay nagy tudományos karriert csinált. Orlay Mária előadást tartott a New Yorki Mount Sinai-kórházban, Orlay Máriát meghívta a Columbia Egyetem, díszdoktorrá választották Berkeleyben és Új-Delhiben, előadás-sorozatra indult Indiába, Ausztráliába, Brazíliába, Orlay Mária az Endokrinológiai Kutatóintézet igazgató főorvosa, a Belgyógyász Társaság elnöke, az Akadémia levelező tagja, országgyűlési képviselő. Orlay Mária olyan messze és magasban van, hogy csak a tévéhíradóban és újságcikkekben találkozik vele. Úgy elsodródtak egymás közeléből. Lehet, hogy ha ő már eddig is felkereste volna egyszer... tényleg, miért nem kereste? Mária milliószor elfoglaltabb, mint ő.

És Ágnes szíve átmelegszik, emlékező öröm fogja el. Valahonnan, nagyon régről előbukkan Orlay Mária figyelő, komoly arca, amikor beteget vizsgál, töprengő arca, amikor a mikroszkóp fölé hajol, baráti arca, amikor megkérdi: „Érted? Bírod? Nem vagy éhes? Nem vagy nagyon kimerült?”, elszánt arca, amikor a megvadult Zsille nyilas társasága ütlegeit állta. Orlay Mária, aki a haldokló Ács Istvánnak megmutatott egy csecsemőt, egy idegen csecsemőt, hogy úgy haljon meg, hogy egy pillanatra még boldog legyen. Mária, aki tudta, hogy azon az éjszakán ő nem bírja ki, ha magára marad, behívta a szobájába: „Gyere, ígyunk egy kávé, beszélgessünk, ilyen éjszakán senki sem tud aludni”. Orlay, a példakép. És most megint találkozni fognak, ő, Géza, hát ez nagyszerű, mit gondolsz, ha átszaladnék holnap hozzá, ebédszünetben?

- Anyu, azt mondtad, hogy holnap ebédszünetben eljössz velem cipőt venni.

- Jó. Persze. Elmegyek. Akkor holnapután.

Géza bólint. Menj holnapután. Itt a szerkesztőség címe, és az Endokrinológiai Kutatóban Orlay közvetlen száma.

Ágnes már hallott az új Endokrinológiai Kutatóról. Igaz, csak annyit, hogy rettenetesen sokba került, és minek. Elvégre kis ország vagyunk, ma már a tudományban csak óriási pénzekkel, jól megszervezett teamekkel tudnak elérni valamit, de hát persze egyesek jól fekszenek, amíg a kórházakban a folyosókon, rossz matracokon ágyaznak a betegeknek, és nem lehet egyszer használatos tűket szerezni, mert az drága, máshová dőlnek a milliárdok. Volt olyan változat is, hogy az intézet a WHO-é, az Egészségügyi Világszervezeté, és nemzetközi pénz

van benne, valaki kijárta az UNESCO-nál, szóval mindenféle pletyka ment róla. Az egyik képes hetilap meg az egyik este a tévéhíradó mutatta is az új épületet. De hogy Orlay!

Ágnes felhívta telefonon a közvetlen számot. A közvetlen számon egy titkár jelentkezett. Nem kell beszélni a professzor asszonnyal, nála van az előjegyzési naptára, ha Ágnesnek megfelel, igen, jövő hétfőn. Tizenkettő harminctól tizenkettő negyvenötig várják.

Ez kicsit lehűti Ágnest, de belátja, hogy Máriának rengeteg dolga lehet, és az intézet nem presszó és nem privát hely, tulajdonképpen még tizenkettő harminctól tizenkettő negyvenötig sem tart, amit meg akar kérdezni: hogy vagy, Mária? Mi van veled? Örülök, hogy újra láthatlak.

Az intézet bejáratánál mosolygós bólintás. Hogyne, tudnak róla. Egy fehér köpenyes fiatal nő udvariasan kalauzolja. Vele marad a liftben is. Mosolyog, de nem szól egy árva szót sem. Csak a liftből kilépve mutatja: erre, balra parancsoljon. A főorvosi ajtóig bordó szőnyeg fut. Az ajtón egyetlenegy szó: Orlay. Van ebben némi szerénység is, meg egy kicsit bántó is. Megköveteli attól, aki ránéz, hogy tudja, mit jelent ez a név. Mintha az volna kiírva: Goethe vagy Semmelweis.

Az első szobában egy titkár. Udvariasan feláll, meghajol, kíséri Ágnest. A második szobában három fiatal nő, verik az írógépet, köszönnek. A belső szoba két részre oszlik, elegáns, de nagyon puritán iroda, és mellette nyitott ajtóval orvosi vizsgálószoba, nem fehér, hanem divatos almazöld. A titkár kinyitja az ajtót, és eltűnik. Az íróasztal mögül feláll egy barna, nagyon csinos, fiatalos, nagyon hangsúlyozottan szerényelegánsan öltözött nő, és mosolyog.

- Mária!

- Ágnes!

- Nem tudtam hová lenni az örömtől, amikor megtudtam, hogy itthon vagy, hogy láthatlak. Mária, semmit sem változtál, fiatal vagy és szép vagy.

Mária nevetett:

- Én is nagyon örültem, amikor Géza mondta, hogy szívesen dolgoznál nekünk.

Ágnes tiltakozna. Nem, egyáltalán nem azért jött, mert írni akarna a lapba, és semmi dolga az Endokrinológiai Kutatóintézetrel. Ő azért jött, mert látni akarta Máriát, mert egész éjjel nem aludt az örömtől, mert az emlékek... minden, minden, amikor megengedte, hogy kísérletezzon a laborban, amikor megengedte, hogy vizitnél elkísérje, amikor kikérdezte fizikából, amikor megszerezte az állást a Szent Katalinban, amikor levest és kenyeret adott, azon az estén, amikor Ács István...

Orlay elmosolyodik, kicsit hűvösen és fölényesen, amitől Ágnesnek azonnal eszébe jut, hogy tizenkettő harminctól tizenkettő negyvenötig, hogy itt nincs lelkezés meg emlékszel, milyen volt, itt mindjárt tisztázni kell, hogy ő semmit sem akar Máriától, és elköszönni.

- Kávét iszol? - inkább mondja, mint kérdi Mária, mert ebben a pillanatban az egyik titkárnő már hozza is be a kávécsészéket. Ágnesnek megint az az éjszaka jut eszébe, amikor Ács István meghalt és az ifjú Ács megszületett, és amikor Mária vacakolt a kávéfőzővel: „Te, nem tudom, valami baja van ennek, ha nagyon sok pénzem lesz, veszek egy másikat.”

- Mikor jöttél haza Indiából? - kérdezte Ágnes.

- Már több mint két hónapja.

- Érdekes, Kati nem is említette.

- Milyen Kati?

Ágnes bámul. - Hogyhogy milyen? Hát András Kati.

- Ó, igen, igen, András Kati. Legalább tíz éve nem beszéltünk.

- Hiszen ti... amikor Ács Pista meghalt... - Rád bízta, akarta mondani Ágnes.

- Nem, nem beszéltünk. Őszintén szólva nem is nagyon akarom megkeresni. András Kati nagyon másfelé kanyarodott.

- Ugyan, hogy érted ezt? Kiváló újságíró lett.

- Már maga az újságíró kizárja egy kicsit ezt a jelzőt. Kiváló. Mitől kiváló? Mit alkot? Mit tud? Van szakmája? Mérnök újságíró? Közgazdász újságíró? Biológus újságíró? Semmi. Szubjektíven, ingerülten, lázadva és lázítón leír egy sereg apróságot. Gerendatöréskor szálkakereső, hogy a költővel szóljak. Kötozkodik, nem látja a lényegest. Békaperspektíva. Beleesett a gödörbe, a gödör alján meggyült egy kis agyagos víz, és ettől azt hiszi, hogy pocsolya az egész világ. Egyszeregsyszer még vitatkoztam vele, amikor az egészségügyet támadgatta. Végül is beláttam, hogy nem érdemes.

Ágnes kapkodó lélegzettel akart valamit válaszolni. Hogy ugyan mivel támadhatta Kati az egészségügyet? Amikor megírta, hogy mekkora a bürokrácia? Hogy az orvos az ideje kétharmadrészeben papírokat állít ki? Amikor megírta, hogy példátlan, hogy a kórházba felvett beteggel előre aláíratják, hogy minden szükséges vizsgálatba és műtétbe beleegyezik, és azután már úgy bánhatnak vele, mint a ronggyal?

De mire megfogalmazhatta volna az első mondatot, Mária nagyon mellékesen a karórájára pillantott - ettől Ágnesnek eszébe jutott, hogy tizenkettő harminctól tizenkettő negyvenötig -, azután Ágnesre mosolygott, és azt mondta:

- De hát beszéljünk lényegesebb dolgokról. Mit fogsz írni a lapunknak?

- Semmit.

- Hogyhogy semmit?

- Én a gödörben ülök, a békaperspektívában. Én reggeltől estig gyógyítok, és tüdőket kopogtatok, és gyulladt torkokat nézek, és ez az életem. Csak azért jöttem ide, hogy láthassalak. Ennyi. A publikáció a nagy emberek dolga. A nagy Nobeldíjas felfedezések gazdag teamektől származnak. Csaplár Ágnes doktor, közkatona vagyok. Ennyi akarok lenni.

- Ágnes, Ágnes, te semmit sem változtál, és ez nagyszerű! Pontosan olyan kiváló orvosok tapasztalataira van szükségünk, mint amilyen te vagy, akik a betegágyánál állnak. A Nobeldíjas csapatok kísérleti anyagon dolgoznak, ha májat vizsgálnak, akkor megnézik százezer májbeteget, és lehívnak a kompjúterből egymillió adatot. De ott vannak a gyakorló orvosok, akik nincsenek az átlagok és a statisztikák bűvöletében, akik külön-külön, friss szemmel, egymástól elszigetelve végzik a napi teendőt, és akik nem ismerik egymás észleléseit, nem tudják közölni egymással az új problémákat, egy-egy kipróbált új módszer mellékjelenségeit. Ma már minden gyakorló orvos tudja, vagy legalábbis tudnia illene, hogy a Tetran mellé nem szabad tejterméket adni, mert hatástalanná válik. Amíg nem ismerték fel, azt hitték, rezisztenciáról van szó. Japán gyakorló orvosok, a te szavaiddal élve orvos közkatónak ismerték fel először a gyakorlatban. Ma már minden gyakorló orvos tudja, hogy a gyári felsoroláson kívül milyen interakciói vannak a Sumetrolimnak és általában a szulfonamidoknak... Biztosan neked is van száz és száz olyan megfigyelésed, amit hálásan fogadna a többi orvos kolléga. Úgy tudom, a te öcséd Párizsban Francois Chaplar professzor?

- Igen, igen.

- Az ő intézetétől kaptunk most hat darab egészen speciálisan műszerezett ágyat ajándékba. Hármát odaadnék a te osztályodnak, pár hét múlva például megírhatnád róluk a tapasztalataidat.

Pontosan tizenkettő negyvenöt-kor Ágnes kilépett Mária szobájából. Mária búcsúzóul átadta a *Belgyógyászati Újdonságok* három legújabb számát.

- Ismerkedj meg a lappal. Várlak.

A titkár szobájába most érkezett a tizenkettő negyvenöt-tizenhárom órás vendég. Ágnes nem tudta megmagyarázni önmagának a szorongó, kedvetlen érzéseit, amíg a lift hívógombját megnyomta. Csapdában érezte magát, és mintha Katit elárulta volna.

A LIFT

Ács István szobájában szólt a telefon. István felvette a kagylót. Edina István mögött állt, és belecsókolt a nyakába.

- Te, hagyj egy pillanatra - nevetett István. - Csókolom, anyu, te vagy?

Edina felült az íróasztal tetejére, egyenesen egy gondosan legépelt iratcsomóra, és a lábát lóbálta. Rendetlen, de gyönyörű - sóhajtott ifjú Ács, és újra beleszólt a kagylóba:

- Hová utazol? Nem tudsz ma hazajönni? Csak holnap?

Igen, itthon leszek egész délután.

- Meg este is meg éjjel is - harsogta Edina.

- Nem értem, István, mit mondasz?-hallatszott Kati hangja.

- Itthon leszek, igen, mondom, azt hiszem.

- Istvánkám, a tegnapi postában volt egy levél, egy Ékesné nevű hölgy fog keresni ma vagy holnap. Ha esetleg eljönne, kérlek, mondd meg neki, hogy hétfőn vagy kedden szívesen látom. Kösz. Vigyázz magadra!

- Semmi Ékesnének nem vagyunk itthon. Eszünk, iszunk - bebújunk az ágyba, holnapig ki sem jövünk - énekelte Edina, és csiklandozta István tarkóját. - Zseniális családod van. Az én mamám folyton otthon kotlik.

- Hívd fel telefonon.

- Minek?

- Hogyha csak holnap mész haza.

- Nem kell őket úgy elkényeztetni. Az első négy nap még nem mennek a rendőrségre.

És olyan arcot vágott, hogy nem lehetett megbotránkozni vagy haragudni, csak nevetni lehetett. Azon is, hogy átrendezte István szobáját.

- Nagyon búbánatos ez a kégli. Volt egy krapekom, medikus, aki spirituszban egy lábfejet tartott, és egy köldökzsinórt. Nagyon jól nézett ki. Ezekre a fekete hátú könyvekre piros pöttyöket ragasztunk.

- Azokat ne.

- Ehhez én jobban értek. Ki tanul iparművészetet, te vagy én?

Az uzsonnát is Edina készítette el, feltúrta a hűtőszekrényt, készített egy halom sonkás és szalámis szendvicset, és ginzől, paradicsom-ivóléből, törött borsból, citromkarikákból valami szörnyű italt.

- Valahogy ilyesféleképpen kell elkészíteni a Bloody Mary-t. Ne tegyünk hozzá egy kis pirospaprikát, esetleg zellersót is?

A hajsímogatásnál tartottak, amikor csengettek.

- Ne menj ki - súgta Edina.

- Meg kell nézni, ki az.

- Olyan kíváncsi természetű vagy?

- Tudod, hogy anyut kereshetik. Felírom az üzenetet.
- Miért nincs anyádnak magnós üzenetátvevője? A papám tavaly hozott egyet az eneszkából.
- Na, engedj.
- Ha ajtót nyitsz, örök harag.
- Edina, ne butáskodj.

A második szerény csöngetésre István lefejtette magáról

Edina karjait, és kiment az előszobába. Botra támaszkodó, őszülő asszony állt a folyosón.

- Ékes Andrásné vagyok.
  - Igen, igen, tessék, parancsoljon beljebb kerülni. Édesanyám nagyon sajnálja, azt üzeni...
- Az asszony egy pillanatig bámult, azután felkiáltott:
- Irgalmas Isten! Maga ugye Ács István? Maga a fia? Így hasonlítani!
  - Tetszett... tetszett ismerni az édesapámat?
  - Hát hogyne ismertem volna. Amikor édesanyjával a Gálfayné kalapszalonjában dolgoztunk. Ön nem tudja, hogy édesanyja mentette meg az életemet? Ő szerzett nekem papírokat Lajtos Gizella erdélyi menekült névre. A lánynevem Kern Gizella.
  - Igen, hallottam ezt a nevet. Tessék befáradni és helyet foglalni.
  - Pista, nem jössz? - hangzott belülről Edina nyafogása.
  - Nem akarok zavarni, világért sem - mondta Ékesné. - Majd eljövök máskor.
  - Dehogya. Tessék csak beljebb.
  - De hiszen én csak azért jöttem, kérem, mondja meg az édesanyjának, hogy nagyon köszönöm, amit az IKV-nál a beteg nagynénim ügyében tett. Özvegy Morvainénak hívják, hetvennyolc éves, és ki akarták tenni a lakásából. És egy nagyon pici ajándékot is hoztam...
  - I-István! - hangzott újra a szobából.

István bosszúsan elvörösödött.

- Erre tessék parancsolni.

Betessékelte Ékesnét Kati szobájába, hellyel kínálta. A vendég kezításkájából borítékot vett ki, és abból egy amatőr fényképet.

- Biztosan megvan Katinak is ez a kép, de hátha mégis örül neki. A régi irataimat rendeztem a múlt héten, abban találtam. Valószínűleg akkor keveredett hozzám, amikor a pincét találat érte.

A kép három fiatal férfit ábrázolt. Egy civilt fehér orvosi köpenyben, vállára dobott kórházi posztógallérral, és két fiatal tisztet.

István halálsápadt lett.

A fehérköpenyest bámulta.

- Apa? Az apám?
- Igen. Doktor Ács István ott a jobb szélén. A másik kettőt nem tudom biztosan.
- Ilyen volt az apám?

István összeszorította a száját, és a könnyeit nyelte.

- Nem ismeri ezt a képet?

- Egy kép sem maradt apáról. Egy kép sem.

- Hihetetlen.

- Minden irata ott volt a Szent Katalin-kórházban, a szobájában, amikor a nyilasok... a rádiumot keresték és feldúlták a szobáját, összetéptek és szemétkébe dobtak mindent, az iratait, a könyveit is. Anyu mesélte, hogy mindig tervezték, hogy csináltatnak esküvői képet. Azután olyan hamar meghalt. Aznap, amikor én születtem. És egyetemi indexe sem maradt meg, sem igazolványa.

- És a családnál? Gyerekkori képe?

- Apuka árvaházi gyerek volt - felelte István, és nem bírta letenni kezéből a képet.

- Egészen olyan volt, mint most maga. A hangja is. Hány éves most, István?

- Huszonnyolc.

- Éppen annyi... annyi volt.

- Tudom. Tudom.

Az ajtó kinyílt, Edina lépett be. Vállára fésült hajjal, piros csipkeköpenyben.

- Tessék megengedni, hogy bemutassam a barátnőmet. Edina, kérlek, hozd be a szendvicseket és a narancsszörpöt.

Edina kelletlenül elhúzta az orrát.

Ékesné fel akart állni.

- Majd visszajövök legközelebb, ha Katit itthon találom.

- Kezicsókolom - mondta lelkesen Edina.

- Ha van még egy kis ideje, kérem, tessék még maradni. Én olyan hálás volnék, ha valamit tetszene még mondani apuról. Akármit. Milyen embernek tetszett ismerni? Hogy volt azzal a rádiummal? Úgy szeretnék tudni róla mindent.

- Az édesapjáról sajnos nem sokat tudok. Azt hallottam, hogy nagyon jó orvos volt, a betegek nagyon szerették. És bátor, nagyon bátor volt. A Szent Katalin-kórház kápolnáján át szökött meg a rádiummal, a nyilasok halálra keresték.

- Igen, ennyit én is tudok. De többet szeretnék tudni, legalább a körülményekről. Mindenről, ami körülötte volt. Többet tudni és többet érteni. Én erre a kutatásra adtam az életemet. Hogy hogyan deformálódhatik úgy az emberi lélek. A fasizmus gyökereit, módszereit, maradványait, hatását kutatom az emberek gondolkozásában. Hogy hogy lehet az, hogy még ma is rombol.

Edina behozta a nagy tál szendvicset, és szótlanul leült.

- Ezeket a dolgokat jobb volna elfelejteni, kedves István.

- Nem tudom. Nem hiszem. Nem lehet felépíteni a jövőt, amíg alapvető dolgok nem tisztázódnak.

- Nem fontos. Az a természetes, hogy a nemzedékek továbblépjenek. Az én nagyapám is folyton azt mesélgette, hogy az ő apja negyvennyolcban Komáromnál Klapka táborában harcolt. Az én apám tizennégyben megsebesült a Doberdónál. Hol van az már, kinek fontos az már?

- Minden tovább él a génjeinkben, az idegrendszerünkben, a gondolkozásunkban. A tudatunkban, az előítéleteinkben. Ha meg tetszik engedni, én mégis felkeresném önt egyszer a magnómmal. Hogy tessék pontosan elmondani, hogyan is volt az ott a kalapszalomban, meg mi volt az ön családjával. Ezek a sebek elgennyednek, ha nem tisztázunk mindent, bűnt, áldozatot, felelősséget. Kutatni kell.

- Nem, Ács István. Ne tegye! A halottak aludjanak. A bosszúból elég volt. Ennek így sosem lesz vége. Istenem, hát sosem lesz vége?

És Ács István legnagyobb megrökönyödésére a vendég sírni kezdett.

- Bocsásson meg, hiszen én nem akartam... én bántottam?

- Dehogy, dehogy. Csak még nagyon friss az élmény.

István értetlenül bámult. Friss élmény? Most?

- De hiszen reszketni tetszik.

- Semmi. Majd elmúlik. Ez is elmúlik.

Ékesné Kern Gizi zsebkendőjével megtörülte az arcát.

- Mintha az édesapját látnám, istenem! Sok nekem ennyi izgalom. Ha igazán akarja, hát elmondom. A múlt héten történt. Pedig el kellene felejtennem. Tudja, én idegenvezető vagyok. Eredetileg középiskolai tanárnő vagyok, német, spanyol, francia szakos. Sok évig vidéken tanítottam, oda mentem férjhez. Most, hogy az uram meghalt, Pesten vagyok, és a vakációban csoportokat vezetek. Vannak ilyen emléktúrák, Lidice, Mauthausen, Auschwitz, Oradour meg mindenfelé.

- Igen.

- Vittem egy csoportot a volt koncentrációs tábor drótkerítése, barakkjai, krematóriumok, Appelplatzok, kivégzőhelyek, tömegsírok. A sírokon virág, mécses. A drótkerítésen kívül múzeum. Képek. Kisgyerekek. Csontvázak. Gyerekrajzok. Egy kupacban gyerekjátékok. Fogak. Kis gyerek szemüvegek. Haj. Nagy kazalban szőke, barna, fekete... A múzeum előtt autóparkoló. A szektor, B szektor, C szektor. A felügyelő parkolójegyeket ad a Mercedeseknek, Opeleknek és Skodáknak. A parkolón túl büfé. Fagylalt. Sör. Virsli. Szendvics. A büfék mögött park, csónakázótó, úszómedence. A tapon túl nyolcemeletes luxusszálló. Hogy aki messzi útról zarándokolt ide, megpihenhessen. Elvégre Mekkába is repülőgépen és teveháton mennek, nemcsak gyalog. Elvégre Mekkában is vannak szállodák. Lourdes-ban is. És biztosan Waterloóban is. És ha úgy vesszük, az egész világ temető és csatatér. A szálloda berendezése luxus, a konyha elsőrendű. A személyzet tagjai nyolc nyelven beszélnek. A mi csoportunk autóbusszon érkezett, mi nem aludtunk ott, csak az ebédet kellett elintéznem a szálloda éttermében. És itt történt...

Edina majszolni kezdett egy szendvicset. István az asztalra könyökölve hallgatott, és minduntalan a fényképre nézett.

- Az előcsarnokból két hatalmas lift vitte föl-le az embereket. Rá volt írva, hogy legfelsőbb tizenhat személy. Amikor én a liftbe léptem, hatan vagy nyolcan lehettek már. Azután betódultak még vagy tizen. A liftesfiú öt nyelven tiltakozott, ne jöjjenek többen, elakadhatunk.

Rá se hederítettek. Félrelökték. Végül is befurakodott még egy férfi és egy nő, amint később kiderült, házaspár. Magas, szőke férfi, svédnek vagy németnek néztem, az arca barnára volt sülve. A nő sovány volt, és fekete.

- Már nem lehet kérem, tele vagyunk - mondta újra a liftesfiú.

- Akkor menjen ki az a pincér, micsoda dolog, hogy a személyzet veszi el a helyet a vendégek elől? - kiabált a szőke férfi. - Egy pincér állt valóban a liftben, étellel megrakott tálcával. Vállat vont, és kilépett a liftből. Az ajtó záródott. Ismeri ezeket a nagy páncélajtókat. Sehol egy rés. Légmentes. A lift elindult, és a második és harmadik emelet között megállt. A liftesfiú nyomogatta a gombokat, mire a lift lassan felkúszott a harmadik emeletig, de az ajtó nem nyílt ki. Újabb gombnyomogatás, a lift most újra megindult, egyik emeletről a másikra rohant, fel-le, de az ajtó nem nyílt sehol. Megállt, újra megindult, újra elakadtunk, most már az ötödik és hatodik emelet között. A fiú megnyomta a vészcsengőt, a csengő visítani kezdett, azután hirtelen elhallgatott, és a villany is kialudt.

- Megpróbálom elmesélni maguknak, hogy mi történt erre. Először csak csendes, nyugtalan hangok: mi az? áramszünet? Miért tetszettek ennyien betolakodni, én megmondtam előre! - siránkozott a liftesfiú. - Micsoda hang ez? Mit mondott? Micsoda disznóság! Kinek van egy zseblámpája? Ne gyújtsanak gyufát, mert elfogy a levegő.

- Azt hiszem, erre tört ki a pánik. Aki az ajtó közelében volt, elkezdte verni az acéltömböt. „Segítség, engedjenek ki!” „Így zárták ránk az ajtót a vagonban!” „Hová visznek? Megfulladunk!” Mellettem a házaspár, a magas, szőke férfi és a sovány fekete nő portugálul beszélt. „Én megmondtam, hogy ne jöjünk ide, én nem voltam Európára kíváncsi, mi közöm nekem Európához, utálok Európát!” - veszekedett a férfi. „Én csak egy szál virágot akartam letenni, ahol az anyám és az ikertestvérem... én nem akartam ebben a szállodában lakni!” - sikította a nő. - „Nem mindegy, hol lakunk? Valahol lakni kell. Hát mi van ezzel a rohadt lifttel?”

- Tudja, már egyszer-kétszer előfordult velem máskor is, hogy fennakadtam egy liftben. Kellemetlen volt, kicsit ijesztő is volt, hogy többen voltunk, de sohasem volt ehhez hasonló pánik. Ez már nem lift volt, hanem zárka, vagon, gázkamra, halálos bezártság, deja vu volt, lidérces emlék, rémálom.

- Két zseblámpa is felvillant. Egyik a liftesfiú kezében, a másik egy idősebb férfinál. A férfi egy zokogó nőt ölelt át, csitította. „Olga, ne félj, mindjárt itt lesznek a szerelők, megcsinálják a liftet, nem lehet semmi baj!” „Akkor is azt mondtad, hogy nem lehet semmi baj, hogy csak dolgozni visznek, hogy nem vihetnek ki magyar állampolgárt az országból, hogy nem fogják bántani a gyerekeket, hogy huszadik század, és nem jöttek vissza, a mama sem jött vissza! Akkor is azt mondtad, engedjenek ki, engedjenek ki, hóhérok!...”

- Nézze, István, én nem voltam deportálva, én csak másoktól hallottam, hogy milyen volt az, de ebben a pillanatban, ebben az acélveremben - ezt nem tudom elmagyarázni. Németül és portugálul, magyarul és lengyelül, franciául és hollandul jajgattak, az emberek elvesztették önuralmukat, halálfélelem lett rajtuk úrrá, hozzátartozóikat szólogatták, régen meghalt hozzátartozóikat szólogatták. Már több mint egy félórát szorongtunk a liftben, és igazán romlott a levegő, és az emberek sikítózva, önmagukról kezdtek beszélni. Egy nő, egy jónevű holland festőművésznő kiabálni kezdett: „Itt szakítottak el az öcsémtől, tizenegy éves volt. Tudtam, hogy elvitték a gázba, de én nem akartam elhinni, hogy megölték, értsék meg, csak tizenegy éves volt, és szőke, és gyönyörűen rajzolt, és én mindig vártam, hogy egy transzporttal vissza fogják hozni, oda, mellém, és nagyon éhes lesz, és kell, hogy legyen valami, amit oda tudok adni neki megenni!”

„Tizenegy éves - gondolta István. - Én tizenegyedik születésnapomra egy focit kaptam és egy tortát, tizenegy gyertyával.”

- És azt mondta a festőművésznő, hogy „Én attól kezdve mindig eldugtam valamit, egy darabka nyers krumplihéjat, egy darabka marharépát, és mindennap vártam, de nem jött soha, és mindennap imádkoztam érte, de nem jött soha, és azóta eltelt harminckét év, de én mindig elteszek egy darab kenyeret, mindig itt van nálam, a táskámban egy darab kenyér, hátha jön.”

- És már mérhetetlenül régen álltunk így a liftben, már sírtak és jajgattak és rémítgették egymást, hogy lehet, hogy csak robbantással lehet kinyitni ezt a liftajtót, lehet, hogy több óras áramszünet lesz, vagy több napos, és hogy a veszélyhelyzetünkről talán nem is tud még senki. És akkor a portugálul beszélő szőke férfi németül szólalt meg, ordítani kezdett, hogy ez szabotázs, aki ezt a slampos munkát végezte, azt le kéne csukadni, mit lecsukadni? le kéne löni, mint egy veszett kutyát. Neki pontosan egy órákor ennie kell, mert cukorbeteg, és mindjárt fél kettő, ha rosszul lesz, azért valaki felelni fog. És ez a taknyos liftesfiú is összejátszik valakivel, nem adja le a vészjeleket, mi lesz, miért nem dörömböl ez jobban, rúgd az ajtót!... És felemelte az öklét, mintha le akarná ütni a liftesgyereket. Ebben a pillanatban a felesége szólt hozzá. Spanyoltudásommal megértettem, hogy nyugtatja, csitítja. A férfi is portugálul felelt: „Minek erőszakoskodtál, mehattunk volna vakációra a Bermudákba, vagy Afrikába, szafariba, és leütöm ezt a kölyköt!” A nő pedig felénk, többiek felé fordult, és németül mondta: „Ne haragudjanak rá, olyan jó ember, és ez a cukortól van, kezd hipoglikémiás lenni... kérem, asszonyom, ha magánál igazán van egy kis kenyér, nagyon kérem, adja oda neki azt a kenyeret, ő is mindenkin segít. Szegény európai menekült voltam, beteg voltam, és feleségül vett. Ötszáz munkásunk van az őserdőben, ha valaki beteg a munkások közül, gyógyítja, orvosságot ad nekik, ha valaki szül, segít neki, az odvas fogakat pusztá kézzel kihúzza.”

- Ami ezután történt, az lázálom volt. Most már érezhetően fogyott az oxigén. Két kisgyerek is volt velünk, hangosan sikítottak. Egy öregember imádkozott. És akkor egy nő tébolyultan felordított. Kikapta a liftesfiú kezéből a zseblámpát, megragadta a portugálul beszélő szőke férfi csuklóját, a csuklón egy forradásszerű anyajegyet lehetett látni. „Nézzék, nézzék, ő az, megismertem, már az első pillanatban tudtam, láttam azt az anyajegyet, pusztá kézzel kirángatta az aranyfogainkat! Gyilkos!” - „Nem igaz, a férjem Braziliában született, sosem volt Európában!” - „Felismerem, ő volt!” - „Sosem volt Európában - mondta a feleség, és a szemében most váratlanul fellobbant az iszonyat és a rémület. - Nem lehet, ő biztosan sosem járt itt.” - „Ennem kell! Adjanak cukrot vagy kenyeret, gyorsan!” - „Minek dobta ki a pincért, annál volt étel - sikoltott most egy másik nő. - Maga kergette el!” A portugál feleség a festőművésznő felé fordult: „Kérem, könyörgök, meghal, adja oda a kenyeret! Tévedés lehet. Ő soha. Ugye, Fernando, nézz rám, Fernando, esküdj meg nekem, hogy sosem voltál Európában!” - „Hamisan fog esküdni. Ő volt, csak soványabb volt, és a haja rövidebbre volt nyírva. Esküszöm, ő tépte ki!” - „Fernando, esküdj, esküdj már, hogy sosem voltál Európában! Könyörgök, adja oda a kenyeret, meg fog halni!” - „Eltörte a fivérem állkapcsát, dőlt a vér, röhögött, Weiter, weiter! és jött a következő.” A festőművésznő kinyitotta a táskáját, és elővett egy darab kenyeret. Gondosan, papírszalvétába csomagolt kenyeret. - „Szégyellje magát, egy gyilkosnak! Nincs magában tartás!” - „Jönni fog az öcsém, hozzák a transzporttal, éhes lesz!” - sikított a holland nő, és átnyújtotta a kenyeret.

- A szőke férfi még a felét sem ette meg, amikor hirtelen világosság lett a liftben. A hatodik emeleten, ahol az étterem volt, kinyílt az ajtó. A portugálok elsőnek törtettek ki a liftből, a férfi a sarokba dobta a maradék kenyeret, és durván meglökte a feleségét: „Los, los, weiter!”

- Nem kísérek több csoportot sehová. Megvagyok a nyugdíjamból. Nem vagyok többé kíváncsi a világra. Kérem, István, mondja meg az édesanyjának, hogy szeretettel üdvözlöm. Keresni fogom.

- Csakhogy - mondta Edina az előszobában, amikor becsukták az ajtót Kern Gizi után. - Hogy mit tudott ez összehordani! Gyere, együnk valamit, nyuszi!

Edina kínálta a szendvicseket, azután simogatni kezdte István tarkóját, kedvesen megcibálta orrát, fülét.

Mi közöm ehhez a lányhoz? - gondolta István.

TALÁLKOZÁS

- Ami azt illeti, nem is volt olyan rossz az a börtön. Nevelőtiszt. Hosszú viták. Mozi. Hetenként egyszer könyvtári könyv. Volt időm elolvasni a Háború és béké-t, és alaposabban tanulmányozni a görög mitológiát. Úgy elrepült a négy év, mint a semmi. És a szakmában dolgoztam. Persze, te szegény, neked nincs szakmád. Ha csak nem akarsz japánul tanítani. Mondd, Emilio, tudsz te még egyáltalán japánul?

- Az istenért, halkabban, még meghallja valaki!

- Ne nyöszörögj, Emilio, mint egy fába szorult féreg! Légy férfi! Ezek, ha áthallanák, akkor sem hallanák, úgy be vannak rúgva, mint a tevék. Na, tartsd már ide a poharadat, mit reszket úgy a kezed? Azt a bulit végigcsinálni, amit te, hát le a kalappal! Hogy fog örülni az apád, ha viszontláthat! Tudod-e, még mindig emleget? És Lici. Igaz, már nem ez a bombacsaj, de még megjárja. Kicsit meghízott. Sürgősen értesítem őket.

- Te örült, hogyhogy értesítéd őket?

- Ja, persze, nem akarod. És csak ugrattalak. Húsz éve nem találkoztam az öregeddel.

És Zsille részegen röhögött.

Palánkay nyakán hideg veríték csurgott.

Zsille még mindig hahotázott, a keze reszketett a röhögéstől, mellétöltötte a konyakot.

- Amikor megláttalak, azt hittem, elvágódom. Szuhályi Kass Antal doktor, elvtárs, a káder. Az új igazgatási csoportvezető. A coming man. A jövő embere. Aki a nyugdíjba menő Mátéfit fogja váltani... A tanácselnök, tudod melyik, az a lilahagyma-képű, mindjárt megüti a gutafoma köpcös, már két hete azzal kel, azzal fekszik, hogy ki lehet az, akit ilyen káderlappal, ilyen ajánlással küld a megye. Emilio, te igazán tudsz énekelni?

- Én csak szervezem a Páva-kört, meg elvileg irányítom. Én nem énekelek - mondta Palánkay nagyon szerényen.

- Szédületes. Szeretett tanácselnökünk, Petneházi ma hajnalban tizenötször verte fel telefonon a tsz-elnök feleségét, hogy megtárgyalja, hányféle rétes legyen, és hogyan süssék a malacot, hogy a Kass elvtárs, akinek munkaérendrend bronzfokozata meg szoc kultúráért kitüntető jelvénye van, meg vörös diplomával végzett számos akadémiát, meg... egyszóval jön a csodakáder, a rendcsináló, a tisztakezü, a szigorú, a megközelíthetetlen, a szuperokos, az ilyen még nem volt, aki utána néz a titkos pálinkafőzésnek, a nem egészen szabályos kisajátításoknak, a járdaépítésre kiutalt beton felhasználásának, ennek is, annak is, megérkezik, mint Gogolékhoz a revizor, és erre jössz, te marha... Emilio, az ég szent szerelméért, ezt hogy csináltad?

- Ne ordíts! - motyogta Palánkay. - A frász gondolta volna, hogy te vagy itt a körzeti orvos. Miért nem disszidáltál? Az orvosoknak jól megy odakinn.

- Ilyen jól nem - vigyorgott Zsille. - De miért nem mentél te valahová a nyavalyába? Harcolni a vietnami őserdőben, parafa sisakkal, mint a francia idegenlégió harcosa? Te, ha jól emlékszem, mindig bátor gyerek voltál. Emlékszel, amikor kivettem a fél manduládat?

Palánkay úgy érezte, alázuhan és forog, a fejére kősziklák nehezednek, a tarkójára homokzsákok, a nyelve, agya megbénult, a rémülettől hamuszürke lett az arca. Kapkodva lélegzett, azt remélte, hogy csak álmodik, hogy fel fog ébredni. Az elmúlt években elégszer keveredett benne álom és valóság.

A legelején, Komlón volt a legegyszerűbb. Lelépett a személyvonatról, kezében vulkánfiber bőrönd, abban két váltás fehérnemű, fogkefe, a betétkönyv letéti jegye és a japán nyelvkönyve. A felvétel úgy ment, ahogy előre kitervezte. „Varga elvtársat keresem” - mondta a portásnak. „A Varga Ferencet, vagy a Varga Istvánt a munkaügyiről?” „Varga Istvánt - és nagyobb nyomaték kedvéért hozzátette: - Berendelt, felvétel ügyben.” Megkapta a kapucédulát, és ment Varga elvtárshoz, mert ugye, Varga elvtárs mindenütt van, és hivatkozott egy bizonyos Szabó munkavezetőre, mert hát Szabó is van mindenütt, aki Kazincbarcikán ajánlotta neki, hogy ide jöjjön. Azért Kazincbarcikát mondott, mert az jó messze van, és főleg, mert az szerepelt Kass Antal munkakönyvében. „Családi okok miatt, ott hagyott az asszony” - magyarázta bánatosan, és átadta az Ecserin vásárolt komplett iratokat, a személyit és a munkakönyvet. Kapott munkaruhát és ebédjegyet és helyet a férfiszálláson. A szobában az első este verekedés támadt, igazoltatás, és hármát elvitt a rendőr. Emilio távol tartotta magát minden vitától és verekedéstől. Egy szaktárs napokig agitálta, hogy adja el az állami bakancsát, de Palánkay zord volt, és állhatatos. Ő nem óhajtott semmibe belekeveredni. Egy évet, két évet kihúz, itt, azután visszamegy Pestre, előszedi a régi iratait, megtudja, mi lett a köügyből, kit hány évre csuktak le, és utána néz, mihez lehet kezdeni, az eldugott pénzt hogy lehet előszedni. Addig dolgozik, maltert kever és téglát adogat. Megszokta, hogy Tóninak szólítják, vigyázott, hogy ne sokat igyék, nehogy részegen eljárjon a szája. Óvatosan bánt a lányokkal is. Vasárnap délután, amikor mindenki elment táncolni, lányokkal, vagy moziba, vagy hazautazott a családjához, ő az üres szobában végigdőlt az ágyon, a japán nyelvkönyvet lapozgatta, és sóhajtva fordítgatta az erkölcsös gyakorlatokat: Ilja ikimaszen, aszita itiban-resszia ni nonarakereba narmimaszen kara, konban van amari nomaszaretaku naindeszu. Nem, énnekem a holnap kora reggeli vonatot kell elérnem, ezért nem akarok ma este túl sokat inni...

Igen, a kora reggeli vonattal fogok elutazni - álmodozott Emilio a keskeny vaságyon. Holnap megy a vonat, és elrobog velem Tokióba, ahol cseresznyevirággal fogadnak a selyemkimonós, aranyobis, gyönyörű lányok. Vagy holnap reggel indul a vonat, és dicsőséges hadseregeink előrenyomulnak.

Palánkay holnapi álmai mindig tegnapiak voltak. A németek megnyerik a háborút, a nyilasok újra átveszik az uralmat. Belőle, a nemzetvezető leghűbb fiából külügyi államtitkár lesz, esetleg tokiói nagykövet. Vagy katonai attasé lesz, díszegyenruhában fog járni, rengeteg kitüntetésével. És megírja nagy tanulmányait a fajtiszta népekről, díszkiadásban, magyar, japán nyelven.

Néha napközben is álmodott, mélézva adogatta a téglát, mérsékelt tempóban lapátolta a kavicsot. Máskor meg éjszaka is teljesen éber volt, a lehetőségeket latolgatta. Ha itt még négy hónapot dolgozik, utána egy napra felugrik Pestre, megtudja, mi van az apjával, Tatárral, a dagadt Eödönnel, ki szabadult már, ki ellen van még eljárás... Nem, még vár egy hónapig vagy kettőig, nehogy csapdába rohanjon... És összekeverte néha a valódi nevét és az álnevét, ugrott, ha valaki Emilt kiabált, és nem válaszolt, amikor Tónit keresték. Kass Antal igazolványai szerint az életkorával is probléma volt. Kass Antal nyolc évvel fiatalabb volt Palánkay valódi koránál. Harmincegyes születésű. A végén még behívják hadgyakorlatra.

Második éve volt már Palánkay Emil az építkezésen, amikor minden álmát felülmúló változás történt az életében. Először a munkaügyire hívták fel, azután a személyzetire. Emilio szorongva ment, még nem tudta, milyen kellemetlenség várhat rá. Általában igyekezett mindig messze elkerülni a hivatalokat és hivatalnokokat.

A személyzetin rendkívül barátságos nő fogadta, helyet kínálta, majd kellemetlenül érdeklődni kezdett Kass Antal múltja iránt. Emilio már régen kidolgozott magának kérdések esetére egy Kass-önéletrajzot. Ópöszmete faluban született, hamar árvaságra került. A falu disznait őrizte, iskolája nincs, két osztályt járt valahogy. A háború végén tizenhárom éves volt, magasra nőtt, sovány gyerek. A leventékkel el akarták vinni Nyugatra, de ő elbújt a kazlakban, minek ment volna arra, amerre a háború ment? Egy darabig kulákok szolgája volt, de amikor a hároméves tervben elkezdődtek a nagy építkezések, ő is elment a kőművesekkel. Dolgozott Sztálinvárosban is, onnan került Kazincbarcikára, nős is volt, tessék, be van írva a személyibe, Foltos Erzsébet, furcsa név, hát cigány lány volt, hozzá csapódott az építkezésen, örült, hogy nem marad egyedül. A lány is olyan árva volt, megesküdtek, de két hónap múlva az asszony se szó, se beszéd, ott hagyta.

- Le tudná mindezt írni? - érdeklődött a személyzetis, de Palánkay-Kass bánatosan égne emelte a szemét. Hogyan is tudná ő ezt leírni? Két elemivel?

- Persze, persze - bólintott részvevően a személyzetisnő. - Csak hát mert olyan szépen megfogalmazta.

Palánkay csuklott ijedtében.

- Mert, tetszik tudni, ezt olyan sokszor meghánytam-vettem magamban, amikor este a vaságyon hánykolódom, mindig azon töprengek, hogy hogyan is vált ilyen boldogtalanra az én sorsom.

- A demokrácia majd segít az elvtáron - mondta a kedves személyzetisnő, és arca egyre barátságosabb lett. Napnál világosabb, hogy olyan kincset halászott ki a tenger mélyéből, amelyet ritkán fog háló. Munkásgyerek, árva, éhenkórász kis disznópásztor, kételemis, se rokona, se gyámolítója. Mit üthették, mit verhették! Az ilyen agya: mint a szűzföld, úgy fogadja be a tudomány vetését.

- Hány éves is most, Kass elvtárs?

- Harmincegyben születtem. Harminchárom.

- Legjobb kor a képzéshez. És Sztálinvárosban, Kazincbarcikán sosem akarták magát iskolára küldeni?

- Ki volt írva, hogy lehet jelentkezni, de én nem, nem is gondoltam rá.

- Hát persze-bólintott a személyzetis, és gúnyosan elhúzta a száját. Van olyan kézműves is, hogy kiírom: tessék, lehet tolongani, aki nem jön, magára vessen. Ki jönne magától, két elemivel, félalnfabétán? És van olyan kézműves is, hogy én magam utánajárok, felkutatok, felkeresem a dolgozókat, kiválasztom, elbeszélgetek velük, biztatok. Érdekes, hogy ez a Kass Antal mennyivel öregebbnek látszik a koránál! Hiába, a gyerekkori szenvedések, verések, rossz táplálkozás...

„Meg kéne lógni” - gondolta néha Palánkay, amikor az esti iskolán ötösöket kapott a számtandolgozatára, amikor jutalomkönyvet és jutalomüdvözlést kapott, és tanszersegélyt a vállalatától. A trógerbrigádból kiemelték, raktárírnok lett, hat óra helyett hétre kellett munkába járnia, és ha akarta volna, egész nap tanulhatta volna az esti iskola anyagát, olyan kevés volt a dolga. De nem tanult, nem volt rá szüksége, így is ő volt a jó példa, az osztály díszé, akinek

agyán meglátszott, hogy friss őserő, kétkezi munkás. Méltó arra, hogy fél év alatt végezhesse el egy osztályt, akivel a személyzetisnek nagy tervei voltak, aki ellensúlyozza az esti iskolák reménytelen lemorzsolódását.

„Ebből elég - gondolta Palánkay minden tanév végén. - Ebből egyszer még oltári balhé lesz.” De nem tudta abbahagyni, mert valahányszor kikérte a munkakönyvét, beszélgetésre hívták be a személyzetibe, emelték a fizetését, és meggyőzték, hogy érdemes tanulnia.

Palánkay Emilnek nem volt bejelentett pesti lakása, nem volt már Pesten senkije és semmije, és akije meg éppen lett volna, az jobb, ha nem ismer rá. Kass Antalnak viszont mindene volt: állása, albérleti szobája, helye a közigazgatási főiskolán.

- Na, még egy pohárral! - mondta Zsille Eödjön doktor. - És mondd csak, Emilio, igazán végig kellett járni az összes osztályt?

- Végig - mondta Palánkay-Kass, és már nagyon nehezen forgott a nyelve. - Mindent meg kellett újra tanulni.

- Borzasztó - sópánkodott a doktor. - A nagyegyszeregyet is? Az aránypárokat is? A kénsavgyártást? És Mátyás király hadjáratait?

- Mondom, hogy mindent. Az Árpád-házi királyokat. És a hasított patájú kérődzőket.

- Iszonyú. És érettségiztél is, szóban-írásban?

- Érettségiztem. És kollokváltam. És szigorlatoztam. És harminc zárthelyi dolgozatot írtam - felelte Emilio, és sírni kezdett. - Egyetlenegy osztályt sem lehetett kihagyni. A negyedik után jött az ötödik, ötödik után a hatodik.

- Hány évig jártál iskolába???

- Egy...négy...öt...nem tudom. Adjál még inni.

- Nem adok, Tóni, most már elég volt.

- Ki az a Tóni? - motyogta Palánkay, és már aludt.

ÍGY HATÁROZTAM

Hol vagyok? Ki hozott ide? Hogy kerültem ide? Miért vagyok itt? Hogy hívnak engem?

Nem tudom. Nem értem. Nem tudok rá válaszolni. Meg kellene mosakodni.

Palánkay, azaz Kass Antal felült a rekamién, és körülnézett. Ismeretlen szobában volt. Tágas, elég jól berendezett szobában. A roló nem volt leengedve, a könnyű függönyön át beragyogott a napfény. Lombos fákra lehetett látni. Udvar, kert vagy széles, fásított utca. A szobában modern szekréynysor volt, egy könyvespolc néhány könyvvvel, dohányzóasztal, fotelek. Egy vázában virág. A sarokban két nagy, kicsomagolatlan bőrönd. Minden bizonnyal a saját bőröndjei.

Tegnap este mintha Zsille Eödönnel találkozott volna. De hogyan találkozhatott Eödönnel? Eödön már biztosan régen nem él. Mikor is látták egymást utoljára? Tíz, tizenöt éve. Akkor Eödönt lecsukták. Ha kiszabadult is, akkor azóta már disszidált, vagy kiesett a vonatból, vagy a hájtól biztosan megütötte a guta. Mit keresne itt Eödön ebben a Hárs... Hársas... és mit keresek itt én? - próbált tovább gondolkozni. Persze, engem ide kineveztek. Én itt főnök vagyok. Biztosan álmodtam csak Eödönt. Nagyon fáradt lehettem. Ittam. Valakik ittak az egészségemre. Azt se tudom, mikor feküdtem le. Ez az én pizsamám. És fáj a gyomrom. Kár, hogy nincs itt Eödön, írhatna valamit gyomorfájás ellen. Egyébként is, miért volna rossz, ha Eödön igazán itt volna ebben a faluban? Eödönnel nem fog eljárni a szája. És ha járna? Ki hinne neki? Ki hallgatna rá?

Eödönnel biztosan százféle sötét ügye van: jogosítványok lebélyegzése, táppénzcsalások, maszekolás. Ha idáig eljutottam, már senkitől sem kell félnem.

Megfőzte a második adag kávé is, már éppen inni akarta, amikor halkan kopogtattak. Egy fiatal nő állt az ajtóban, tálcán tejet, kalácsot hozott.

- Jó reggelt kívánok, Kass elvtárs. Fadgyas Miklósné vagyok, a férjem meg én vagyunk a ház gondnokai. Mi fogunk főzni is Kass elvtársra, ha megengedi. És ha egyébként bármi kívánsága volna...

A fiatalasszony feleletet sem várt, letette az asztalra a tálcát, odament az ablakhoz, félrehúzta a függönyt és kimutatott:

- Késő este tetszett megérkezni, nem is tetszett látni. Az ott, szemben a park, a hősi emlékművel, a túlsó oldalon az a téglapépület a tanácsháza, mindjárt a templom mellett. A tanács-háza szomszédságában van a községi orvosi rendelő, jobb oldalt az iskola meg a régi kultúrház.

- Hogy hívják a községi orvost? - akarta kérdezni Palánkay, de inkább nem kérdezte. Ehelyett azt mondta: - Megállt az óráim. Mennyi lehet az idő?

- Fél kilenc - felelte Fadgyasné.

- Fél kilenc? Hiszen nekem akkor már régen a hivatalomban kellene lennem!

- De ma vasárnap van, Kass elvtárs - mosolyodott el az asszony, és kiment. Az ajtóban még visszafordult: - Mi a kert végében lakunk. De van csengő. Ha valamit tetszik óhajtani, csak szíveskedjék ezt kétszer megnyomni.

Szóval vasárnap van. És péntek délből érkezett ide. Egy teljes napot átaludt.

Megitta a kihűlt kávé, és evett a kalácsból. Túl sok volt a kávé, szívdobogást kapott tőle. De az agya kitisztult. Minden világos. Elért a csúcsra. Itt van, és hatalmas van. Igen, hatalmas. Annál jobb, ha Zsille is... őt is, öfölte is... miatta nem jutott ki Pestről, Zsille vacakolta el az időt a körülzárt városban, összevissza hazudozott a rádiumról. Ezért most felelni fog, fizetni fog.

Megragadta az üres csészét, elképzelte Zsillét, amint rimánkodik, és kövér arcán könnyek folynak. A keze ökölbe szorult, arcát kiverte a veríték, a szája, teste kéjesen összerándult, a szívdobogása majd szétvetette a bordáit. Azután a teste elernyed.

Bement a fürdőszobába, és elégedetten bámulta magát a tükörben.

Palánkaynak még tizenhárom éves korában egy semmeringi síelésnél eltört az orrcsontja, akkor keletkezett ez az elferdült sasorra. Kellemetlen dolog egy ilyen nagy, görbe orr. Három alkalommal jutott el a plasztikai sebészet ajtajáig, három alkalommal kapott hányingert a félelemtől és orvosságszagtól. Meg akarta operáltatni az orrát, de nem merte. Remegett a fájdalomtól, a fizikai szenvedéstől. Végül is, amikor az egyik főiskolai vizsga után, a kötelező ivászatán egyik kolléga rámutatott Emilio orrára, és azt kérdezte: „te, mondd, Kass, te zsidó vagy?” - döntött, meg kell menekülnie a szörnyű orrtól. Egy fél liter vodka elfogyasztása után elvánszorgott az esztékába a kórházi beutalóért. A műtét előtt már nem kellett vodkát innia, a félelemtől így is szinte eszméletlen volt. Sírt, jajgatott, amikor még hozzá se nyúltak. De megoperálták, kiegyenesítették az elferdült orrsövényt, eltüntették a kiálló csontdarabot. Palánkay-Kass néhány hétig csak alma nagyságúra dagadt orrát látta a tükörben, de azután mindez szépen lelohadt. Emilio órákon át állt a tükör előtt és gyönyörködött magában. Egy darabig még kötözésre kellett járnia. Az egyik kötözéskor egy fiatal orvos nézegette a kórlapját, és megkérdezte: „Kass Antal? Véletlenül nem a Szuhályi-Kassok közül való?” „De igen” - vágta rá Emilio. - „Szervusz, kérlek - mondta erre a doktor -, én is Szuhályi-Kass vagyok, alig van már valaki a családból, aki van, az is a világ minden táján szétszóródva.” Szuhályi-Kass doktortól egyet-mást megtudott a családról, még azt is, hogy Irén néni meghalt, és azt is, hogy a közelmúltban az egyik Veszprém megyei kis falu plébánosánál előkerült egy családi Biblia, benne sok elsőszülött Antallal, a levéltárban pedig megtalálták a családi címet is. Kellő igazolás után természetesen Emiliónak is joga van másolatot készíttetni róla. Emilio szívét mérhetetlen öröm töltötte el. A Palánkay név ezerszer jobban az övé volt, y-jával, nemesi örökségével, mint a kételemis Kass Antal prolié. Előnév! Szuhályi-Kass! Egészen másképp hangzik. Most, amikor ez már igazán nem szégyen. Szégyen? Akkora öskutatás, címerfestés, kutyabőrkeresés folyik, mintha az ezerhétszáz esztendőket írnánk.

Palánkay-Kass hazaérve azonnal kiigazította az iratait.

Volt, amibe belefért a Szuhályi előnév, volt, amibe csak egy szerény Sz. betűt tudott elhelyezni. Ujj orral, új családfával úgy érezte, hogy hosszú, hosszú időre, ki tudja, talán örökre levedlette a Palánkay-bőrt és -múltat.

És ekkortájt érezte először ezt a furcsa érzést.

Utolsó éves hallgató volt már az akadémián, gyakorlatra küldték az egyik járási tanácshoz. Az igazgatási osztály előadója, aki minden kedden birtokháborítási és szabálysértési ügyeket tárgyalt, magával hívta Emiliót, hadd tanuljon. Vacak kis ügyek kerültek eléjük: kirázta a porrongyot, kutyát sétáltatott póráz nélkül, füre lépett, szemetelt, hangosan rádiózott.

- Mennyire büntessük? - kérdezte tőle halkan a kolléga. - Ötszázra? Jó, legyen hatszáz.

Emilio a beidézetre bámult. Az ijedtségtől tág pupillákra, a riadtan összekulcsolt kezekre, veritékes arcokra, hallotta a ziháló lélegzetet. Volt, aki könyörögve bámult Telekesre, az előadóra. Volt, aki zavarában vérvörös lett. A nyolcadik vagy tizedik ügy után - egy öregasszony két Amo szappant lopott az ABC-ben - Telekes odaszólt Palánkaynak: „nekem dolgom van, vedd át tőlem ezt a négy ügyet. Tudod te, hogyan kell csinálni. Csak arra vigyázz, hogy senki ne köthessen bele. Ne félj, mindenre találsz paragrafust, meg mindennek az ellenkezőjére is.”

Kiss Mártonné rendszeresen este rázza ki a porrongyot.

- Kiss Mártonné?

- Igen.

Fiatal nő, rémült arc.

A lakóbizottság feljelentette.

- Igenis. Igenis. De én munka után még elmegyek a bölcsődébe, mire hazaérek a gyerekekkel... Kérem, én alig nyitom ki az előszobaajtót, még ki se ráztam a porrongyot, a Simekné már kinéz az ajtójukon.

Olyan hirtelen támadt az érzés, hogy először nem is értette, mi ez? Palánkay szájában összefutott a nyál, a nyelve alatt az izom megfeszült, a bőre pirosodni kezdett, sűrűbben lélegzett, a halántéka dobolt és igen... igen... mint amikor kamaszkorában meztelen nők fényképét nézte, vagy izgalmas álmai voltak, kéjes érzés feszítette ágyékát, combját. Tenyerét az asztalra szorította, hogy el ne árulja az egész testét átjáró remegést. Kéjt érzett, ugyanúgy, ugyanazt a kéjt, mint akkor, amikor az erzsébeti leventéket pofozta, és a vigyázzban álló fiúk szeme ugyanúgy tágra nyílt a rémülettől, és a bőrük nyirkos volt, ő beszívta az izzadt testek szagát, és pofozott, és nézte az ütések nyomán felszakadt bőrt, a véres füleket és véres halántékokat, s felrepedt szájakat, vérző orrokat, és a vérnek édeskés szaga volt. Ugyanazt a kéjt érezte, mint amikor karácsony éjszakáján a megrettent Karlsdorferre emelte a pisztolyt...

A porrongyarázót négyszáz forintra büntette. Jöhet a következő.

- Azért toltam a gyerekkocsit a fűre, mert ott védett volt. A játszótéren megüthetik a labdákkal. És a fűvön árnyék is volt. Ne tessék már haragudni.

- Nem haragszom. De mi volna, ha minden gyerekkocsival ráhajtanának a zsenge fűre? A fű oxigént lehel - mondta Palánkay, és most már hangszálaiban és ádámcsutkájában is érezte a gyönyört. - Az oxigén az élet. A többi állampolgárnak is szüksége van az életre. A közösség védelmét - írjuk, kérem, azt a jegyzőkönyvet? -, a közösség védelmében kötelezem önt hatszáz forint azonnali megfizetésére. Fellebbezésnek helye nincs.

A fiatal nő sírva fakadt. Palánkay úgy érezte, a nő most mindjárt le fog térdelni előtte a földre, ő pedig nekiront, az öklével az arcát üti, a ruhát letépi róla, a nő könyörög... még könyöröggön, sírjon, úgy könyöröggön. Palánkay nagyot nyelt, és szédülve vette fel a következő aktát.

Sipos Rezső, Alsórét utcai lakos ellen szabálysértési eljárást... mert - és megint ez a minden tagját átjáró kéj. Sipos Rezső hatvanéves nyugdíjas a hétvégi házában nem permetezett gondosan, az almafákat megtámadta az amerikai szövőlepke, a gondozatlan fákról átterjedt Méhes Bertalan kertjére, a szomszéd feljelentése értelmében... A termő gyümölcsfa az egész társadalomé, nem lehet eltűrni, hogy egy ember hanyagsága miatt...

- Kérem, nekem izületi gyulladásom van, és könyvelő vagyok, azaz hát voltam - makogta Sipos Rezső, és Kass Antal pokoli gyönyörűséggel látta, hogy összezsugorodik, semmivé lesz, nyolcszáz forint azonnal, fellebbezésnek helye nincs.

És később már akkor is pokoli gyönyörűség fogta el, ha a bűnösöket nem is látta, csak írott feljelentéseket kellett tárgyalás és meghallgatás nélkül minősítenie, és írásbeli ítéleteket hoznia. Ilyenkor elképzelte Marczák Vilmosnét, Pék Katalint, Sólyom Eleket és Vaszia Gézát, fiatalokat és öregeket, amint remegő kézzel bontják ki a borítékot, olvassák a határozatot, az aláírást: doktor Szuhályi-Kass Antal, fellebbezésnek helye nincs. És kéjt érzett akkor is, ha másfajta ügyekkel jöttek hozzá, ha dönthetett, minősíthetett, engedélyezte a láthatást, vagy nem engedélyezte, zárta az örökséget, vagy nem zárta, elrendelte az orgonasövény kiirtását, vagy megtiltotta az orgonasövény kivágását, kötelezte a sufni áthelyezésére, egy ajtó kibontására, kisajátított, zárolt, beidézett, elővezettetett.

Nem törődött a hivatalos óra végével, késő éjszakáig benn maradt egyedül a levegőtlen irodában, körmölt, sőt maga gépelte is az aktákat, a villany kávéfőzőt tízszer is bekapcsolta, és az ügyiratokra olyan aláírásokat kanyarított, hogy beillett volna II. Szulejmán szultán tigrájának. Így határoztam, mert Fellebbezésnek helye nincs. Akinek nem tetszik, mehet a bíróságra. Vagy mehet a felettes szervekhez. De a felettes szervekhez a panaszokat csak Palánkay-Kass útján lehet beadni. Várhatsz, fiam, a jogorvoslatra, ha sok idő van.

Kass Antalt minden értekezleten megdicsérik.

Kass Antal minden negyedévben jutalmat kap.

Kass Antal mindent határidőre elintézi.

Kass Antal a mintahivatalnok.

Hársastanyát most fogják egyesíteni két szomszéd faluval. Megnőnek a feladatok. Kit tegyünk oda igazgatási csoportvezetőnek? Dr. Szuhályi-Kass Antalt.

Hány község van Magyarországon? Háromezer? Négyezer? És pont ebben találja meg Zsille Eödön községi orvost.

A CIKK

Szent atyaég, én azokba az újságokba még bele se néztem!

A telefon másik végén udvarias, hűvös hang. Az Endokrinológiai Kutatóintézet titkársága. Érdeklődnek, hogy a folyóirat következő számában várhatnak-e cikket a főorvosnőtől. Lapzárta a jövő hét közepén. A professzorasszony szeretettel várja.

A főorvosnő én vagyok - gondolja Ágnes. És zavartan mondja:

- Még, őszintén szólva...

- Hiszen még egy hét - mondja az udvarias hang. - Akkor várjuk szíves jelentkezését.

Micsoda hülyeség! Miért nem mondtam meg egyenesen, hogy nem? Kérem, én nem tudok fogalmazni. Ha a mamának vagy Ferkónak levelet írok, akkor is vért izzadok. Elég nekem kórlapokat meg zárójelentéseket körmölni. Miért nem mondtam, hogy nem, nincs időm? Különbözőben ez tényleg nem megy így. Legalább bele kellene nézmem az Orlayék folyóiratába, lehet, hogy találok benne annyi izgalmasat és jót, mint az *Orvosi Hetilap*-ban, vagy az *Egészségügyi Közöny*-ben, vagy a *Medicor News*-ben, vagy a *Lancet*-ben, vagy abban a millió angol, amerikai, német folyóiratban, amit Géza hazacipel, és amivel alig tud megbirkózni.

Az első cikk egy dunántúli kórház világrengető újításáról ad hírt. Megszervezték, hogy a kórházba kerülő beteg első fél napja ne vesszen el adminisztrálással, ne üldögéljen a beteg a felvételi iroda előtt, hanem beutalójával azonnal az osztályon jelentkezze, fektessék ágyba, és a betegfelvételi iroda két adminisztrátora járja végig minden délután kettő és négy között a kórtermeket, szedje össze az új betegek beutalópapírjait, személyi igazolványait, vezesse be az adatokat az anyakönyvbe. A cikkhez kép is van, két mosolygó ifjú nő papírokat vesz át egy ugyancsak mosolygó, ágyban fekvő idős nőtől. A kép aláírása: „Jobb szervezéssel a jobb ellátásért!” Ugyanezt a fényképet a jövő héten nyugodtan le lehet közölni valamelyik képeslapban „Unokák látogatják a százöt éves nagymamát”, vagy „Szeretettel köszöntjük beteg osztályfőnökünket” aláírással.

A Szent Katalin-kórházban már ezerkilencszáznegyvenhatban is így folyt az adminisztráció. Harminc év múlva megint feltaláljuk a villanykapcsolót. Ez a másik cikk viszont itt érdekesnek látszik: A cukorbeteg vizsgálatának új módszere: glykohaemoglobin-meghatározás. Ágnes érdeklődve beleolvastott a cikkbe, azután elborította agyát a vér. A cikk írója, bizonyos dr. Angyal Ferenc kandidátus, egyetemi adjunktus, hivatkozik Abay Svendsen svéd professzornak az *Acta Medica Scandinavica*-ban és egy bizonyos K. W. Brückel professzornak a *Medizinische Welt*-ben közzétett tanulmányaira, amelyben ismertetik a glyko-haemoglobin jelenlétét elhanyagolhatóan kis mennyiségben az egészséges, és jelentős, hattizennégy százalék között ingadozó értékben a cukorbeteg vérében. Az évente egyszer-kétszer megejtett vizsgálat leleplezi a látszólag fegyelmezett, de titokban az előírásokat semmibe vevő cukorbetegeket... leleplezi a különböző manipulációkat. Mivel a glyko-haemoglobin-vizsgálat visszamenőleg felvilágosítást ad a vércukor ingadozásáról, felvilágosítást nyújt az eltitkolt diétakilengésekről, leleplezi az öncsalásokat. A beteg információjától függetlenül felderíti az „eltitkolt” „bűnöket”. Az orvos az eltagadott hanyagságokat a beteg fejére olvashatja...

Ágnes csak kapkodott levegő után. Ehhez a cikkhez is volt illusztráció. Fejét lehorgasztó öregember, és vele szemközt a fehér köpenyes hatalmasság, tűkkel és gépekkel felszerelve, kezében kartonlapot tartva éppen „ráolvassa a bűnöket” a nyomorult, akárcsak Gyapay

doktor a palacsintát. Még egyszer és figyelmesen elolvasta a cikket, megpróbált indulatot, mérget félretenni, elegánsan és tárgyilagosan fogalmazni.

„Nagyszerű, ha ilyen eredmények vannak a kezünkben, mint a glyko-haemoglobin-meghatározás. Nagyszerű, ha ezzel hozzásegítjük a beteget a pontos beállításhoz, ha megvédjük a későbbi szövődményekről, a nagy vércukor-ingadozásokról, ha alázatosan gyógyítunk és segítjük az embert. De hogy merészel valaki bűnököt ráolvasni arra az öreg, nyugdíjas, éhes nyomorult, akinek a vendéglőben nem tudják kiverekedni, hogy egy tányér paradicsomlevest cukor nélkül főzzenek, vagy kaphasson egy salátát cukor nélkül? Hogy értelmezi az orvosi esküjét az, akihez reszketve lép be a beteg, aki előtt titkolni kell a gondokat és nehézségeket, milyen orvos az, aki nem kollaborál a beteggel, nem megvizsgál, nem meghallgat, hanem számon kér és parancsolgat?”

Ágnes szobájában még éjjel háromkor is égett a villany. Három felé Géza bekopogott. Csak nincs valami baj?

- Nem. Nem. Cikket írok a *Belgyógyászati Újdonságok*-nak.

- Nagyszerű - mondta Géza lelkesen. - Akkor nem is zavarlak.

Reggelre elkészült az írás. Legépelve. Borítékban. Ágnes kialvatlanul kelt fel, nagy adag kávé ivott, és arra gondolt, hogy egyáltalán átküldje-e Orlaynak ezt a cikket. „Különben miért ne küldeném? Ez a véleményem.”

Négy nap múlva hosszú, elegáns borítékban - *Endokrinológiai Kutatóintézet Igazgató Főorvos* - érkezett vissza Ágnes műve. Egy ugyancsak nagyon elegáns névjegy volt hozzá-tűzve, és a névjegy hátán néhány sor: „Legközelebb, ugye, valami használhatót? Mária.”

Este megmutatta Gézának a cikket is, Orlay névjegyét is.

- Ettől én megkímélhettelek volna, ha előre megmutatod - mondta Géza bosszúsan.

- Nem akartam, hogy megkímélj.

A PÁRIZSI VENDÉG

Ferkó először családotul látogatott haza. Yvette négy napig hősiesen tűrt mindent, azt, hogy a szállodában félóránként elromlott a lift, hogy délután nem tudott a gyerekeknek meleg tejet kapni, hogy a barbár rokonság össze-vissza csókolja a kicsiket, hogy az emberek nem tudnak franciául, hogy saláta helyett valami ecetes, cukros, szörnyű, hervadt vackot tálalnak, hogy az üzletben, ahol Szuszu elveszett kabátgombja helyett egy másikat akart vásárolni, az eladó az első kísérlet után „nix dájcs” kiáltással ott hagyta... Yvette csupa sérelem volt, és felháborodás. Ő mindig mondta, hogy francia ember nem hagyja el Franciaországot, aki kíváncsi rájuk, jöjjön oda. Budapest szép, de ezt egy képes albumban is meg tudja nézni. Különben is esett az eső... Az ötödik napon Ferkó feltette családját a párizsi repülőgépre, és ő maradt.

Ferkó bérelt egy kocsit, és lement Somosbányára is. Június volt, tehát a mama most ott lakott. Homok Jani erre a három napra Ózdra utazott. Lehet, hogy a Magyar Népköztársaság megbocsátott az ötvenhatosoknak, de Jani még Mária Teréziával tartott: Törökországból nincs visszatérés. Aki elment, maradjon a fenében. Nem kíváncsi a meghízott sógorára. Ő nem fog a dollárok meg frankok előtt hasra esni, nem fog a magas vendégnek gazsulálni. Ő nem kíváncsi a mesékre, hogy milyen a Champs Elysées, neki ne hozzon a Lafayetteből selyem nyakkendőt. A leghelyesebb az volna, ha a mama sem ide hívná, dehát ebbe nem szól bele. És Ilon néni ne süssön, főzzön, nem kell „megmutatni” meg „kitenni magáért”, és ne súrolja fel a tiszta szobát, ne húzzon friss ágyneműt, csak nem képzei, hogy az az elkényeztetett úr, aki még a szép magyar nevét is Francois Chaplarrá cserélte fel, itt fog aludni nála? És Kisjani is utazzék el nyári gyakorlatra, nem fontos, hogy a párizsi nagybácsival találkozzék.

- De fontos - mondta Kisjani dacosan -, az egyetlen nagybátyám.

Három nap alatt Ferkó meghódította Somosbánya szívét. Persze hogy Ilon néninél aludt. El volt ragadtatva a tisztaszobától, a levendula- és diólevélillattól, és attól, hogy az ágyneműnek meg birsalmaillata van, hogy az ablakban muskátli piroslík, hogy Ilon néni milyen remekül főz. Most a mama is megtalálta az igazi Ferkóját, ez nem a párizsi Ferkó volt, aki reggel hétkor beül a kocsijába, és elrohan a bureau-ba, és este egyetlen, fáradt, szórakozott mosollyal üdvözlí a mamát. Ez a régi Ferkó volt, aki mulatságos történeteket mesélt a ragyogó Párizsról, és aki türelmesen hallgatta a mama és Ilon néni fontos történeteit a szomszédasszonyokról, arról, hogy az almafákat szövőlepke támadta meg, hogy jó dolog volna a villanyfűtés, csak nagyon drága... És Ferkó mákos gubát szeretett volna enni, és paprikás krumplit kért, és főleg Kisjanival nem tudott betelni. Csöpp kis kölyök volt Kisjani, amikor Ferkó ötvenhatban elment, nem is emlékezett a nagybácsijára, most meg harmadéves egyetemi hallgató a miskolci kohómérnökín. Jani most csak pár évvel fiatalabb, mint akkor az a Ferkó, aki vitatkozott az egyetemi felvételi bizottsággal: „Munkásgyerek, magának az építésmérnöki karon a helye.” „Én tudom, hogy hol a helyem. Orvosi műszerész vagyok, orvoskarra akarok menni. Én tudni akarom, hogy mi az a műszer, amit készítek, mire, hogyan kell használni.” És Homok Jani felháborodott kiabálása: „Ő a nagyokos, az egyetemista fiatalember, nem tetszik neki a munkáshatalom, mert a volt lakatosgyerekből csak építésmérnök lehet!” A mama kétségbeesett sírása, Ágnes összekulcsolt keze és az ő maga sírós üvöltése: „Én elmegyek, világgá megyek, nem maradok itt, és megmutatom!”

Kisjani kölcsönkérte ifjabb Jakli Vince biciklijét, arra ült Ferkó, és ketten kibicikliztek a berekbe, a patakpartra, és órákon át beszélgettek. Kisjani eddig nem hallott részleteket tudott meg nagyapja és Karcsi nagybátyja kivégzéséről, Ferkó szökéséről és arról is, hogy Ágnes, az anyja, néhány évig vállalta a családfenntartást. És hallott Ferkó párizsi éveiről, éhezésről,

éjszakai rakodásról a Les Halles-ben. És a legviccesebb, hogy a Les Halles, „Párizs gyomra” már nem is létezik lebontották, Párizsban azon a részén van a híres Pompidou központ, az élelmiszerpiacot kiköltöztették. „És ha sok pénzem volt - mesélte Ferkó -, hajnalban megettem egy hagymalevest, és azon voltam egész nap.”

Két napra tervezte Ferkó a somosbányai látogatását, de még a harmadik nap is maradt. Homok Jani visszaérkezett Ózdról, a Skodájával be akart állni a kertbe, amikor észrevette az XX rendszámú bérkocsit a ház előtt. „A fenébe is - gondolta elképedve. - Ennyi szabad ideje van a gyárigazgató úrnak?” - és megfordította a kocsit, be sem ment a házba.

Ferkó megnézte Jani tankönyveit, kérdezte az egyetemről, a terveiről, elmondta, hogy ők kinn Párizsban egészen különleges kórházi ágyakat és műtőasztalokat konstruáltak, a beteget ágygal együtt lehet röntgenezni, nem kell átemelni, megmozgatni a törött tagokat, vagy belső vérzéseknél további veszélyt okozni. Az ágyra minden rákapcsolható, nemcsak oxigén vagy EKG-készülék, hanem művese, műszív is. Az ágynak minden része külön mozdítható, emelhető, fordítható. Ferkó rajzolt, mutatta a megoldásokat, forgórészeket, csuklókat, csapágyak elhelyezését. „A te találmányod?” - kérdezte Kisjani. - „Nem az enyém, de én is benne vagyok persze, teammunka, remek kollektívám van, orvosokból, orvosmérnökökből, műszerészekből, elektronikai szakemberekből, biológusokból. Ha akarod, küldök neked ismertetőket a munkánkról, katalógusainkból.” Aztán hirtelen ránézett Kisjanira. „Mondd csak, mikor végzel te?”

- Két és fél év múlva.

- Tudsz franciául?

- Nem. Oroszul és angolul tanulok.

- Kedved volna megtanulni franciául is?

- Hát persze.

- És diploma után kijönni hozzám egy-két évre Párizsba? Tanulni?

- Ha rajtam áll, én boldogan.

A negyedik napon Ferkó végleg nem maradhatott tovább. Ilon néni hajnali háromkor felkelt rétest sütni. A mama befejezte a sálak és sapkák kötését, Bébének és Szusznak küldendő ajándékait. Egy kosár cseresznyét is szedtek a kertben, ilyet szegénykék nem kapnak azon a párizsi piacon. És végül Kisjani beült Ferkó mellé a Pesten bérelt kényelmes Mercedesbe, és elkísérte Hatvanig. Onnan ő majd autóbusszon visszajöhet. Útközben megálltak egy vendéglőnél, és megittek egy kávét. Ferkó ellágyulva nézte az unokaöccsét:

- Ha tudnád, milyen kicsi legény voltál, amikor elbúcsúztam tőled! És ha tudnád, hányszor gondoltam rád, amikor honvágyam volt!

- Honvágyad volt?

- Hát persze. Néha még most is.

- És nem gondoltál arra, hogy végleg hazagyere?

- Nem. Akkor Yvette-nek kellene ugyanúgy szenvednie, ahogy én szenvedek a honvágytól. És a gyerekeknek Párizs a szülőföldjük. Borzasztó ez. Tudod, így, ez az örölség, hogy szét van szabdálva a világ. Hogy úgy kellett elmennem, hogy lezárult a sorompó mögöttem, évekre. És amikor nyílt, késő volt. Mit adhatnék még neked?

Kisjani nevetett:

- Mit akarnál még adni?

- Valamit, ami nagyon személyes - mondta Ferkó. - Te, várj csak!

Ferkó levette gyönyörű, leheletkönnyű dzsekijét. A táskájából kivette a Mont Blanc töltőtollát és egy francia nyelvű zsebnaptárt.

- Ezeket használd, jó? És ne felejtsd el, mindig várlak!

Homok Jani otthon volt már, amikor Kisjani az esti busszal hazaért. Ránézett a fiára:

- Neked ma már Miskolcon kellett volna lenned, az egyetemen, nem? Arról volt szó, hogy gyakorlatra indultok.

- Majd holnap.

- Persze. A vendégség. Az ajándékozás, a francia úr fontosabb az elvtársnak, mint a kötelessége. Mi a franc van rajtad?

- Ferkótól kaptam.

- Nagylelkű nagybácsid van. És még mit kaptál tőle?

Kisjani dacosan az apjára nézett.

- Kaptam mást is. Meghívást Párizsba, két évre.

- Nem mész. Nem mész sehova. Gondolhattam volna, hogy azért jön, hogy elcsaljon. De nem az én fiamat. Nem azért neveltelek, érted??

És Homok Jani felugrott, megrázta a fiát a két vállán, aztán mintha csak most eszmélt volna arra, hogy a fia felnőtt ember, hogy a fia nem fog tőle tanácsot kérni, hogy Kisjani, akit kiskorában az anyja helyett is gondozott, elmehet, ha akar - halálsápadt lett, és kiment a szobából.

Ferkó egyébként még két napig volt Pesten. Az utolsó este Ágneséknél vacsorázott. Búcsúzáskor Ferkónak hirtelen eszébe jutott:

- Géza, rendben van az ötszáz frank, amit kértél, átutaltam BC-számlára. Mikor indultok Skóciába? Nem tudnátok Párizson át jönni?

- Csak én utazom, kongresszusra - mondta Géza és elvörösödött.

Amikor Ferkó után becsukódott az ajtó, kínosan magyarázkodni kezdett:

- Még bizonytalan az egész kongresszus... Ferkónak is csak azt írtam, hogy esetleg. És tudom, hogy te a kórházban annyira el vagy foglalva.

- Persze - mondta Ágnes.

JANI

Az értekezletnek már vége volt. Az irodában sűrű füst, kiömlött kóla és izzadságszag. Homok Jani előtt vaskos iratcsomó. Gépiesen lapozgatott benne.

Az értekezlet tagjai odaköszöntek és kimentek, csak Jakli Vince és két, isten tudja, honnan került hozzánk alak, a főkönyvelő és a jogtanácsos maradtak ülve. Jakli Vincében meg lehet bízni, Jakli a párttitkár. Jaklinak az apját negyvennégyben agyonverték a csendőrök. Jakli hűséges. Mihez hűséges? A párthoz, a néphez, a répavágó- és szecskaörlőrészleghez. De ilyen mégsem lehet aláírni, ez nem tiszta dolog.

Reggel óta erről folyik a vita. Az igazgatósági tagok még annyit sem értenek belőle, mint ő. Mert Jani legalább megszerezte a mérnöki oklevelet, legalább az üzemvezetéshez ért, a minisztériumban szerzett igazgatási gyakorlatot is, de ezek, a többiek, betanított munkásokból lett igazgatósági tagok, meg kőfejtőkből lett igazgatósági tagok, hat osztállyal, vagy még annyival sem, nekik ugyan mindent bemesélhetnek a jogvégzett urak.

- Az én felelősségemre, ird már alá, Homok elvtárs! - mondja a jogtanácsos.

- Annyit már én is tudok, hogy amit én írok alá, az az én felelősségemre megy, nem a tiedre - morogja Jani, de nem néz fel. Tiszta, világos érvekkel kellene megmondania, hogy miért nem, de ő sem érti, isten bizony nem érti ezt az egész kását. Amikor ötvenkilencben megalakították a kis üzemet, ment minden, mint a tündérmesében. Lakatosműhely, esztergályosrészleg, szerződések a tsz-ekkel, kisgépjavítás, tervszámok a minisztériumból, ha elfogyott a pénz, hitel a Nemzeti Banktól, ennyi a beralap, ennyi a fejlesztés, ennyi a szociális kiadás. Az öreg Kertai megcsinálta az év végén a leltárt, mérleget, elszámolásokat, adóbevallást, azokat alá lehetett írni, és nyugodtan lehetett aludni. Ha mégis valami gond volt, hát fel lehetett ugorni Csutihoz. És Csuti Lóránt tanácsot is adott, kalácsot is adott. Csuti mindenhez értett, Csutit sohasem küldték volna nyugdíjba, ha ő maga nem kéri az operált veséjével.

Janin látszik, hogy egész éjszaka nem aludt. A szeme csupa vér. A vérnyomása - egek, hát volt neki valaha magas vérnyomása??? Éhes volt, rongyos volt, álmos volt, de vérnyomás? Meg dilibogyók? A feje majd szétmegy. És ha aláírná? Ha nem vitatkozna tovább, hanem aláírná? De hát ilyen nem tehet. Ez csalás.

- Nem megy másképp - mondja Jakli Vince is. Jakli Vince, akinek az egész családja a munkásmozgalomban, akinek az apját... körbefutnak Jani gondolatai, minden ugyanarról, mindig ugyanarra.

Eleinte csak kisebb bajok voltak: akadozott a megrendelés. Ki kellett volna már mustrálni egypár gépet. Kevés volt a pénz. De valahogy mindig ment. És most beütöttek ezek az új idők. Nincs jóságos Nemzeti Bank tehénke, amit fejni lehet, ha rosszul megy a bolt, nincs központból kapott megrendelés, tessék utánanézni, miből élnek. És ha selejtes a munka, akkor hiába szentségelünk, akkor levonások lesznek, meg tönkremenés lesz, meg aki rosszul dolgozik, azt el kell bocsátani.

Ezt az új főkönyvelőt sohasem állhatta. Sunyi tekintetű, sosem rád néz, ha veled beszél. A papírjait nézi, hadar, nyolcvanhárom meg ötszázötvenkilenc, abból elveszünk, az annyi, tessék nyugodtan aláírni. De ő nem írja alá nyugodtan a több mint gyanús célprémiumokat, a nem egyenes úton szerzett nyersanyagokat, áttekinthetetlen költségszámlákat, ezt az egyre több ügyeskedést és szabálytalanságot. A jogtanácsos Jakli Vince régi barátja, valamelyik akadémián együtt tanultak. Vince azt mondja, hogy abban is meg lehet bízni.

- Azt hiszem, elég világosan feltártam a helyzetet - mondja szépen, nyugodtan a jogtanácsos, mintha még reggel volna, mintha most kezdenék az értekezletet. - De ha Homok elvtárs kívánja, felvázolhatom újra, nehogy valami kétely maradjon.

A legjobb szakmunkásainkat meg kellene tartani, de bérfejlesztésre nincs tovább semmi lehetőség. Ugyanez a helyzet a tsz mellékküzemágánál is. Mi, ugye, akár holnap megkezdhetnénk az NSZK-nak húszezer vízaknafedél gyártását, biztosított nyersanyaggal. És ezzel a módszerrel negyvenöt forintot tudnánk adni óránként a szakmunkásoknak.

- Huszonhármát - mondja Jani. - Tudják, hogy ennyi a plafon!

- A bérszámláról, könyörgök alássan. De ez költség számláról megy. Aláírjuk ezt a szerződést a Piros Pipacs tsz-szel, e szerint a lista szerint bérbe veszünk tőlük ötven fő szakmunkást, ők meg bérbe vesznek tőlünk ötven fő szakmunkást a lista szerint, vagyis minden munkás marad a régi helyén, csak a plusz költségből fizethetjük a plusz órabért.

- Kérem alássan, biztosan ismeri azt a viccet, hogy a Kohn meghal, felmegy a mennyországba, a kapuban áll Szent Péter, azt mondja, na gyérünk, kitölteni a dokumenteket. Hol született? Az Osztrák-Magyar Monarchiában - mondja erre Kohn. Hol jártál iskolába? Csehszlovákiában. Hol voltál katona? Magyarországon. Hol haltál meg? A Szovjetunióban. - Te piszok bolygó zsidó, én ezt nem győzőm írni, mit mászkáltál annyit? Atyám - feleli ijedten Kohn -, én soha életemben ki sem tettem a lábamat Munkácsról!

- Nem ismerem, és nem érdekel - mondja Jani. - És nem veszünk kölcsön munkásokat, és nem adunk el, és nem csalunk, és nem hazudunk - és Homok Jani vérvörös, az inge átizzad.

- Dopegit vagy Rausedyl? - kérdi ijedten a főkönyvelő és a zsebéből kiborít egy halom orvosságosdobozt: Ne izgasd magad, kérlek, végig kell gondolni. Mindenki így csinálja. Aludj rá egyet, elvégre ráérsz holnap vagy holnapután dönteni.

„Csuti - gondolja Jani. - Beszélnem kellene Csutival.”

De hogy lehetne Csutival beszélni? Most? Mindig most? Amikor baj van? Amikor kell? Tavalý karácsonykor írt neki egy lapot. Dehogý írt. Tavalý karácsonykor akart írni neki egy lapot. És Kisjaninak is szólt, menjünk már le egyszer Baracskára az öreghez. De futnak a hetek, hónapok. Valami közbejön. Munka. Betegség. Lerohad a kocsí. Meg egyszerűen elfelejtődik.

Beszélni kell Csutival.

Addig nem dönt, addig semmit nem ír alá.

Feláll. Bólint Jaklinak, a jogtanácsosnak, a főkönyvelőnek.

- Jó, majd holnap. Jó éjszakát.

Ilon néni azzal fogadja, hogy „az ebéded, fiam. A vacsorád. Reggel óta nem ettél. Mi van veled? Egészen ki vagy kelve a képedből.”

- Fáradt vagyok. Semmi. Aludni szeretnék egy kicsit. Hajnalban indulok Baracskára.

- De legalább egy kis levest! De legalább egy kis aludtتهjet!...

Borzasztó ez a szeretet - gondolja Jani. Most Kisjani sincs itthon, az egyetemi kollégiumban van. Csaplárné Párizsban. És Ilon néninek nincs senkije, akinek odaadhatna egy tányér levest.

- Jó. Aludtتهjet kérek.

Alig bírja nyelni az ételt. És szemközt vele Ilon néni aggódó, reménykedő tekintete. Ugye jó? Kalácsot is sütöttem, ennél hozzá egy kis kalácsot?

Reggel olyan korán, olyan halkán akar útnak indulni, hogy Ilon nénit fel ne verje, de az öregasszony már hajnali négykor kelt, mire Jani megmozdulna, már friss kávé van, és egy konyharuhába kötve friss mákos kalács, Csuti részére. És egy üveg befőtt és egy szál hazai kolbász. „Csak nem mész, fiam, üres kézzel, és tiszteltetem a mérnök urat. Ha erre jár, ugyan látogasson már be egyszer hozzánk. Nagyon jó ember az a Csuti mérnök, neki köszönheted, fiam, hogy ember lett belőled.”

Jani hálásan öleli át a nagynénjét. „Meg neked köszönhetem, Ilon néném, te adtál nekem mindig jó szót is, kenyeret is.”

- No, ugyan! Miket beszélsz!

A tegnapi indulatos, magas vérnyomásos rosszkedve már elmúlt. A kocsis hátsó ülésére teszi a fonott kosarat, benne Ilon néni ajándékait. A tarjáni ABC-boltnál megáll, vesz hozzá két üveg bort meg egy csomag kávé. Nézelődik a boltban, mit vehetne még? Szeretne sok, sok, sok mindent vinni. Örömet vinni. Hogy semmit se kelljen magyarázni, hogy a sok színes fóliát meg nyílt bontogatva Csuti érezze, hogy gonddal, szeretettel válogatta, hogy mennyire szereti.

Úgy vágyódott az öreg mérnök után, hogy alig bírta fékezni magát, nyomta volna a gázt, rohant volna hegyen-völgyön, hogy legyen már, jaj, csak ott volnék már.

Maga előtt látta Csutit, ahogy valaha rég reggelenként végigjárta az öntödét, ahogy megállt mellette, nézte a frissen tömött formaszekrényeket, a kezét Jani vállára tette, és csak rámosolygott. A szeme villanásával mondta, hogy jól van, Jani. Egypár narancsot is vihetnék Csutinak. Vagy vennék egy jó könyvet. Esetleg egy szép lemezt. Hogy szereti a zenét! Érdekes, még sosem vettem neki ilyesmit. Amikor beteg volt, egypárszor enni vittem neki. Milyen beteg volt akkor, hogy tönkrement a hídépítésnél...

Félóránypira sem lehetett már Baracskától, amikor váratlanul rossz érzés fogta el. Megmagyarázhatatlan, tárgyaltalan szorongás. Valami ködös félelem, hogy Csutival valami nem lesz rendben. Hátha megsértődött? Nem fogadja szívesen? Hátha nem is lesz otthon. Hátha beteg. Igen, hátha beteg. Hiszen máskor ő is szokott írni karácsonykor, de legutóbb nem írt. Persze, az is lehet, hogy külföldön volt. Igen, hátha beteg, hátha... jaj istenem, hány éves is Csuti? Nyolcvan körül...

Megpróbált újra a fiatal, régi Csutira gondolni, amikor nem vállalta a gránáthüvely gyártását a németeknek, amikor aláírta a raktárjegyeket, hogy elrejtessék a vídiakéseket, Csuti barátságos nevetésére akart gondolni, de megint csak ez az elmosódott szorongás.

Jó volna már Baracskán lenni.

Nem jó még Baracskán lenni.

Úgy vert a szíve, hogy érezte a mellkasában az ütéseket.

Csutinak a háza nyitva volt. Nemcsak hogy nem volt az ajtó kulcsra zárva, hanem a kapu is tárva volt, mintha nagy sietve jött vagy ment volna rajta valaki. Az épületből egy férfi és egy nő sietett kifelé. A férfinál orvostáska; a nőt megismerte: Pintérné, Csuti szomszédasszonya. Ő szokott néha átjárni a mérnökhöz takarítani, főzni valamit.

- Janika! - ismerte meg őt is Pintérné.

- Jó napot. Mi van a főmérnök úrral?

- Hozzá tartozó? - kérdezte az orvostáskás. - Vida Péter doktor, községi orvos.
- Csak a Jani a hozzá tartozója - mondta Pintérné. - Nincs is neki más.
- Urémia - mondta az orvos.

Jani falfehéren állt.

- Tudja, kérem, mi az? - kérdezte Vida doktor. - Nincs mentség. Ha harmincéves volna, és jók volnának még az erei, akkor talán művésével. Már tudniillik, ha az emberiség bombák helyett elegendő művészt gyártana, és jutna mindenkinek. Egyszóval tulajdonképpen be kéne vitetni valahová, de nehéz. A kórházak nem szeretik a rossz statisztikát. Hivatalból a Rókusba fel kéne vinni, akarom mondani, a Semmelweisbe...

Az egészből annyi ért el Jani tudatáig, hogy kórház kellene. És a kórházról Ágnes jutott eszébe. Ha valaki még segíthet, ha valaki még segíteni is fog, Istenem, hát persze, Ágnes.

- Doktor úr, én el tudnám intézni a kórházat. Egy órán belül. Az jó?
- Persze, persze hogy jó. De hát sajnos mindegy - bólintott az orvos.

CSUTI

- Ágnes! Nem hittem volna, hogy én még életemben örülni fogok valaminek!

Csuti hangja halk volt, de tiszta, és átvibrált rajta az öröm. Ágnes torka összeszorult. A mérnök csonttá soványodott, ősz haja megnőtt, belelógott az arcába, beletapadt a hideg verítékbe. A bőre viaszsárga volt, a légzése húzó, nehéz, a szemgödre mély, a pupillája beszűkült. Megfogta a mérnök csuklóját, tapintotta a halk, gyors pulzust. Megpróbált mosolyogni.

- Még sok mindennek örülni fog, Lóránt bácsi. Megpróbálok leggyorsabban azon segíteni, ami legjobban kínozza. Nagyon émelyeg?

- Nagyon - súgta Csuti.

- Adok egy injekciót, ez enyhíteni fogja. És ha nem fárasztja, egy kicsit beszélgetünk. Ma véletlenül szabadnapos vagyok a kórházban. Itt tudok maradni. Vagy akarja, hogy vigyem be magamhoz a kórházba?

Fáradt, gyenge tagadás. Torz mosolyféle.

- Minek? - súgta Csuti.

Jani a szoba sarkában állt, nem mert előbbre jönni. Ő is émelygett, a félelemtől, iszonyattól. A lába úgy remegett, hogy meg kellett támaszkodni a falban.

- Te, Ágnes, volt nekem egyszer egy kutyám. A Pajtás. Nem emlékszel rá, Jani? Te sem emlékszel?

Jani megremegett, nem is gondolta, hogy Csuti őt is észrevette.

- A kutyám... valamit akartam mondani. De örülök annak, hogy együtt vagytok. Így jó, ti nagyon összeilletek. Nem kell elválni, két rendes ember szeresse egymást.

Csuti fáradtan behunyta a szemét. Ágnes a verítéket törölgette az arcáról.

- Mindjárt hatni fog az injekció. Jobb lesz. Vagy már jobb is?

- Kicsit mintha... csak a fejem fáj. Nagyon fáj a fejem.

- Akar egy korty vizet?

- Te sem emlékszel a kutyámra?

- De igen - mondta Jani és gombóc volt a torkában. - Nagyon szép kutya volt. Farkas?

- Vizsla. Amikor nagyon beteg lett, elvittem az állatorvoshoz. Elaltatták. Nem kínozták. Én irgalmasabb voltam hozzá. Embernél tilos az euthánázia. Persze, logikus. Ha megengednék, mi volna? Akit megun a család, eltenné láb alól. De engem? Senkim sincs. Semmim sincs. Ez a viskó össze fog dűlni. A javítást nem éri meg. A nyugdíjamat nem folyósítják többé. A Volkswagenemet egy fél éve nem használtam, széteszi a rozsda. Van egypár szakkönyvem, hol szakkönyv az már? Ami a fizikában ma reggel érvényes volt, azt ma délre ki lehet dobni. A találmányaim, vékony falú vasöntvény... kinek kell? Megkérlek, Janikám, hogy ha majd... értesítsd Römer Gézát. Ő hadd tudja. A barátom volt. Ha hisz, mondjon el értem egy Miatyánkot. Ártani nem árthat.

Csuti megint behunyta a szemét. Izzadt és borzongott. Jani Ágnesre nézett, kérdően és könnyörögve. Nem hívja a mentőket? Nem szállíttatja?

Ó, istenem - gondolta Ágnes -, még egy napja van hátra, még egy szörnyű napja. De ha van isten, van irgalom, van felsőbb segítség, akkor csak egy fél nap. Vagy csak egy pár óra. Mellette kell ülni, át kell segíteni a szörnyű úton. Ha bevitetem a kórházba, infúziókkal nekitámadnak, véresre marják a keze fejét, bokáját, oxigént tömnek az orrába, szétfeszített szájába erőltetik az orvosságot, a kómából életre pofozzák, a kötelességet végzik el, a rutint, a lelketlent, a mineket, a nem élet meghosszabbítását, a szenvedésben, mocsokban tartást, a felelősség-nemvállalást! Inkább itt maradok mellette, amíg csak kell, végig.

- Nem deficités az üzemetek? - kérdi váratlanul Csuti. - Nincs most ára a világpiacon az öntvénynek. És ti elég sok selejttel dolgoztatok. Bodza Gábrissal kéne beszélned. Kibékültetek?

Jani megembereli magát, kicsit közelebb jön az ágyhoz. Orvosság, izzadság, furcsa, kellemetlen, savanykás betegszag üli meg a szobát. Megint felfordult a gyomra, és a hátán verejték csurog végig.

- Írtam Gábrinak, megírtam mindent, hogy én vagyok az oka, hogy a találmányát... bocsásson meg, hadd tegyem jóvá, de még csak nem is válaszolt.

- Mit lehet jóvátenni? - sóhajtott halkán Csuti.

Hát persze, mit lehet jóvátenni? Semmit. Az elrontott házasságot? Azt, hogy karácsonykor kellett volna eljönni, vagy legalább egy lapot küldeni? Semmit sem lehet jóvátenni.

- A hidak szépek voltak - szólalt meg újra, váratlanul Csuti.

- Nagyon szépek voltak. Egy kondér rántott leves jutott az egész építkezésnek, és jeges árvíz volt, és nem volt szerszám, de volt valami, amit azóta sem találtunk meg... zászlók voltak. Egy férfi a hátán hozott egy zsák krumplit. Ötven kilométert gyalogolt, és elhozta nekünk azt a krumplit. A nevét sem mondta meg, ki tudja már, ki volt az az ember? És ha elmentem volna Rómerrel Londonba? Minek mentem volna? Ott a címe az asztalon. Janikám, írjátok meg neki, hogy én... hogy én mindig nagy barátsággal gondoltam rá.

Jani az asztalon kotorászott, de azt sem látta, hová nyúl. Papírok, noteszok, számítások voltak az asztalon. Egy kávéscsésze és egy nyitott orvosi tankönyv. Könyvjelzőnek Csuti szemüvege volt beletéve, az *Urémia* fejezetnél.

- Azt a könyvet adjátok majd vissza, kérlek, Vida doktornak, az övé. Elkértem tőle, tudományosan akartam meghalni. Így sem könnyebb.

- Ne beszéljen bolondokat, Lóránt bácsi - akarta mondani Ágnes, de csak simogatta a nyirkos, forró kezét. Mit lehet még adni? Morfium? Talán még le tudna nyelni egy korty citromos vizet? - Kíván valamit, Lóránt bácsi?

- Ha kaphatnék egy erős kávé. Janikám, a polcon, a dobozban darált kávé van. A konyhában a kávéfőzőm.

Csuti megint elhallgatott. A lélegzése szaggatottabb lesz, és nehezebb. Valamit mond, de nem érteni. Azután megint tisztán:

- Mind a ketten meghaltak spanyollázban. Ada is, a feleségem, meg a kislányom is. Minek újra nőszülni? Nincs jobb. Minek hozza ide ezt a gyereket, igazgató úr? Mit kezdek egy kisgyerekekkel? Talán a Csizmásék vállalnák, ha elengednék neki érte a lakbért. Egyszer majd csak vége lesz a háborúnak, persze hogy vége lesz. Az öntödét nem lehet Nyugatra vinni. A hidakat sem. A hidak itt maradnak. Egyszer úgyis vége lesz. Hol vagy, Ágneske?

Csuti felnéz, a szeme kimered, a szemhéja nem mozdul.

- Lóránt bácsi... hall engem?

Bizonytalan, tapogatózó mozdulat a kézzel.

Egy ziháló, keserves légzés.

Jani nyitja az ajtót, kezében csészék. Ágnes felugrik, elállja Jani útját.

- Ne gyere be... ne, ne nézd meg.

A csészék csörömpölve leesnek.

Homok Jani vacogva áll az ajtóban. Egyik kezében a kávéskanna, másikban egy árva csészealj. Az ajka reszket, a szeme kapkodva próbál megállapodni valamin. Az agya még nem fogta fel, de az idegei már tudják, hogy mindennek vége.

Egy végtelen perc bénultsága után óvatosan a konyhaasztalra teszi a kávé, azután odamegy Ágneshez, átöleli, a fejét Ágnes vállára hajtja, csókolja Ágnes arcát, haját, és kétségbeesetten, hangosan sír.

Valahonnan, nagyon, nagyon távolról érzi, hogy akit magához ölel, az a volt felesége, hogy a karjában tartott test ismerős, és mégis nagyon távol van tőle, hogy nincs joga már ide menekülni, de nincs sehol más hely a világon, ahová menekülhet, de Ágnes félreértheti, ellökheti.

De Ágnes nem löki el, megsimogatja az őszülő haját, engedi, hogy Jani kapaszkodó keze elpanaszolja végtelen fájdalmát és árvaságát.

AZ ÖNTÖDE

Ki keresi Bodza elvtársat?

A portán ismeretlen fiatal lány. Jani elmosolyodik. Hát persze, honnan tudná, hogy ő ide tartozik? Hogy ő akkor járt először a Meszes utcában, amikor ennek a kislánynak a mamája is kislány volt, vagy nem is volt.

Amíg Jani a metróállomástól a Meszes utcáig ért, tízszer is azt hitte, hogy eltévedt. Modern házsorok, elszédülni tőle egyforma paneltömbök, kitalálni nem lehet számozások, utcák, terek, közöttük kék iskolák, piros óvodák, egészen megváltozott világ. Egy ABC-bolt után aztán vége lett a világnak. Egy sor melegház, néhány bódé, a vasúti aluljáró, és máris itt van a Meszes utca, a Mezőgazdasági Gépgyár égetett téglából emelt százéves épületei, kémények, deszkahalmok, ócskavastelep. A régi porta helyén új a bejárat, és új ez az irodaépület is. Még szőnyeg is van, meg dézsában valami zöldség is van, és fontoskodó kislány is van.

- Tessék megmondani Bodza elvtársnak, hogy Homok János.

Bodza Gábris nagyon meglepődik:

- Jani? Téged meg mi hozott?

Homok Jani a szobát nézi. Tiszta, elegáns dolgozószoba. Az íróasztal hatalmas, rajta telefonerdő, a könyvespolcok teli lexikkal, a padlón szőnyegek. És az íróasztal mögött Bodza Gábris, inkább kopaszodott, mint őszült, felszedett vagy húsz kilót, de még így sem hájas. A kézfogása is erős. A hangja barátságos. Azt a régi találmányügyet nem kell magyarázni. Nem is lehet.

- Mit iszol? Kólát? Kávét?

Inkább semmit; köszönöm. Vagy ha mégis van, egy pohár ásványvizet.

Persze, persze.

Gábris mind a kettőjüknek tölt a pohárba.

- Segíthetek valamivel?

- Segíthetsz, Gábris. Látom a kapun a listát. Felveszünk, felveszünk, felveszünk. Emlékszel, valaha milyen nehéz volt bejutni melósnak a Mezőgazdasági Gépgyárba? Kinn volt a tábla: „Munkásfelvétel nincs”. De azért reménykedve sorban álltak már reggel fél ötkor, megfogták a művezetők inge ujját, úgy könyörögtek, engem vegyenek fel. Demizson borokat hoztak, úgy próbálták beprotezsálni a testvérüket, feleségüket, komájukat.

- Aha - mondja Gábris. - Most pedig tudod, hányan jelentkeztek öntőtanulónak? Tíz év alatt egy szem gyerek. Egyetlen fiú. Azt az egyet sem tudom megérteni, hogy miért.

- A fiamból kohómérnök lesz - mondta Jani. - De még messze van a készről.

- Az én Gábrisomból balett-táncos lett. A Győri Balettben ugrál. Naponta tíz órát gyakorol, az izzadság vödörben folyik róla, enni nem mer, mindjárt a mérleghez rohan, nehogy egy dekát hízzon. Az izmait folyton gyakorlatoztatja, hogy be ne rozsdásodjanak, mondom neki, te, Gábris, hát ennyi strapával jöhetnél hozzánk formázónak, azt mondja, nem bírom a gyár szagát. Egyszóval állandóan van nálunk felvétel. Hoztál valakit?

- Magamat.

Bodza Gábris pár lépést hátramaradt, egy nyurga, középkorú férfival beszél. Igen, hát a formázóba kellene művezetőhelyettes. Ott tele vannak munkával, féktárcsákat csinálnak, nyolcan megint nem jöttek be. De a művezető-helyettes csak cím volna, melózni kellene.

- Tud maga még formázni, elvtársam? - kérdi a nyurga férfi, és Gábris bemutatja:

- Villós Elek.

- Talán még tudok - bólint Jani. - Melyik formát csináljam meg?

A műhely közepén a ládák, formaszekrények. Mellette kupacban a homok és a grafit. Jani megindul. Ahogy a kezét kinyújtja, már érzi ujjaiiban, tenyerén a pergő homokszemek csodálatos gyönyörét. A művezető megállítja, elképedve is, gúnyosan is:

- Talán azért így mégsem. Vagy maga így szokta? Ünneplőben formázni?

Persze.

Jani, mintha álomból ébredne, úgy néz végig saját magán. A legjobb sötétkék öltönye van rajta, hófehér inggel, fekete nyakkendővel. Gábrisra néz.

- Még otthon sem voltam. Most jövök Baracskáról. Csuti Lórántot temettük.

Gábris két percig megszólalni sem tudott. Azután sután megszímította Jani vállát:

- Tőlem idejöhetsz, Jani. És fél év múlva, ha Bányai nyugdíjba megy...

TAORMINA

- A nagy baj, hogy elvettük a túlvilágot. Az ilyen ötven-, hatvan-, hetvenéves vénségek valaha szépen belenyugodtak abba, hogy letelt az időnk, az Úr adta, az Úr elvette, porból lettünk, porrá leszünk, majd a túlvilági üdvösség, örök fényesség, feltámadás meg minden. De most senki sem akar belenyugodni. Járnai sem tudó nyomorultak, égetnivaló csoroszlyák ülnek tele a várótermet, és mind szanatóriumi beutalást meg operációt meg injekciót meg gyógyfürdőt meg lézersugarat akar. Milyen igaza volt Nagy Frigyesnek, aki a rohamra indulni vonakodó katonákra ráüvöltött: „Kutyák, örökké akartok élni?”!

Általános röhögés. Azután már nem esik szó betegekről, csak kocsikról, jó-e a Dacia, milyen az új Lada, be kéne hozni egy Diesel Mercit, de nem lehet alkatrészt kapni hozzá. Piti világban élünk, kérlek alássan. Bécsben így van, New Yorkban úgy van, Párizsban amúgy...

Géza hívta meg a kedves vendégeket, orvoskollégákat, két házaspárt meg a nőtlen Kiss Gábort is, aki a leghangosabb.

- Melyik Kiss Gábor? - kérdezte Ágnes meghökkenve. - Én ismertem egy Kiss Gábor nevezetű orvost, egy darabig az én gyakornokom volt, rosszul képzett, lelkiismeretlen, undorító fráter volt, gondolom, most lehet úgy harmincöt-harminchat éves.

- Ő az - mondta Géza. - Említette, hogy jól ismer téged. Azért csak hívjuk meg.

Géza pár nappal ezelőtt jött haza Szicíliából, egy hónapos tanulmányúton volt. Taorminában.

Évának hozott egy taorminai táskát, tele szicíliai ajándékokkal, igazi szicíliai parasztszekér kicsinyített mását, hatalmas doboz marcipánt, cukrozott virágszirmot, két magnókazettát, szicíliai dalokkal, Nectarint és narancsot. Ágnesnek egy művészeti albumot hozott. Ezenkívül hozott egy demizson chiantit, és pulóverbe és fehérneműbe gondosan belegöngyölve, hogy meg ne sérüljön a drága kincs, két üveg szicíliai specialitást, mandulabort is hozott, és két kis üveg olajbogyót. A mandulabor különlegesség, sehol másutt nem árulják, csak Szicíliában. Erős, különösen fűszerezett, kesernyés bor, benne van a friss mandula zamata, fanyar íze. Egyenesen azért cipelte, hogy a kollégákat azzal vendégelhesse meg.

Kiss Gábor hatalmas virágsokorral érkezett, szélesen vigyorgott Ágnesre.

- Még mindig haragudni tetszik rám? Ne tessék félni. Tőlem már mindenki életben maradhat. Nem nyúlok beteghez. Én csak szervezek és segítek és pártfogolok és jó barát vagyok, igaz, Géza bátyám?

Géza kívánságára Ágnes vásárolt egy halom mirelit pizzát, felvágottal, zöldpaprikával, paradicsommal, fűszerekkel, olajbogyóval, szardíniával, sajttal feljavította és megsütötte. A pizzához megitták a chiantit, Kiss Gábor rengeteget evett és még többet ivott. Maga mellé tette a demizsont, ő töltött mindenkinek, és újra és újra saját magának.

A pizza után sokféle sajtot, gyümölcsöt és szicíliai marcipánt kínáltak. A magnón felcsendült a szicíliai kazetta zenéje, és - miközben egy meleg bariton arról énekelt, hogy sírj, Szicília, mert kalózok szálltak partra a palermói öbölben - Géza kibontotta a mandulabort.

- Be fogunk rúgni, de nem baj - mondta Kiss Gábor, és egy hajtásra kiivott egy pohár mandulabort. - Mennyei italt hoztál. Csak téged érdemes kiküldeni, Géza bátyám. Sohasem ittam ehhez foghatót. Hová akarsz menni legközelebb?

Géza zavartan nevetett, és a szemével intett Kiss Gábornak, hogy hagyjuk ezt a témát. De Kiss Gábor már tökrészeg volt.

- Akarod tudni, hogyan keletkezett a taorminai kiküldetésed? Haha! Négy hónappal ezelőtt bejött hozzám a minisztériumba egy kecskeméti pasas. Doktor ez és ez. Elmondta, hogy enzimkutatással foglalkozik, és a sógorának kutatóintézete van Taorminában, ahol szívesen fogadná őt, gondoskodna ételéről, szállásáról, még pár ezer líra költőpénzt is tudna fizetni. Legyünk szívesek megszerezni a kiutazási engedélyt, ugye, az ott tanultak az egész magyar tudományos életet fogják gazdagítani. „Hol a sógora levele?” - kérdeztem erre. „Ez privát levél volt, kérem.” „No - mondom -, akkor adja meg a hivatali címemet a kedves sógorának, és az legyen szíves írjon nekünk egy olyan értelmű levelet, hogy egy magyar kutató számára van hely az intézetben, ilyen és ilyen feltételek mellett.” A levél meg is jött, először gondoltam, lestoppolom magamnak, gyerekkorom óta szerettem volna látni egy kis maffiát, vendettát meg ilyesmit. De nekem közbejött az amerikai bulim, azt a Taorminát meg nem akartam a hűtőszekrénybe tenni, hátha odafigy. Na, mondtam, itt van ez a Géza, jó orvos, jó cimbora, szeret utazni, miért ne?

Ágnes halálsápadt lett, Géza olyan „ejnye-bejnye, nagy kópé vagy, barátom!” arcot vágott. Rékai professzor, a kiváló májspecialista megmerevedett, élesen bámult Kiss Gáborra, de az részegen vihogott, és semmit sem vett észre.

- És ha jelentkezik a kecskeméti pasas? - érdeklődött Moór doktor, a sebészeti tudományok doktora.

- Jelentkezett. „Uram - mondtam neki -, mit képzelsz, mégis, mi a mi országunk? Mi van itt? Sógorság-komaság? Ha befut a Magyar Népköztársasághoz egy megtisztelő külföldi meghívás, akkor arra azt az embert kell kiküldeni, aki annak a tudománynak a legjobb ismerője, akinek tudományos munkássága hozzájárul a dolgozó nép tökéletesebb gyógyításához. De ha önnek netán valami észrevétele volna ez ellen, ha úgy találja ön, hogy az ön maszek enzimkutatása jelentősebb, talán szíveskedjék mindezt írásban...” - „Nem, nem, csak érdeklődtem” - mondta a pofa, és vérvörösén távozott.

Rékai professzor gyorsan az autóról kezdett beszélni, a professzorfeleségek a pizzát dicsérték. Ágnes szólni sem tudott. A gyomra émelygett, a feje fájt. Valahonnan, nagyon távolról hallotta, hogy különleges ételekről beszélnek, rostos sült kardhalról, indiai fügeről, cataniai édességekről. Kiment a konyhába, elkészíteni a feketekávét és ide is kihallotta a nevetést és Géza szakértő magyarázatát Szicíliáról:

- ...érdemes, de ha nyaralni mentek, ne Taorminába. Igaz, az a legszebb, de az Etna vidékére nem érvényes, hogy nyáron soha nem esik az eső. Az Etna, mint egy óriás szivacs, magához húzza a felhőket. Az Etna fölött mindig látni a fehér vízgőzpárát, és amikor megérkeztem, az első héten Taorminában zuhogott az eső. Mintha dézsából öntötték volna. Mint a trópusokon. A taorminai görög színház benn van a város kellős közepén, sétálsz a Corso Umbertón, bal kéz felé van egy kis tér, onnan egy száz méter hosszú, keskeny utca, és már ott vagy. És persze én már első nap akartam látni a színház romjait. Zuhogó esőben odacaplattam, lefizettem az ezer lírát, felkapaszkodtam a nézőtér lépcsőin, és...

- ...és nem láttál semmit - mondta az egyik doktor.

- Nem láttam semmit, de ez volt a kisebb baj. Ködbe, párába burkolózott minden. De a meghökkenítő az volt, hogy millió, millió, darázs nagyságú szárnyas hangya repült felém lassan, puhán, rátelepedtek az arcomra, nyakamra, hajamra, beleragadtak az ingembe. Az esőtől előjöttek valahonnan az üregekből. Amikor elállt az eső, megszűntek a hangyák.

- Ezt neked sem mondtam még, Ágnes - mondta Géza, amikor Ágnes behozta a kávéját. - Maradj már itt egy kicsit, jó? A szicíliaiak kiismerhetetlenek. A halotti szokásaik. Ha egy férj meghal, a nő kilenc évig jár feketében, és nem mehet újra férjhez. Ha viszont a feleség hal meg, a férfi egy évig egy fekete gombot visel a kabátujjára varrva.

- Ez jó, ezek bölcs szicíliaiak, erre igyunk. Van még ebből a mandulából?

- Még valami... Agrigento környékén a halottak napja három napig tart. A családok kivonulnak a temetőbe, akkora családi kripták vannak ott, mint egy-egy jókora nyaraló... kivisznek székeket, asztalt, enni-innivalót és ott vannak a halottak között. Kiviszik a kisgyerekeket is, és másnap reggel a gyerekek játékokat kapnak, ajándékokat, és azt mondják nekik, hogy ezeket a halottak küldik, viszonzásul a kedves látogatásért.

- Fantasztikus - mondta Moór doktor -, és mi van a maffiával, láttad?

- Csak közvetve. Hallottam például, hogy az egyik szállodában elveszett egy vendég fényképezőgépe. Ez a szálloda a maffia tulajdonában van. A vendég bejelentette a dolgot. A maffia intézkedett - negyednapra megkerült a gép.

- A maffia a jóságos nagybácsi.

- Nem. Csak kényesek a becsületükre. A maguk meghatározta becsületükre. Parancsolnak. Ők rendelik el, hogy mit szabad, mit nem szabad. Az egyik szállodában a világ alumínium-trösztjei kongresszusát hirdették. A maffia megüzente, hogy nem engedi. A kongresszust mégis megkezdték. A maffia megüzente, hogy két fejest el fognak rabolni. A rendőrség beijedt, még a strandra is fürdőgatyára vetkőzött titkosrendőrök kísérték a milliomosokat. A végén a vendégek unták meg az örökös díszőrizetet, és négy nappal hamarabb abbahagyták a kongresszust... A legfélelmesebb, amit az idegenvezető Catania mellett mutatott. Megépült egy hatalmas olajfinomító, és a szennyvíz messzire megfertőzi a tengert, használhatatlanná váltak a strandok, pusztul a hal. A szakszervezetek követelik, hogy létesítsenek tisztítóberendezéseket, de a maffia nem engedi.

- A maffia?

- Úgy bizony.

- Micsoda sötét világ! - botránkozott meg Kiss Gábor doktor, és a mandulabor maradékát a poharába töltötte.

TENISZ

- Apu, úgy teniszezel, mint egy húszéves.
- No, jó. De most már eleget játszottunk, hagyjuk abba.

Elkésel az iskolából.

- Öt perc alatt lezuhanyozok. Még csak negyed nyolc.
- Hát jó, hölgyem, még egy game-et.

Géza a lányát nézte. Tündéri ez a gyerek. Mindent elértem, amit az életben akartam.

Éva szervált.

A labda felszállt a levegőbe, átrepülte a hálót, pattant Géza előtt, Géza kinyújtotta a karját, ebben a pillanatban a labda villogó, fekete üveggömbbé változott, szikrázva elrepült Géza ütője mellett. De hiszen ez nem is üveggömb, ez repülőgép - csodálkozott Géza. - Ezzel a repülőgéppel kellene holnap elutaznia. Hová? Valahová nagyon messze, de már nem érheti el, kinyújtott karja hiába kap utána. A repülőgép szétrobbant, sistergő üstökössé vált, izzó csóvája forró és mérges gázokkal tele, nem kap tőle levegőt. Milyen forróság van ebben a teremben! Most kellene a mikrofon elé lépnie. A tudományos előadásának szövege itt van valahol a zsebében. De hol a zsebe? A teniszringen nincs zseb, a tornanadrág zsebébe nem fér el az előadás, ott csak a slusszkulcskarikát tartja. Miért nem vett egy szép nagy Fordot, a Ford sokkal kényelmesebb kocsi, kényelmesen kellene most ülni, mert a volán beszorította a mellkasát.

De hát ez nem a slusszkulcs, ez annak a patkány- és macskaszagú pincelejáratnak a kulcsa, ahol valaha Poltavai Géza fiatal orvos kutató. Egy hosszú, hosszú, gyógyszer- és állatszagú folyosónak a kulcsa, azon a folyosón végig kellene most menni, fiatalon és éhesen, éjszaka benn kellene maradni a laborban, mint Banting és Best, mint Fleming, vagy Afrikába kellene menni, maláriát és leprát kellene gyógyítani, mint Albert Schweitzer, vagy ügyeletet kellene vállalni az intenzív osztályon, hogy meg ne haljanak az infarktosok. Kiss Gábor telefonált a minisztériumból, gyorsan be kell adni a papírokat, különben lecsúszik az ausztráliai buliról. Minek megyek én Ausztráliába? Mi vagyok én? Gyógyszerügynök? Tápszerügynök?

- Apa, mi van veled?

Forró az üstökös csóvája, fulladni kell tőle. Izzad, csupa lucok a teniszring. Az ütőt leejtette a földre, nem lát, túl erős a nap. Persze hogy izzad. Mert sötétkékké öltöny van rajta, nem az a dohányoszinű zakó, amit kölcsönkapott az első szigorlatra. Nem is tudja, honnan van ez a sötétkékké ruha, de valami miatt... miért is? Esküt tesznek a fiatal orvosok. Hogy lehet tenispályán esküt tenni? Én, Poltavai Géza fogadom, hogy mindig a legjobb tudásom szerint, de kérem szépen, mennyi az a legjobb tudás?...

- Apa, jaj, mi van veled?

Egy pillanatra látja Évát, érzi, hogy roppan a mellkasa, és az elviselhetetlen, markoló fájdalom végigfut a karján.

- Gyorsan, telefonálj anyunak!

Éva a remegéstől nem tudja feltárcsázni a kórház számát. A sportpálya irodájában valaki telefonál. Látja, hogy ketten lefektetik az apját. Tíz végtelen perc múlva ott a mentőautó, rá nem is néznek, de nem is parancsolják ki a mentőautóból. „Apu, apu, apukám!” - suttogja kétségbeesetten, és megsimogatni sem meri a verítékező, viaszfehér arcot.

Ágnes is viaszfehér a rémülettől, de ugyanakkor rettenthetetlen parancsnok is. Évára rá sem néz, mintha nem is venné észre, hogy a lánya is ott van. Utasításokat ad. Gézát beviszik egy szobába, az ajtót nyitva hagyják. Tűk, csövek, palackok, ismeretlen rendeltetésű kínzóeszközök, az anyja birodalma. Ez az a világ, ahová eddig ő sosem jutott el, és ellenségesen nem is akart. „Anyu, miért nem figyelsz? Anyu, megint a betegeidre gondolsz? Anyu, szeretnék egy piros kardigánt... anyu, szeretnék vasárnap...”

Éva a folyosó falának támaszkodik, a körmét a tenyerébe vájja, látja, ahogy apjáról lehúzzák az inget, vérnyomását mérik, az EKG pólusait a kezére, lábára, mellkasára helyezik. Igen, vihar van, és az anyja most egy óceánjáró parancsnoka. Ha téved, ha hibázik, ha gyenge, elsüllyed a hajó, elsüllyed az egész földrész, akkor vége a világnak.

Egy másik fiatal nő is áll a folyosón, ő is beteget kísérhetett be, mert nincs rajta fehér köpeny. Blúz van rajta, és farmer. Évával egymásra néznek, de nem szólnak. „Az én apukámat mentték meg - mondja magában Éva -, most csak apuval törődjenek, apura vigyázzanak, menjen el innen ez a másik lány, ne kérdezzenek most semmit anyutól, apukám, apukám, apukám, jaj istenem!...” És Éva nem moccan a faltól, amíg ezen a kőkockán áll, addig nem lehet semmi baj, nem fog megmozdulni, ha kell, nem is lélegzik.

Fehér köpenyes fiatal lány jön ki a szobából, becsukja maga mögött az ajtót. Halkan szól valamit a farmernadrágos lánynak, azután odamegy Évához:

- Jöjjön velem!

Éva nem mer kérdezni, nem meri azt mondani, hogy neki itt muszáj most állni, és miért viszi és hová viszi? - csak megy, a teniszcipője fura, surranó hangot ad a kövön. A fehérruhás beviszi egy nagy ebédlőbe. Egy tálcán levest és főzeléket tesz elé. A leves hideg. Hány óra lehet már? A tökfőzeléken egy darab sült oldalas. Úgy rágja, mintha agyag volna a szájában, csak nagyon halványan dereng, hogy ez Ágnes ebédje, hogy anyu most nem is eszik semmit, de őrá gondolt.

A fehér köpenyes fiatal lány szó nélkül megvárja, amíg Éva megiszik egy pohár vizet, a tálcat visszaadja a tálalóablakon. Kézen fogja Évát, vezeti vissza. A farmernadrágos már nincs a folyosón. Miért küldték el? Miért küldték el? - zakatol Éva szíve. - Mi történt a betegével? És mi van apuval?

- Ide jöjjön be - mutat a fehérköpenyes egy szobára. Az ajtón felirat van: „Kezelő.” A lány talán nem is idősebb Évánál, de birtokában van valami titoknak és tudásnak, és Éva megint nem mer kérdezni. Fehér papucsot, köpenyt ad Évának, és orrmaszkot és kendőt.

- Öltözzön be, és fertőtlenítővel mosson jól kezét! Ott a törülköző is.

- Miért? Hova? - kérdezné újra. A szíve dörömböl a bordái között.

- A kézitáskáját és a kardigánját ebben a szekrényben fogja megtalálni.

- Mikor? Mikor? - zakatolta Éva halántéka.

Nem mennek ki újra a folyosóra, a kezelőből nyílik egy oldalajtó, onnan egy előtér és megint egy ajtó, és ott vannak egy kórteremben, fehér spanyolfalakkal elválasztott ágyak között, és gépek, műszerek, fehérén világító lámpák, tűk és vérrel teli epruvetták és véres vatták és halk jajgatás és nyöszörgés között.

Egy fehér köpenyes valaki - Éva hirtelen meg sem ismeri az anyját - kézen fogja, és odavezeti az egyik ágyhoz. Géza hanyatt fekszik, kapkodva szedi a levegőt, veritékes. Vénájába bekötve az infúziós szerelék tűje, szíjak, műszerek a karjához csatolva. Egy kis kerek szék van az ágy mellett.

- Oda leülhetsz - súgja Ágnes nagyon halkán. - És foghatod apu kezét, de szólni nem szabad! Ha itt ez a vibráló zöld vonal változna, akkor nekem szólj!

És Ágnes már a másik ágynál van, azután megint itt van. Sok fehérköpenyes figyeli a műszereket és a hat ágyon fekvő hat beteget, és Évának egyszerre úgy tűnik, mintha az anyja egyszerre mind a hat ágynál volna, és közben kihívják, és megint ott van. A zöld fény ugyanúgy villog, ha elakadna, akkor az? Jaj istenem! Éva érzi, hogy nem bírja tovább, hogy mindjárt sikítani fog, hogy ne menjen ki az anyja a szobából, senki mással ne törődjön, mert az anyja hatalmas és erős, erősebb a halálnál, mindenki anyut hívja, és anyu fáradhatatlan. „A betegeid, már megint a betegeidre gondolsz, anyu, egy piros kardigánt ígértél... nem, kérem, már nincs itthon, nem tudom, hová ment, úgy tudom, ledolgozta már az öt napot...” Ki lehetett akkor az a beteg? Talán annak a farmernadrágosnak az apja? Miért nem pofoztál meg, anyu, miért?

Egy kéz cirógatja meg az arcát. Ágnes áll mellette, de közben Gézát nézi, Gézát vizsgálja.

- Most el kell menned innen. Erika nővér bevisz az ügyeletesszobába. Alszol egyet, azután visszajöhetsz.

- Én inkább... - szeretné mondani, de érzi, hogy összeesik a fáradtságtól.

- És te, anyu?

- Rám itt még szükség van.

- Anyukám... édesanyám, ugye? ugye? ugye?

Ágnes sóhajt. Azután elmosolyodik.

- Persze. Aludj csak.

Az ügyeletesszoba díványán Éva álom és ébrenlét határán vergődik. Sír és imádkozik. Bocsássatok meg, istenem, bocsássatok meg!

ÉVA

Kati minden reggel hűségesen felhívta Ágnest.

- Géza?

- Köszönöm, javul. Már sétálhat néhány lépést - feleli Ágnes.

És legközelebb: - Már mehet öt lépcsőfokot. - Már egészen jó az EKG-ja. - Jövő kedden talán már hazajöhet.

- És mikor fog dolgozni?

- Remélem, hamarosan. És kösz, hogy hívtál.

- Minden jót, Ágnes.

- Köszönöm. Ölelem Istvánt és Janit, Katikám.

Ágnes leteszi a kagylót, és gondterhelten sóhajt. Géza dolgozni fog. De hol? Bilkei professzor, Géza főnöke két héttel ezelőtt kereste fel Ágnest. Gézához be sem ment a betegszobába. „Tudom, a legjobb, amit a betegért tehetünk, ha nem látogatjuk.” Ágnessal akart konzultálni, beszélt-e már Gézával a jövő terveikről.

- Igen, hogye, ha minden jól megy, Géza egy-két hónap múlva munkaképes. Ha nem is annyit, és nem is azzal az energiával.

A professzor helyesel.

- Persze, persze. Hány éves is Géza tulajdonképpen?

- Hatvanegy. Hatvanegy múlt - feleli Ágnes.

- És nem volna kedve pihenni? Hiszen elfoglalhatja magát mint szakcikk írója, konzultáns. Én is már hatvannégy éves vagyok, nyakunkon a fiatalok. Úgy gondolom, az volna a helyes...

- Szóval adja be a nyugdíjaztatási kérelmét?

- No, hiszen egyelőre még betegállományban van. De végül is megérti, kedves kolléga.

Ágnes csak annyit mond mindebből Gézának, hogy Bilkei telefonált, gyógyulást kíván. De ő maga közben, nagyot nyelve, felhívja a minisztériumban Kiss Gábort.

- Tudja, hogy mi van Gézával? Nyugdíjazni akarják.

Kiss Gábor persze már tud a dologról.

- Hogye, persze. Nagyon aktív fiatal kolléga kerül Géza bácsi helyére, szeret utazni, egy tucat nyelven beszél, belgyógyász- és járványtani szakvizsgálója is van.

- Gézának is van - mondja erre Ágnes ügyetlenül.

- Igen, persze, persze, de Géza bácsival sajnos, ugye, ki tehet róla? Amint tudok számára valami megfelelőt, rám mindig lehet számítani. Jobbulást kívánok.

Erről a beszélgetésről Ágnes nem szól Gézának, és arról sem, hogy sok töprengés után elhatározza: felhívja Orlay Máriát. Végeredményben nem vesztek össze. Lehet, hogy az a cikk valóban túlságosan indulatos volt. Mária igazán becsüli Gézát, Mária kitűnő orvos, tudna neki nyugodt helyet adni, esetleg a *Belgyógyászati Újdonságok* szerkesztését rábíznák.

Reggel nem hívja. Olyankor referálás, postabontás, főorvosi vizit... délelőtt látogatók. Talán kora ebéd után nem fogja zavarni. A közvetlen vonalon megint a titkárság jelentkezik. Hűvösen, udvariasan. A professzorasszony vidéken van. Hol hívhatja vissza?

Orlay Mária még aznap este visszahívta Ágnest. Hallotta, hogy Géza beteg, nem, nem tudta, hogy ilyen súlyos. Vigyázni kell rá, az ilyen kitűnő szakemberre szükség van.

- De úgy látszik, nincs, Mária, mert Bilkei professzor nyugdíjba küldi.

- De hiszen ez remek! - lelkesedik Orlay - az első hónapokban pihen, úszik, összeszedi magát, sokat olvas, később, ha jó témája van, írogathat a Belgyógyászati *Újdonságok*-nak. És meg vagyok győződve róla, hogy amilyen ügyes és életrevaló, könnyen talál magának egy üzemi- orvosi vagy egy négyórás rendelőintézeti EKG-s állást. Jobbulást kívánok, drágám, és csókollak.

A másik oldalon letették a telefont. Ágnes még egy percig dermedten szorongatta a kagylót, bénán, tanácstalanul állt. Kire számíthat? Kihez forduljon? Mihez kezdjen? Mit mondjon Gézának?

- Anyukám...

Ágnes megfordul. Éva áll a szobaajtóban. Csendes, ijedt. Nem lehet ráismerni, amióta az apja megbetegedett. Megnőtt, megsoványodott, megkomolyodott.

- Szervusz Évi, kész a leckéd?

- Anyukám, beszélhetnék veled?

- Mi ez a nagy ünnepélyesség, kislányom? Csak nem kaptál intőt?

- Anyukám, komolyan. Aput visszaveszik az állásába?

- Miért vannak ilyen gondjaid?

- De igazán. Biztos, hogy aput visszaveszik az állásába?

Szeretné megsimogatni a lánya arcát, rámosolyogni, azt mondani, ne legyenek gondjaid, kislányom, hiszen éppen elég volt ennek a gyereknek, amin az utolsó hetekben keresztülment. De meggondolta magát. Ferkó jut eszébe, aki ekkora sem volt, mint most Éva, a frontról szökve, millió halálból és iszonyatból hazaérve odabújt mellé, és azt mondta: „Én már azok után, amit láttam, nem tudok visszaülni az iskolapadba, és már ember lettem, most én leszek a családfenntartó.” Hát persze, erről nincs szó, Éva csak tanuljon tovább, de végre szembe kell néznie az élettel.

- Nem, egyáltalán nem biztos, hogy visszaveszik. Talán később talál állást.

- Akkor... hogy fogja kibírni?

- Apu nem olyan gyöngye legény. Szembenéz vele. És jó orvos. Valahol majd csak szükség lesz rá. Egyelőre azt szeretném, ha vizsgák után azonnal pár hétre elutaznátok apuval Balaton-füredre. Kivennénk egy IBUSZ-lakást, és apu utókezelést kaphatna a szívkörházban.

- Mondd anyukám, mi gazdagok vagyunk, vagy szegények?

Hm. Erre nem is olyan egyszerű válaszolni. Szép lakásuk van. Autó. A helyrepopofozott piros Volkswagennel hármuknak három autó. És színes tévé. És magnó. Gazdagok vagyunk, amíg Géza is egészséges és dolgozhat. Amikor előadásokat tart és cikkhonoráriumokat kap. Amíg külföldi kiküldetésből hoz kvarcórát, fényképezőgépet és mandulabort. De ha csak táppénze

lesz, és azután nyugdíja lesz csak... Ágnes fizetéséből még a kocsik pusztá fenntartására is alig telik.

- Eddig nagyon jó színvonalon élhettünk. Járhattál külön angolra és operabérleted volt, és autóvezetést tanulhattál. Szóba sem került, hogy ne készülj egyetemre. Utazhattunk. Ha szükségünk volt egy jó szakkönyvre, meghozathattuk.

- Anyukám, mondd, van neked paraszolvenciád?

Éva elvörösödött, ahogy kérdezte. Ágnes, ha lehet, még jobban elvörösödött.

- Van. Persze hogy van. De borzasztó.

- Nem volna akkor sokkal tisztességesebb, ha itthon volna magánpraxisod, és akkor aki jön, az jön, az magánbeteg, az hadd fizessen?

- Nem akarok magánpraxist. Nem is győzném. És tudod, az úgy van...

Ágnes egészen belezavarodott, mentegetőzni kezdett a saját gyereke előtt.

- Értsd meg, a fizetésből nem lehet orvosszínvonalon élni.

- Mi az az orvosszínvonal?

- Rendes cipőben, rendes kabátban járni, autóval gyorsan eljutni a kórházba, konzíliumra, ahová kell. Tájékozódni a világról, továbbképzésen, konferenciákon részt vehetni. Én is úgy kezdtem, úgy akartam, hogy én nem, én soha betegtől, én soha senkitől semmit, még egy szál virágot sem...

És Ágnesnek eszébe jut Vera esete a gégészetben. Vera fiatal, pár éve szakvizsgázott, most került fel egy vidéki kórházból hozzájuk, a Szent Katalinba. Egy kerekgyermekes, szegény suszter lánya, kollégista volt, állami ösztöndíjjal tanult, megesküdött, hogy ha végez, soha pénzt nem fogad el a betegektől. A vidéki kórházban az orvoskollégák az első héten felvilágosították, hogy ha ügyeletben ellát valakit, minden esetben száz forintot kell kérnie. „Én nem kérek.” „Ha nem, akkor erről az osztályról nagyon hamar kitesszük a szűrét.” Vera első ügyeletén egy hároméves kislányt hoztak be: kiskanállal felsértette a szájpadrólását. A síró gyerek szájából ömlött a vér. Vera azonnal összevarrta a sebet, megszüntette a vérzést, a kisgyereket megfigyelésre benn tartotta az osztályon, a szülőket megnyugtatta, most már nem lesz semmi baj, hazamehetnek. Hálálkodás, sírdogálás, és végül: „Mivel tartozunk, doktornő?” Vera kinyújtotta a kezét. „Száz forint” - mondta végül. Száz forint akkor még nagy pénz volt, száz tojást vagy fél kiló babkávét lehetett kapni érte. Az asszony benyúlt az erszényébe. „Apa, nekem csak húsz forintom van!” Izgatott kapkodás, keresgélés, az apánál csak fillérek voltak. Ki gondolt pénzre abban a rémületben? Csak felkapták a gyereket, és hozták ide. Vera arca égett a szégyentől. Elképzelte, hogy az ő apja vagy anyja állhatnának itt megaláztatva, szegényen. Azt akarta mondani, hogy nem fontos, dehogyan kell pénz, menjenek csak nyugodtan haza, ingyen jár a kórház. De már kimondta, már nem lehetett változtatni rajta. Végül is az apa estére visszajött, hozta a százast.

- Miért nincs egy orvosnak akkora fizetése, hogy ne kelljen borraivaló? - kérdezte Éva.

- Látod, ez sem olyan egyszerű. A pincér, a fodrász, a taxisofőr fizetését is így állapítják meg, beleszámítják, hogy úgyis kap borraivalót. Csak persze, ha megbetegszik... És lassan mindenkinek másodállása meg harmadállása van, hogy megéljen. Meg fuszik meg lop meg csal. Orvosok között is van másodállás. Láttad Edit nénit a kórházban, emlékszel, aput röntgenezte. A röntgenorvosok munkaideje hat óra, a sugárártalom miatt. De Edit néninek két röntgenes-

állása van, ez két fizetés, plusz két veszélyességi pótlék - napi tizenkét órás munkaidő, és sokszoros sugárveszély.

- Mi lesz velünk, anyu?

- Le fogsz érettségizni, tanulsz.

- Nem fogok leérettségizni, majd később, estin. És elmegyek dolgozni, üzembe, vagy áruházba csomagolni, akárhová, nem képzeled, hogy én hagyom!

- Mit?

- Hogy borravalóból éljünk.

- Borravalót nem fogadok el én sem. És ne félj, azt sem fogadom el, hogy egy kisnyugdíjas a zsebembe nyomjon száz forintot. De vannak egészen más esetek. Tudod, furcsa dolog orvosnak lenni. Az emberek az orvosra fel akarnak nézni, az orvost minden titkukba be akarják avatni, az orvosban csodatevőt akarnak látni. Mert rémületes volna azt megtudni, hogy mennyi mindenem nem tudunk segíteni. Hogy például egy infarktusnál...

- Anyu, én úgy bíztam benned, én úgy hittem benned, én tudtam, hogy te meg fogod menteni!

- Nem én mentettem meg. A szívóssága. A gyógyszerek. A szerencse.

- Anyu, én a világon mindent odaadnék neked!

- Látod? Erről van szó. A beteg meggyógyul, és ő és a hozzátartozója szeretné elmondani a háláját és a szeretetét. Adni szeretne ő is valamit. Egy szál virágot. Egy kosár cseresznyét. Egy szép könyvet. Egy üveg konyakot. Vagy, hát igen, egy borítékot. Az orvosok között az a cinikus mondás járja, hogy amióta a föníciaiak feltalálták a pénzt, a legkellemesebb egy boríték. Egyébként a háború előtt, a kapitalista rendszerben, amikor a betegek többsége nem biztosított volt, hanem fizető magánbeteg - felgyógyulás után vagy karácsonykor ajándékot vittek az orvosnak. Nézd Éva, akárhogy fogunk állni pénzzel, soha nem fogok kérni, követelni, célzást tenni, erőn felül felajánlott pénzt elfogadni. És ugyanolyan jól ellátom azt, aki nem ad semmit. Majd takarékosabban élünk.

- Énnekem elég, ha feleannyit eszem.

- Kis számár.

- És nem kell az autó. Minek nekem autó? Mit gondolsz, ha eladnánk a Volkswagent?...

- Erről is beszélünk még, másról is. És hát persze, azért is takarékoskodnunk kell, mert a jövőre is kell gondolni. Ha például te férjhez mész, lakás kell.

- Ó, én úgysem megyek férjhez.

- Nem is ma, nem is holnap.

- Soha. Anyukám, én soha nem akarok férjhez menni. Én olyan boldogtalan vagyok.

- Te, csak nem bögsz?

- Ne-em - feleli Éva, és dőlnek a könnyei.

- Te lány, te szerelmes vagy.

- Igen. De engem nem szeret. Észre sem vesz. Pedig én soha, soha senki mást... Én úgyis meg akartam tőled kérdezni, hogy hogy lehet az, hogy valaki változtasson? Hogy te először Jani bácsiba voltál szerelmes, azután apuba.

- Hogy egészen pontos legyek, legelőször nem is Jani bácsiba voltam szerelmes.

- Hanem?

- Képzeld, volt egy fiatalember, szerettem, rajongtam érte, meg akartam halni érte, de fűtyült rám, nem vett komolyan. Tibornak hívták, és ő volt az első szerelmem.

- És elmúlt?

„Elmúlt” - akarta mondani Ágnes, de belesajdult a szívébe. Kedvesen, gunyorosan ott volt előtte Tibor arca, egy virágzó lila vadgesztenyeág, a *Hetedik* a Zeneakadémián, az elsötétített

Üllői út, a versek, *A hatalmas szerelemnek megemésztő tüze bánt...; míg az égi és ninivei hatalmak - engedik, hogy beszéljek s meg ne haljak...* Ó, istenem, dehogy múlt el! De Éva úgysem az anyja válaszára volt kíváncsi, ő akarta elmondani a titkát.

- Istvánkát szeretem - súgta Éva.

- De hiszen tizenöt évvel idősebb nálad!

- Csak tizenhárommal, anyukám.

- Tessék, itt egy zsebkendő. Egy felnőtt szerelmes lánynak ne legyen tiszta zsebkendője?

- A múltkor találkoztunk a Történettudományi Intézet előtt, azt mondta, hol jársz erre? Hívjalak meg egy fagylaltra?

- Hogy kerültél te a Történettudományi Intézet elé?

- Tudtam... tu-hudtam, hogy mikor jön ki... és vártam.

Megváltozott a világ - gondolta Ágnes. - Én is ácsorogtam a Nemzeti Bank előtt meg a devizaosztály előtt, én is megszerveztem a véletlen találkozásokat, de ha agyonütöttek volna, akkor sem vallottam volna be az anyámnak.

- És elmentél vele a cukrászdába?

- El. És hiába próbáltam történelemre meg intelligensebb dolgokra terelni a beszédet, ránézett az órára, azt mondta, pocok, ilyen későn már otthon kellene lenned, nyald fel gyorsan azt a fagyaltot, és loholj haza. És haza sem kísért. Biztosan randevúja volt. Én úgy szeretem...

Mit tehet az ember a gyerekéért? A házastársáért? Önmagáért? Megfogta a lánya kezét:

- Gyere, Évi, találjunk ki valami vacsorát!

KÍSÉRTETEK

Kedd és csütörtök, kedd és csütörtök, az olvasók hiába keresik az *Ablak*-ot. Eltelt két hét, három hét, három hónap, Kati írásai kimaradtak a lapból. A napos szerkesztő átvette tőle a cikket, leküldte a nyomdába, azután a kefelevonatok ott gyűltek a túlszedésben. Az olvasók közül ketten-hárman észrevették, levelet írtak a szerkesztőségbe, hogy mi van András Katival, csak nem beteg talán? Kati egyszer bement Koltaihoz, megkérdezni, miért nem jelennek meg a cikkei. Ha rossz valamelyik, miért nem szól? - Anyagtorlódás - felelte Koltai, és fejbólintással jelezte, hogy a kihallgatás véget ért. Arról, hogy hogyan döntött a vasárnapi melléklet dolgában, hogy elvállalja-e, egy hangot sem kérdezett. Kati elsején megkapta a fizetését, meg a következő elsején is, és ezután sem jelent meg egy sora sem. Az olvasók nem vonultak zászlókkal és tiltakozó feliratokkal a szerkesztőség elé, és nem követelték szavalókórusban Kati írásait. „Ebből tanulhattál volna egy kis szerénységet” - mondta volna valaha régen Őszi Bálint. Bárkány Pál rovatvezető pedig gyalog elküldte volna zuhogó esőben Mátészalkára, hogy egy kis fegyelmet tanuljon... jó, persze, most már más világ van, most ha felülről jön egy Iványi Balázs-féle levél, azért nem dobják ki az állásából, nem indítanak fegyelmet, nem csukják le, nem húzzák karóba, de az *Ablak*-ok anyagtorlódás miatt kimaradnak...

- Meddig lehet ezt bírni? - kérdi Kati Imreitől, a főszerkesztő-helyettestől. - Huszonkét cikket írtam már, itt hevernek, nem kellene senkinek - minek írjam meg a huszonharmadikat meg a huszonnegyediket?

- Te csak ne hagyd abba. Add le továbbra is rendszeren a cikkeidet - tanácsolja Imrei. - Lehet, hogy pontosan arra várnak hogy mikor unod meg, mikor mondd, hogy hiszen annyi tartalék cikked van már - és akkor jöhet a felelősségrevonás munkamegtagadás miatt, kötelesség-elhanyagolás miatt.

Kati tehát hűségesen és szorgalmasan írta a glosszákat, válaszolt az olvasók leveleire, de egyre kedvetlenebbül és egyre fáradtabban. Lehet, hogy a főszerkesztőnek is van egy kis igazsága? Hogy nem lehet az egész világot ezeken a panaszosleveleken keresztül nézni? Nincs iskolatej, áll a lift - de azt is meg kellene írni, hogy senki sem hal meg a műtőasztalon azért, mert nincs vér. És tizenöt éves koráig mindenki ingyen iskolába járhat. És nem marad otthon egy gyerek sem az iskolából, mert nincs cipője. És az intéző sem pofozhatja meg a bérest... És igaz, hogy hozzá évente húszezer levél érkezik, de ebből a húszezerből tízezer olyanokat kérdez, hogy igaz-e, hogy beteg az ismert filmszínész? És hányszor vette feleségül Richard Burton Liz Taylort? És a rádióban legyen több könnyűzene. És évi húszezer levél azt is jelenti, hogy húszezer embernek van ideje, energiája, pénze tollra, papírra, bélyegre, öntudata a kívánságra és tiltakozásra. Bonyolult ez a világ.

Gépiesen olvassa a leveleket, csoportosítja, aláhúz bennük valamit. Azután egyszerre... ez aztán... Nézi a feladó nevét. Fantasztikus. Lajosi Gáborné született Bárkány Izabella. Bárkány Izabella. Lehetetlen. Ilyen véletlen nincs. Bárkány is ritka családi név, és ritka az Izabella keresztnév is. Bárkány Pálnak akkor született egy kislánya, amikor Kati főnöke volt. A kislányt Izabellának nevezték. A szerkesztőségben akkor sokat ugratták Bárkányt, hogy bolsevik léteire Katolikus Izabelláról keresztelte el a lányát. Bárkány fagyos nyugalommal közölte, hogy a munkatársak tudatlanok és ostobák, a nőmozgalom egyik kiválósága Isabelle Blum, róla kapta a lánya a nevét. A következő lányát Marie-nak fogják hívni, Marie Curie tiszteletére, a harmadik Klara lesz, természetesen Klara Zetkin nyomán, és lesz egy Rosa, Rosa Luxemburg után. - És ha fiad lesz, Vlagyimir Iljics lesz, vagy Jozsif Visszarionovics? - érdeklődött egy Horka Ferenc nevű gyakornok. A merész kérdésért Hórkát kirúgták a laptól. -

De ha Lajosi Gáborné valóban az a Bárkány Izabella, annak a Bárkánynak a lánya, hogyan fordulhatott hozzá? Ugratás? Rossz vicc? Provokáció? Hiszen a levél, mindaz, amit Bárkány Izabella ír, teljesen képtelenség:

„Fiatalasszony vagyok, Bors községben lakom, és a szomszédos Hársastanyán kaptam állást, a községi művelődési házban. A férjem a borsi asztalosszövetkezet dolgozója. Van egy három-éves kisfiam. Bors tizenhat kilométerre van Hársastanyától. Van autóbuszjárat is, azzal jöttem-mentem, de néha a férjem jött értem motoron. De körülbelül két hónapja esténként nem mehetek haza, itt kell aludnom a művelődési házban egy keskeny díványon, mert a községet csak akkor hagyhatom el, ha erre dr. Szuhályi-Kass Antal igazgatási csoportvezetőtől írásbeli engedélyt kaptam...”

Micsoda? Nem. Ilyen nincs. Ez a szerencsétlen levélíró alighanem elmebeteg. Pedig az írása nem erre vall. És nem lehet Bárkány Pál lánya. Bárkány lányával ki merne ilyen megcsinálni? Az apja megvédené. Vagy Bárkány lebukott? Ilyen kis ember lett?

Letette a levelet, azután újra felvette, újra előről elolvasta. Nem, ez ugratás! Bolondját akarják járatni vele. Ma ilyen senkivel sem lehet megcsinálni. Huszonöt évvel ezelőtt, akkor igen. Akkor így parancsolhatott neki Bárkány: „Reggel hétkor legyél a pályaudvaron, éjszaka utazz Répcelakra!” És a pályaudvaron nem várta senki, és Répcelakon sem volt semmi, és Bárkány ordított: „Ki mondta, hogy Répcelakra utazz? Berettyóújfalut mondtam, de te szabotálsz, te hülye vagy!...” Otthon sír a kisgyerek, ő utazik, szélben, viharban. Istvánkának kenyér kell, Istvánkának cipő kell. Jóságos ég, még most is, huszonöt év múlva is szívdobogást kap az indulattól!

Miért neki írt Bárkány Izabella? Nem tudja, hogy ő hogy gyűlölte az apját? És mi lehet Bárkány Pállal? Él még? Meg kellene nézni ezt az ügyet. Valami titok, valami izgalmas van benne. Bemegy a titkárságra, a nagy falitérképen meg fogja nézni, merre van ez a Hársastanya. A titkárságon nagy felfordulás, nyüzsgés. A hivatalsegéd a holnapi lap tördelt levonatait hozza. A hatos oldalon... Kati összerezzen, meglátja a cikkét, beletördelve az *Ablak*. Keretben. A neve kézi szedéssel. A fagyos és undok titkárnő csupa nyájasság.

- Szervusz, Katika, éppen át akartam szólni, a főnök már keresett.

A főnök szobájában, Koltai íróasztalánál Imrei, a helyettes főszerkesztő ül. Kati csodálkozva néz rá:

- Te vagy itt?

- Ebben a percben, ideiglenes megbízatással én szerkesztem a *Szabad Sajtó*-t.

- Koltai?

- Nem hallgattad reggel a rádiót?

- Nem. Mi történt?

- Súlyos autóbaleset. Iványi Balázssal utaztak volna Békéscsabára, értekezletre. Iványi vezette az autót, szabálytalanul előzött, egy kamionnal frontálisan ütközött. Koltain nem volt becsatolva a védőöv, kiröpült a kocsiból, és a helyszínen meghalt. Iványi állapota életveszélyes. A látási viszonyok kitűnőek voltak. Az úttest száraz.

- Nem volt részeg?

- Biztosan részeg volt. Most aztán szedd elő gyorsan az *Ablak*-okat, és ha tudnál vasárnapra valami egészen frisset...

Imrei arca kiismerhetetlen volt. Szerette-e Koltait, sajnálta-e a főnökét, nem mondta. Kati csak megdöbbenést érzett. Illett volna talán valamit mondania, hogy borzasztó, szegény főnök, de megszólalni sem tudott. Nem érzett elégtételt, kárörömet, csak tompa fejfájást. És az íróasztalt nézte, és mögötte a kopott karosszéket. Ebben ült egyszer Őszi Bálint, Bárkány Pál, Iványi Balázs, Koltai Béla.

Egészen megfélekezett arról, hogy a térképet akarta megnézni. A folyosóról fordult vissza. Kikereste Hársastanyát, azután elkérte a vasúti menetrendet. Hársastanyára csak személyvonattal lehetett eljutni, Leninvárosnál át is kell szállni.

Visszament a szobájába.

Az asztalán megcsörrent a telefon. Ágnes volt.

- Én is most akartalak hívni, Ágnes. Hogy van Géza?

- Kösz, nagyon jól. A lányommal tegnap Balatonfüredre utaztak, már telefonáltak is, hogy minden rendben. Kati, én két nap szabadságot vettem ki, Somosbányára szeretnék utazni. Tudod, mióta Géza beteg, alig láttam a mamát. Nagyon egyedül van szegény. Kisjani Párizsban éli világát, Ilon néni betegeskedik. Nem volna kedved velem tartani? Holnap kora reggel mennénk, este vagy holnapután délután jönnénk haza.

- Örömmel, Ágnes, de én holnap Hársastanyára akartam utazni.

- Az meg hol van? Soha hírét sem hallottam.

- Eddig én sem. Most kerestem meg a térképen. Leninvárostól körülbelül harmincöt kilométerre.

- Mit keresel ott?

- Szeretnék kivizsgálni egy fantasztikus panaszt.

- Meddig tarthat?

- Nem tudom. Talán egy óra. Talán kettő.

- Tudod mit? Elviszlek. Csinálunk egy kis kitérőt. Te, én úgy vágyom már utánad, hogy igazán beszélgethessünk!

- Ágnes, ez a kis kitérő több mint száz kilométer!

- Nem baj. Velem jössz?

- Nagyszerű. Persze hogy megyek.

KETRECBEN

Dr. Szuhályi-Kass Antalt olyan váratlanul fogta el a csömör, mintha zsíros pörköltet evett volna. Megfájdult a feje, émelygett, szeretett volna felállni, kimenni a friss levegőre, vagy meginni egy pohár savanyú bort. Szólni se tudott az utálkozástól. „Menjen el - mondta a bűnösnek -, és máskor...” Nem is tudta, hogy miért van előtte a kövér, izzadó férfi. Elengedte a kutyát? Nem kért járdafoglalási engedélyt?

- A többiek jöjjenek a jövő héten - állt fel, és ott hagyta a szobát, ahol még számos szabálysértő várta a szigorú ítélkezést.

„Talán többet ittam - töprengett. - Vagy kellene még egy csésze kávé?... Vagy nem is tudom.”

Mi történhetett? Már nem érzett semmi gyönyörűséget, amikor az ijedt ügyfeleket látta, már nem képzelte el, hogy üti őket, hogy a nőkről letépi a ruhát. Fárasztó, unalmas aktákat látott, kásahegyet, amin át kell rágnia magát. Se vége, se hossza, se vége, se hossza. Vacak, koszos kis ügyek, eltartási szerződések, szabálysértések, gyámügyek. Horváth tanító feljelenti Majer Benedeknét, mert nem küldi iskolába a gyerekét... Mi köze hozzá? Eleinte Eödön remek ötleteket adott: „Rendeld el, Tónikám, hogy a busz végállomását tegyék a másik utcába!” „Helyeztesd át a tejcsarnokot, reggel zavar engem, hogy a kannákkal csörömpölnek!” „Rendeld el, hogy minden ház elé törökszegfűt kell ültetni!” A buszt áthelyezték, a tejcsarnokot áthelyezték, Périéket megbüntették, mert törökszegfű helyett rózsát ültettek a házuk elé. Forgács tanítót utasította, hogy este kilencre szedjen össze harminc férfit, nőt, gyereket, és hozza át őket a kultúrba, mert meg kell alakítani a hársastanyai Páva-kört. A leendő énekesek össze is gyűltek estére, de a kultúrház nem volt nyitva, mert a kultúros este nyolckor felült a férje motorbiciklijére, és egyszerűen hazament Borsra. Holott pedig a kultúrosnak kötetlen munkaideje van, a kultúros munkakörét mindenkor a tanács igazgatási csoportvezetője határozza meg. Ennélfogva másnapra berendelte azt a taknyost, és négy oldalon át diktálta, mi minden tartozik munkaköri köteleességéhez, és kötelezte, hogy ezentúl Hársastanya községben töltsen az éjszakát, csak úgy távozhat el a községből, ha erre tőle, kellő indoklás alapján, írásbeli engedélyt kap. Lajosi Gáborné született Bárkány Izabella se nem sírt, se nem vitatkozott. Aláírta a parancsot, vállat vont, sarkon fordult és elment. „Jöjjön vissza! - ordított utána Szuhályi-Kass - azonnal jöjjön vissza! Talán van valami megjegyzése az üggyhez?” Bárkány Izabella szembenézett a főnökével, kicsit gúnyosan, kicsit szemtelenül, és azt felelte: „Magának van igazsága, addig, amíg maga a főnök.”

- Adjál inni! - ezzel köszöntött be minden délután Eödönhöz. Eödön ötkor végzett a rendeléssel, azokat a betegeket, akik még a váróteremben voltak, utasította, hogy vegyenek be egy Kalmoprint, és ha nem használ, jöjjenek holnap újra.

Azután ledobta a fehér köpenyt, a bárszekrényből kirakta az üvegeket, és várta a barátját.

- Whisky? - érdeklődött köszönés helyett.

- Whisky, tisztán.

- Egészségünkre! Ide figyelj, Tónikám, van egy oltári ötletem!

- Mi az? - érdeklődött a vendég, és egy húzásra felhajtotta a whiskyt. - Adjál még!

- Nem muszáj már az első félórán teljesen elázni - vélte Eödön, de újra teletöltötte a poharat. - Figyelsz? Kinéztem magamnak egy jó kis házat, az öreg tanítóéékét a Boróka dűlőn. Azt sajátítsd ki nekem!

- Eödön... te nem vagy józan... há-hát milyen címen sajátítsam ki?

- Én tanítsalak közigazgatási jogra? Majd te kitalálsz. Országútépítés, autószertráda, gyártelep, új lakótelep tervezésére, üdülőközpont a kis úttörőknek vagy a nyugdíjasoknak.

- Ahhoz tervrajzok kellene, meg mindenféle.

- Tónikám, nekem kell az a ház! A többi a te dolgod.

Ebben a pillanatban dr. Szuhályi-Kass Antal meglátta a naptárt. Lehet, hogy mindig ott lógott ez a naptár Eödön íróasztala fölött, a falon, lehet, hogy valami újfajta szerzemény volt, de tény, hogy eddig nem figyelt rá. A naptáron tájképek voltak, és a felső harmadában hatalmas piros számokkal és betűkkel az virított, hogy május huszonnyolcadika, Emil napja van. A szoba tárt ablakán át látni lehetett a kert sűrű orgonasövényét, a szív alakú levelek között volt még egy-két lila fürt is. Az ég felhőtlen kék volt. Kass Antal a naptárra nézett, felemelte a poharát:

- Emil a latin Aemilius nemzetségből származik, jelentése „versengő, vetélkedő.”

- Mi bajod van?

Valahonnan távolról hallatszott Eödön hangja. Mi baja volna? Semmi baja sincs. Ma május huszonnyolcadika, Emil napja van. A konyhában főzik a tyúklevest, habot vernek a csokoládétortához, sütik a rétest. A nagy ebédlőben damasztal és Altwien porcelánnal terítettek, a cselédlány dörzsöli a megfeketedett ezüstkanalakat. Őrá ünneplő ruhát adnak. És amikor a család a nagy asztal körül ül, a nagypapa, nemzeti palánkai és nagypalánkai Palánkay Emil biccent, mire ő feláll, és rákvörösen hadarja: „Emil a latin Aemilius nemzetségből származik, jelentése versengő, vetélkedő. Aemilius Paulus Lucius Krisztus előtt kétszázötvenkilencben mint konzul, mialatt Hannibál Saguntumot ostromolta...”

- Te miket karattyolsz össze?

A nagypapa kezében borospohár van, magasra emeli. Ha hibátlanul felmondja az Aemiliusokat, ő is ihat egy kortyot a borból. A nagypapa mosolyog, megveregeti a gyerek arcát.

„Sokra viszed még, fiam! Légy méltó a nevedre!”

- Whiskyt.

- Nem akarsz inkább egy kávét?

- Inni akarok.

Nagypalánkán a birtok. Akkor még megvolt a birtok. A kényelmes, nagy ház, az istállók, a lovak. Emil, versengő, vetélkedő, Emil most nyolcéves. Jövőre már lovagolhatsz. Mindent meg kell tanulnod, lovagolni, vívni, úszni, síelni. Jövőre elmész anyáddal a Semmeringre.

Mialatt Hannibál Saguntumot ostromolta, győzelmesen harcolt az illírek ellen. Fabius Cunctator diktatúrája után kétszázötvenhatban másodszor lett konzul.

A nyolcéves Emil mondja a szórul szóra bevágott szöveget. Nem is egészen érti, hogyan volt Aemilius Lucius Macedonus csatája Pydnánál. „Perseus makedóniai király ellen, rengeteg hadizsákmánnyal” - de csak hadarja a szöveget, egészen odáig, hogy Scipio Aemilianus Africanus... itt már úgy érzi, ő áll Karthágó falai előtt, ő fogja földig rombolni, leigázni a punokat. A nagypapa átadja a boroskelyhet: „Igyál belőle, fiam, méltó vagy a nevedhez!”

Eödön komolyan megjegyzi. Emil már tökrészeg, és még mindig italért ordít.

- Feküdj le, és ne murizz! Így haza sem tudlak támogatni.

Már egész Hársastanya rajtad röhög.

- Énrajtam? Énrajtam? Aki röhög, azt agyonlövöm. Szomjas vagyok, nem érted? Zavard ki innen azt a némbert!

- Nincs itt senki.

Dehogy nincs. Ez a hülye Eödön, úgy látszik, berúgott, hogy nem látja. A művelődési ház igazgatója áll itt, Bárkány Izabella. Vigyorog. „Magának van igaza, amíg maga a főnök.”

Még hogy amíg? Mindig ő lesz a főnök. Örökké ő lesz a főnök! Két hónap múlva Mátéfi nyugdíjba megy, ő lesz helyette a tanácsitkár. Dr. Szuhályi-Kass Antal tanácsitkár, még tíz évig, még tizenöt évig parancsolhat, és taposhatja Hársastanya sáros utcáit. Kass Antal született 1931-ben... de kérem szépen, valóságban ő már ötvennégy éves... miért kell neki rádolgoznia ahhoz a nyavalyás nyugdíjhoz még hat évet? Nyolcat? Egy nyavalyás Kass Antalnak akar nyugdíjat szerezni? Hol az ő régi neve? Szép, igazi neve? Emil, az Aemilius nemzetségből! Előre szamuráj harcosok, dekiru dake hajaku kimaszu... jövök, amint lehet! Kibújni, kibújni ebből az idegen bőrből, engedjete, Palánkay Emil vagyok!

- Aludj, ne ordíts! - mondja Eödön, és a díványhoz vonszolja.

- Kaszikomarimaszita! Kaszikomarimaszita! Nagyon jól van, uram - mondja Emil, és eszméletlen álomba zuhan.

És ebből a részegségből nem is tud felébredni többé. Mintha ketrecben volna. Reggel kábultan kel fel, kótyagosan és fejfájósan végzi a munkáját, már nem marad benn munkaidő után, étvágytalanul belekóstol Fadgyasné főztjébe. Eödönhöz vagy átszalad, vagy nem, néha egész délutánokat végigfekszik az ágyon, cipőstül, ruhástul, a szép csipketakaró tetején. Az ágy mellett egy demizson vörös bor, abból is alig iszik, elég már egy fél pohár, hogy éber álmaiba zuhanjon. Vissza kell szerezni a régi életét. Szuhályi-Kass Antallal végezni kell. A legjobb lesz, ha jelentkezik egy társasutazásra. Mondjuk Párizsba. Az utolsó nap mondjuk az Eiffel-toronymnál lemarad a csoporttól. Az iratait bedobálja a Szajnába. Kass Antal nincs, vége, meghalt, disszidált, pedig hogy bízunk a nyavalyásban, fogja mondani a személyzetis, a szeme sem állt jól, fogja ismételtetni a kövér tanácselnök. Eödön azt is le fogja tagadni, hogy valaha köszönt neki. A maradék pénzén még eléldégél pár napig, azután jelentkezni fog a párizsi magyar követségen. Palánkay Emil vagyok, tizenöt évvel ezelőtt megtévedtem, szeretnék hazakerülni, segítsenek rajtam. Nem, ez nem jó. Ha tizenöt éve ott él, miért nem tud franciául? Miért nincs annyi pénze, hogy vonatjegyet válthasson Pestig? Bécsbe kellene inkább menni, Bécsbe is van társasutazás. De Bécs túl közel van...

A részeg Kass Antal agya nehezen forog. Talán... Megvan!

Tokióba kell eljutni. Hát persze! Japánba is megy társasutazás, és onnan többé nem is kellene hazajönni. Igen, oda kell mennem. Dia mó dekakenakereba ikimaszen! Dia mó dekakenakereba ikimaszen! Dia mó dekakenakereba ikimaszen! Egyenesen a császári palotában jelentkezik majd. Leborul a Nap Fia előtt. Magyar vagyok, az Aemiliusok véréből, őszám Scipio Aemilius Africanus. Kamikaze akarok lenni! Istenséged legalázatosabb szolgája akarok lenni! No persze feltéve, ha Tokióban meg lehet élni abból, hogy tud japánul. Feltéve, ha nem ront rá ezer felfegyverzett szamuráj és „Kém! Kém!” kiáltással nem kaszabolja le. Akkor meghal, hőshöz méltóan, mint Aemilius Lucius Paullus a cannaei csatában. Igen, Felséges Császár, dia mó dekakenakereba ikemaszen!

- Bocsánat, nem tudtam, hogy Kass elvtársnak itthon tetszik lenni.

Fadgyasné lépett a szobába, meggyújtotta a villanyt, és letette az asztalra a vacsorát.

- Az ebédet sem tetszett megenni. Csak nem beteg tetszik lenni, Kass elvtárs? Hívjam át Zsille doktor urat?

- Nem kell. Nincs semmi bajom - felelt mogorván Scipio Africanus utóda.

TALÁLKOZÁS

Ragyogó reggel volt, a Duna fölött könnyű pára lebegett. Ágnes és Kati élvezték az autózást, az ébredő utcákat. A hármas úton indultak útnak, a gödöllői, bagi dombok között minden fürdött a nyárban.

- Nem volna bolondság néha pihenni, kirándulni, időt szakítani a baráti beszélgetésekre, újra uszodába járni. De hát legyünk elégedettek, örüljünk a mai napnak - mondta Ágnes.

- És élvezzük ki. Ne siessünk. Megállnánk valahol egy kávéra?

- Nagyrédénél, a Szőlőskertnél, jó?

- Nagyszerű! - helyeselt Kati.

Megálltak a Szőlőskert előtt, kinn ültek le a teraszra, és amíg a kávéra vártak, behunyt szemmel, harisnya nélküli meztelen lábukat előrenyújtva élvezték a napfényt.

- Te, hogy én mekkora ló vagyok! Már hetek óta akartam elmondani, de valahányszor telefonon beszélünk, mindig elfelejtettem. Tudod ki látogatott meg? Kern Gizi.

- Kern Gizi. Nahát! Egymillió éve nyoma veszett.

- Vidékre költözött, férjhez ment, tanárnő lett - mondta Kati.

- Gondoltam, hogy varrónő biztosan nem lett, mert nem lehet eldönteni, melyikünk volt tehetségtelebb, ő vagy én. Nagyon szerettem Gizit, nagyon jó kolléga volt. Ha randevúm volt, késő este elment helyettem a postára. Olyan szívesem viszontlátnám!

- És képzeld, milyen ajándékot hozott! Tudod, hogy Pistáról nem maradt képem. Ezt, nézd - és Kati kinyitotta az aktatáskáját, és kivett egy nyolttasakot. - A te Tiborod is rajta van.

Ágnes kézbeveszi a fényképet. Három fiatal férfi mosolygós amatőrfényképét. A fehér köpenyes Ács István, a katonaruhás Tibor és a katonaruhás Percz Tamás. Ó, istenem, milyen fiatalok! Milyen bizakodóan hunyorognak a napfényben! Mintha azt mondanák: „Nem kell félni, előbb-utóbb csak vége lesz a háborúnak, és akkor még minden előttünk van!” Percz Tamásnak sosem fejeződött be a háború. Ott találták meg golyótépte testét a Honvéd utcában. Percz Tamás, akitől a katonavonatonál búcsúzott, aki egyszer Tibor helyett mellé ült a Zeneakadémián. És Ács István. Mennyi ideje volt még? Egy év? Két év? Hol van Percz Tamás? Hol van Ács Pista? A játék, hogy mi lesz tíz év múlva? És Tibor. Hogy egy ilyen buta emlék így tudjon fájni! El akarja kérni a képet Katitól, hogy másolatot csináltathasson róla. De hát ilyen gyerekséget! Kati visszateszi a képet a táskába. A szeme könnyektől homályos.

- Ágnes, elmúlt az életünk - mondja halkan.

- Gyerekeink vannak, és...

- Tudsz valamit Tiborról?

- Semmit. Tizennyolc éve, Párizsban láttam utoljára. Mehetünk?

- Menjünk - bólint Kati -, de útközben szeretném elmondani, hogy mit keresek Hársastanyán. Bárkány Pál lánya segítséget kért tőlem.

- Ki az a Bárkány Pál?

- Nem emlékszel a névre? Aki egy ideig rovatvezetőm volt a *Szabad Sajtó*-nál. Aki tönkretette az életemet. Aki hajnalban, esőben hajszolt.

- Várj, várj, emlékszem, persze. Elsápadtál és tachicardiás lettél. Mit bánod te a lányát?

- Mert akkora disznóság történt vele, már hogyha igazat írt. Alig lehet elhinni. És én nem akarok bosszúálló lenni. Éppen azért, mert Bárkány Pál lánya, ha kell, segíteni fogok rajta.

Füzesabonynál elhagyták a hármast utat. Gazdagon termő szántók, érő búza, nagy tányerű napraforgók, mosolygó gyümölcsöskertek, hatalmas kertészetek, végelethetetlen fóliasátor-sorokkal. Hársastanyához le kellett térni a főútról. Sok új kőház a falu szélén, alighanem módos község lehet. De a művelődési házat hiába kérdezték, összevissza küldözgették őket. „Arra, a vasúton túl” - mondta az egyik megkérdezt. „Nincs is kultúrház” - mondta a másik. „A főtérenél, a tanácsházával szemben - hangzott végül is egy pontos felvilágosítás -, ugyanott, ahol a kocsmá van.”

Ágnes oldalt, a kultúrház falánál állította meg a kocsit. Ahogy kiléptek az autóból, a kultúrház előterében azonnal megismerte Bárkány Izabellát. Ugyanaz a barna, göndör haj, barna szem, előreugró áll, mint Bárkány Pálnak. Csak a foglalatosság volt meglepő: a kultúrház igazgatója a követ mosta.

- András Katalin vagyok és a barátnőm, Csaplár Ágnes doktor. Te írtad nekem ezt a levelet?

- Én. Nahát! Nem is álmodtam, hogy igazán eljön! Foglaljanak helyet, csak a kezemet törlöm meg.

- Te itt?

- A kultúra szerény szolgálja vagyok. És takarítok, súrolok, meszelek, és megszőgezem a törött székeket. Néha, hogyha marad egy kis időm a kultúrára, szakkört vezetek, színjátszókat tanítok, könyvet kölcsönzök, de ez a munkám elhanyagolható része. Itt a kiművelt emberfők egy része hajnalban felül a vonatra, és bemegy dolgozni a városba. A többiek a tsz mellékházában foglalatostkodnak. Este hazajönnek, és leisszák magukat. Záróráig a kocsmában, zárórától hajnalig otthon, mert mindenkinek van saját pálinkája. Jöjjenek, nézzék meg az ifjúsági klubot, ott ma még nem takarítottam.

A kultúrház az ötvenes évek elején, az ötvenes évek stílusában épült. A lényege egy óriási előadóterem, rozoga színpaddal, koszos függönnyel. A nagytermet évről évre kétszer használják, a tsz évi beszámolóját és a tanácsstagi beszámolót tartják benne. Valaha járt ide a szolnoki meg a debreceni színház is, meg színészek jöttek Pestről is - de nem térülnek meg a költségek. Az ifjúsági klub a színpad mögött az öltözőkben van. A három kis öltöző között áttörték a rabicfalat, így már elfér benne egy háromtagú zenekar is és a hársastanyai ifjúság színe-java. Bárkány Izabella kinyitja az ajtót. Mintha gomolygó köd szállna, úgy tör kifelé egy füstfelhő, gyomrot felkavaró, kihűlt cigarettafüst. Látni alig lehet, még akkor sem, amikor a villanyt meggyújtja. És jobb, amíg nem látni, mert a földön bokáig a csikk, a törött kólás- és sörösuvegek, és az egyik asztalon mint egy tépett harci zászló, egy szakadt melltartó.

- Nahát! - mondja Ágnes.

- Ez van - jelenti ki Bárkány Izabella. - Hetenként kétszer takarítok a disznók után. De ők minden este ide szeretnének jönni. A falu népe egyébként Tatárhágónak becézi a klubunkat. No, menjünk az irodába!

- Megkínálhatom Kati néniéket kávéval? A kávé a saját tulajdonom, a kávéfőző is az enyém, a csészéket én vettem. Írásbeli engedélyem van Szuhályi-Kasztól, hogy főzhetek magamnak kávé. Ezért havi tizenkilenc forintot térítek villanyhasználatért.

- Mondd, Izabella, hogy jutott eszedbe, hogy nekem írj?

- Mert olvasom az *Ablak*-okat, mert bízom Kati néniben, mert tudom, hogy megvesztegethetetlen.
  - És azt is tudod, hogy gyűlölöm... hogy gyűlöltem az apádat. Ha ugyan a te apád Bárkány Pál újságíró?
  - Az én apám. És mindenki gyűlölte.
  - Mindenki?
  - Mindenki.
  - Te is?
  - Én nem. Én csak sajnáltam. Az anyám ott hagyta, amikor én még egész kicsi voltam. A három kisebb húgomat magával vitte.
  - Marit, Klárát és Rózát, nem?
  - Igen. Honnan tetszik tudni? - hökkent meg Izabella. - Ismeri őket?
  - Nem. Tudtam, de mindegy.
  - Engem nem adott oda az anyámnak. Azt mondta, ha nem hagy engem nála, nem válik. Ott maradtam. Azóta sem láttam sem az anyámat, sem a húgaimat. Lehet, hogy nincsenek is Magyarországon. Apa nagyon beteg.
  - Mi baja van? - kérdezte Kati.
  - Fél.
  - Mit csinál?
  - Ahogy mondom. Fél.
- Kati nem tudott hová lenni a meglepetéstől. A rettegett Bárkány, a kegyetlen, a hatalmas, fél? És betegesen fél?
- Mitől fél?
  - Mindentől és mindenkitől. Mindig. Úgy aludt, hogy az ágya körül székekből barikádot épített, és az éjjeliszekrényén kés volt és pisztoly, és álmában ordított és a fogait vicsorította. Mindenki ellenforradalmár, és szabotál, meg akarják dönteni ezt a rendszert. Még egész kicsi voltam, az ötvenes évek elején, a szüleim még együtt éltek, és egyszer anyám azzal jött haza, hogy borzasztó, nem lehet tejet kapni. Erre apám elkezdett ordítani, előkapta a korbácsot, és véresre verte, mert rémhíreket terjesztett. Engem is megpofozott, amikor panaszkodtam Szuhályi-Kassra. Akkor is megvert, amikor feleségül mentem Lajosi Gáborhoz, mert Gábornak egy bátyja disszidált akkor, amikor Gábor kilencéves volt.
  - És most egyedül él?
  - Volt egy élettársa, de nem bírta ki vele. Mert már egészen zavaros volt. Fél éve, egy reggel iszonyú ordítás és csörömpölés: „Te is áruló vagy, te is fasiszta vagy!” - a tükröt verte az öklével, a szeme kimerevedett, a saját tükörképéhez ordított, az ökle csupa vér volt. Azóta benn van a Lipótmezőn. Reggeltől estig papírt, ceruzát kér, és feljelentéseket ír saját maga ellen.
  - Borzasztó. Nem tudtam. Sajnálom - mondta Kati. - És rajtad hogyan segíthetnék?
  - Talán először is tessék elolvasni Szuhályi-Kass parancsait.
  - Gyere, Ágnes, ilyen még úgysem láttál! - mondta Kati.

Úgy volt, ahogy Bárkány Izabella a levélben elpanaszolta. Sőt még úgyabbul. Kétszáz pontban: köteles, köteles, köteles és tilos, tilos, tilos. És a végén: írásbeli engedélyem nélkül a községet nem hagyhatja el.

- Ez középkor.

- Elmebeteg.

- Ez nem igaz.

- Sok mindent láttam már, de ilyet! - képedt el Ágnes. - Ki ez a Szuhályi-Kass? Hány éves? Milyen ember?

- Szemét. Az egész falu utálja. És iszik, mint egy gödény. Mindenki csodálkozik, hogy még nem gyulladt meg a pálinkától, vagy nincs még májzsugorodása. Persze lehet, hogy van, azt a kebelbarátja a községi orvos tudná, akivel együtt iszik éjjel-nappal. A Zsille Eödon.

- Kicsoda? - kérdezte Kati megrettenve. - Hogy hívják az orvost?

- Zsille Ödönnek. Eödönnek csúfolják vagy becézik, ahogy tetszik. Dagadt, tésztás képű, undorító fráter. Madarat tolláról...

Kati nem tudott magához térni. Remegett. Hogy össze kelljen találkoznia azzal a nyilas csirkefogóval, aki vérfürdőt rendezett a Szent Katalin-kórházban, aki halálra üldözte Pistát! Ez lidércnyomás. Eljön egy faluba, amelynek soha hírét sem hallotta, eljött, hogy megvédje - ő védje meg - Bárkány Pál lányát - és itt találja Zsillét! Egészen biztosan ugyanaz a Zsille.

- Be akarok menni hozzá! Látni akarom! Szembe akarok nézni vele... látnom kell, hogy ő az! - kiáltott Kati. Felugrott, a kis irodából kiszaladt az előtérbe, ahol valaki, úgy látszik, bele-rúghatott a felmosóvödörbe, mert oldalára borulva feküdt, mellette a felmosóröngy, nagy víztócsa közepén.

- Mutasd, merre van az orvosi rendelő! - és Kati piros volt a felindulástól.

- Minek méysz oda? Mit akarsz kérdezni tőle? - kérdezte Ágnes, és csitítóan Kati vállára tette a kezét. - Hagyd a fenébe!

- Persze - állt meg Kati is. - Persze. De tudod...

Ebben a pillanatban Bárkány Izabella a tanácsháza felé mutatott:

- De hiszen ott jönnek! Arról jönnek mind a ketten. Figyeljék meg, itt fognak elmenni mellettem, de egyik sem köszön. Ha belém botlanak, akkor sem. Nem előre, de még fogadni sem fogják a köszönésemet.

A két férfi valóban nagy léptekkel közeledett. Kissé imbolygó járással. Egy kis nyomás tényleg lehetett már bennük.

- Ő az! Megismerem! Istenem, ő az! - súgta Kati, és sírni kezdett. - És Pista hol van már!

Ágnes Szuhályi-Kaszt nézte. Elbűvölten. Hitetlenül. Hiszen ő ezt az embert ismeri! Ahogy egy kicsit húzza a bal lábát. A csontos arcát. A kegyetlenül villanó szemét. Nem. Nem lehet. Örültség. Hogyan kerülhetne ide Palánkay? Régen meglógott vagy börtönben ül. Nem. Biztosan valahol Dél-Amerikában kötött ki, vagy japán testvéreinél. Nem lehet Palánkay. De mégis. Mégis-mégis...

A két férfi most már egészen közel volt. Eődön vigyorgó közömbösen nézte végig a három nőt. De Szuhályi-Kass megrezzent. Ágnes határozottan látta, hogy megrezzent, szúrósan, merőn szembenézett Ágnessel, azután lépéseit meggyorsította, úgyhogy Zsille csodálkozva iramodott utána.

Ő volt - gondolta Ágnes. - Az orra... igen, de hát lehet, hogy megoperáltatta. Szuhályi-Kass. Palánkay? Képtelenség. De felismerte.

És amikor már régen elbúcsúztak Bárkány Izabellától, és az autó már Somosbánya felé közeledett, és Kati indulattól remegve fogalmazta magában az *Ablak*-ot Szuhályi-Kass tébolyult középkort idéző módszereiről - Ágnes makacsul ismételte magában: „Biztosan ő volt, ő is rám ismert!”

Szuhályi-Kass, ahogy befordult a lakása felé vezető utcába, már futott.

- Mi van veled? Hová a pokolba rohansz?- lihegett mögötte Eődön. - Egyszer, megajánlasz egy ezrest?

- Hagyjál békén a marhaságaiddal! És egyáltalán hagyjál békén! Dolgom van!

- Te még az átlagnál is részegebb vagy - mondta Eődön sértődötten. A házamat is kisajátíthatnád már, legalább nyolcvanszor mondtam. És ez a szegény Norbert bácsi...

Eődön részegen röhögött. Még délre is alig járt az idő, de már alaposan be volt állítva. - No, add ide az ezrest, és itt sem vagyok!

Eődön meglóbálta a barátja előtt Norbert bácsi levelét. Az öreg váratlanul felmerült problémákról ír. Az állami könyvkiadás érthetetlen módon nem lelkesedett az emlékirataiért, de megfelelő pénzzel, esetleg saját kiadásban menne. De ehhez előfizetőket és mecénásokat kell gyűjteni, nem két krajcárra van szükség. Karlsdorfer beszállt egy ezressel, az öreg Palánkayra is lehet számítani, valamit ad Krempelsz Bandi is, és „ha van még benned úri tartás és Zsille-vér... elvégre nemes hagyomány az irodalom támogatása. Táncsis Mihály is így gyűjtötte össze a pénzt, József Attila is...”

- Figyeled, Emilio, ezt a szellemi nagyságot? Adakozz te is, Tónikám, talán Norbert bácsi ír valamit a Szuhályi-Kass nemzetség tetteiről is...

- Hagyjál békén, nem érted, hogy dolgom van?

- Akkor eredj a fenébe! - mondta Eődön sértődötten, és sarkon fordult, visszafelé, az orvosi rendelő felé.

Szuhályi-Kass Antal doktor berohant a lakásba. Fadgyasné éppen takarított.

- Hagyja ezt a porszívózást! Menjen át a tanácsházára! Szóljon Ferinek, hogy öt perc múlva legyen itt a kocsival! Be kell mennem a megyeszékhelyre.

- Igenis - mondta Fadgyasné. Szuhályi-Kass egy percregig töprengett, azután lekapta a bőröndjét a szekrény tetejéről, belegyűrte, -tömte, -gyömöszölte a táskába a kezébe kerülő ingeket, pizsamákat, találomra felragadta az egyik öltönyét, és a ruhák közé csúsztatta a japán nyelv-könyvet. Nem engedte, hogy a sofőr a bőröndöt a csomagtartóba tegye, maga mellett szorongatta az ülésen.

A városig szótlánul utaztak. A belvárosban a sofőr megkérdezte:

- A tanácsházához parancsol, Kass elvtárs? Vagy a pártbizottságra?

- Dia mó dekakenakereba ikemaszen.

- Tessék, Kass elvtárs?

- Mit tessék? Nem érted, te hülye? Dia mó dekenakereba ikemaszen. Nem tudod azt felelni, hogy Kaszikomarimaszita?

- Kaszikomarimaszita!!!

Szuhályi-Kass arca eltorzult, a szeme véres volt, és ordított, mint egy törött gramofonlemez:

- Kaszikomarimaszita! Kaszikomarimaszita!

- Értettem - mondta a sofőr, és gyorsan bekanyarodott a megyei kórház felé.

BÚCSÚ A TENGERTŐL

Ágnes újra és újra elolvasta a levelet. Nem tudott magához térni. A hosszú, elegáns borítékon a feladó M. Tibor Kemenes. A kézírásos levél, tízezer közül is megismerné, még mindig megismerné, Tibor írása.

„Drága Ágnes, in medias res: van szerencsém János fia kezét megkérni Monique (ezentúl Mónika) lányom számára. Az ügy kétségbeejt, elképeszt, sorsszerű és sorscsapás, de úgy érzem, semmit sem tehetünk ellene.

Mónika lányom tizenhét éves, karcsú, kék szemű, barna hajú (fénykép mellékelve), anyja Monica Bianchi, táncosnő, aki öt évvel ezelőtt úgy ott hagyott minket, mint Szent Pál...

Ebből következik, hogy Mónika lányomat én neveltem, a lehető legrosszabbul. Nem tud főzni, mosni, takarítani, nem is akar. Kitűnően úszik, táncol, vív, teniszezik. Nagyigényű és szemtelen. Egyetlenegy lény előtt hunyászkodik meg, és az a Maga fia, kedves Ágnes.

Én megpróbáltam minden emberit elkövetni, hogy a lányom fejét helyrecsavarjam. Tervezett házassága helyett ígértem neki egy Ford Caprit, egy utazást a Serengetibe.

Mit tehetünk, Ágnes, a szerelem ereje ellen?

Fogadja alázatos kérésemet megértéssel, adja áldását a két örült házasságához. Elválni mindig lehet, nem?

Kézcsókkal, Tibor.”

Ez nem lehet igaz, ez nem lehet igaz, ez nem lehet igaz. A levélhez mellékelve valóban ott a fénykép. Ágnes a Katinál látott fényképre gondol, képzeletben egymás mellé helyezi őket. A fiatal Tibor képét és a tizenhét éves Monique képét. Egy árnyalattal sötétebb haj, de ugyanaz a nevetés, ugyanaz a kedves, gunyoros tekintet. Ilyen véletlen... ilyen tréfája a sorsnak! Ilyen eleve elrendeltetés! Hogy valahol a géneknek találkozniuk kell. Egy nemzedékkel odább. Az ő unokája, és Tibor unokája.

Ágnes nem csodálkozik azon, hogy Kisjani nem tudott ellenállni Mónikának, ha Mónika hasonlít, ha csak egy kicsit hasonlít... Lehet, hogy nincs is más a világon, csak első szerelem? Csak Tibor van. És mindenki máshoz, egész életen át őt hasonlítottatta, mindenki másban, egész életen át azt keressük, az elsőt, a kedvest, az ifjúságunkat? Tibor felbukkant minden nagy sorsfordulóban, Tibor... Persze, persze, most nem róluk van szó, hanem Tibor lányáról és az ő fiáról.

Ágnes nézte a levelet. Értésíteni kell Janit, elvégre ő az apja, és hogy ő mit szól majd hozzá...?

Homok Jani már fél éve pesti lakos volt. Bányai tényleg nyugdíjba ment, Bodza Gábris pedig felajánlotta a főmérnöki állást. Gábris segített abban is, hogy kétszobás lakótelepi lakást kapjon a Meszes utca közelében. Amikor Ágnes felhívta a volt férjét, Jani már mindent tudott. Tajtékzott. Megőrült az a kölyök? Mit képzelsz ez a kölyök? Nincs elég magyar lány? De a te híres öcséd ezért hívta ki Párizsba, hogy ott nősüljön, ott ragadjon!

- De hiszen, Jankó azt írta, hogy itthon akarnak élni.

- Élni? Egy olyan nyugati virágszállal? Beszélni sem tudok majd vele. Idegen lesz. Mások a szokásaik, mások a gyökerei. Múlt héten voltam Somosbányán, felavatták a helytörténeti múzeumot. Tudod, mi van az első tárlóban? Egy lánc. Közönséges, rozsdás vaslánc. Negyvenötben a földosztáskor jobb híján azzal mérték ki a földtelenekek, nincstelenekek a

Drassalkovich földjét. Én megálltam a lánc előtt, és elsírtam magamat. De mit fog ez jelenteni annak a... annak a Kemenes lánynak? Ha már az én Jani fiamnak sem jelent semmit?

És jöttek-mentek a levelek, telefonok. Ferkó mentegetőzött, ő mutatta be Jankót Kemenes kislányának. Úgy volt, hogy Tibor tervezte az egyik kiállításuk belső berendezését. (Egek, mihez ért és mihez nem ért Tibor???) A kiállítás megnyitóján ott volt Monique, és ott volt Jankó. A többihez nem kellett szülői segítség.

Tibor becsületére legyen mondva, mindent elkövetett, hogy a lányát elrettentse ettől a házasságtól. „Ide figyelj, ha idegen országba mész, az asszony tartozik alkalmazkodni és engedelmeskedni. Gondold el, ha egy lány feleségül megy egy afrikai törzsfőnökhöz. Pálmakunyhóba kell költöznie, nincs autó, nincs tévé, de van előtte másik huszonkilenc feleség, kézimálomban örli a gabonát, a folyóban kell kimosnia az ura ágyékkötőjét, és minden héten kétszer megveri az anyósa. Ha japán férjhez kerül valaki, térden állva kell étkezésekkor urát és parancsolóját kiszolgálni. És nem szabad megkérdezni, hogy hova megy este, mert nemcsak hogy nem viszi magával, de meg is pofozza, ha sokat kíváncsiskodik. Ez még mind semmi, ahhoz képest, ami rád vár, ha ehhez a Homok fiúhoz mész feleségül. Szemináriumra fog beíratni, az apósodnál fogsz lakni egy kétszobás lakásban, mert szerelmed olyan önérzetes, hogy nem fogadja el, hogy én vegyek nektek egy tűrhető odút.”

- Jó - felelte minderre Mónika -, hozzá megyek, mert szeretem.

- Nem szereted, csak éretlen csirke vagy. Emlékszel, mi történt Marinával?

- Milyen Marinával?

- Aki Rómában a szomszédunk volt. Elment valami koncertre, ahol fellépett egy walesi bányászzenekar, és a kis hülye beleesett a dobosba. Apja, anyja sírt, könnyörgött, tiltakozott, hiába, ő hozzá megy, ő hozzá megy. És a kis elkényeztetett római leányzó elkerült egy walesi bányászfaluba, ahol nem volt koncert és operabérlet, hanem padlósúrolás, és minden évben egy gyerek. És ott kinn válni sem lehetett. Mert amikor Marina haza akart szökni a mamájához, az anyósa, a sógornők, a nagynénik elkapták és összeverték. „Mit gondolsz, hogy olyan hírünket keltsd, hogy nálunk olyan rossz életed van, talán még enni sem adunk, hogy meg kell szökni?”

- Rémes, rémes - bólogatott Mónika -, szegény kis Marina! Akkor mikorra tegyük az esküvőt?

Az esküvőt két részben tartották meg. Az elsőt, az egyházi áldást Nizzában szerezték meg. „Fiam, te megvesztél, ha ezt meg mered tenni, ne merj többé a szemem elé kerülni!” - írta Homok Jani. - „De édesapám, ha egyszer Mónika akarja, és a tanácshoz majd Somosbányán megyünk el, vagy Pesten, ahogy akarod.” - és a levélhez hozzákörmölve: „Nagon szeretem, kedves apu, Monika.”

A nizzai esküvőn Mónikán és Jankón kívül csak Ferkó, Yvette volt ott, és Tibor és Ágnes. Jani izgatott volt, és zavart, Mónika bűbajos. A pap is fiatal ember volt, rájuk mosolygott, amikor a stórával összekötötte a kezüket. Ágnes elsírta magát.

Az esküvői ebédet Tibor javaslatára Agayben, pontosabban Agay mellett, a tengerparton egy pici szállodában rendezték meg, a Hotel Robinsonban. Tibor kéthetes nászutat is befizetett ugyanitt. „Kitűnő hely az ilyesmire, kipróbáltam” - mondta nevetve, és a két gyerek zavartan elvörösödött.

Igazi francia ebéd volt, sok hallal, salátával, gyümölccsel és remek vörös borokkal.

Kisjani a langusztá rózsaszín húsát ette.

- Erről jut eszembe, Mónika, Ilon nénitől megtanulsz töltött káposztát főzni.

- Megtanulok - ígérte ragyogó szemmel Mónika.

Ebéd után Ferkó és Yvette azonnal visszaindult Párizsba.

- Nem gondoltad meg magad? Nem jössz hozzánk pár napra? - kérdezte Yvette Ágnestől.

- Nem, köszönöm. Még ma át kell repülnöm Milánóba, és holnap Pestre.

- Hát akkor... sok szerencsét, sok boldogságot.

- Elvihetem a nizzai repülőtérre? - kérdezte Tibor. - Itt már, azt hiszem, ránk sok szükség nincs.

- Köszönöm.

Tibor megcsókolta a lányát, Ágnes a fiát. Azután Ágnes magához vonta Mónikát. Annyi szeretettel, annyi gyengédséggel simogatta meg a haját, csókolta meg az arcát, annyira szeretett volna valami nagyon kedveset mondani.

Sziklás parton, kanyargó utakon szaladtak végig az autóval.

Dagály volt, a sziklákat csapkodta a tenger. Pálmafák kapaszkodtak az ég felé, forrón sütt a mediterrán nap.

- Megállnánk egy percre? - kérdezte Ágnes.

A sziklafal tövébe állították a kocsit. Felkapaszkodtak egy szirtre, leültek egymás mellé, és nézték a végtelen vizet.

- Azt hiszem, magát kellett volna feleségül vennem - mondta Tibor.

Ágnes Tiborra nézett, és elmosolyodott.

- A legjobbkor szól - felelte.

A tenger kék volt, fehér tajtékos és végtelen. Valahol, a látóhatár peremén feltűnt egy méltóságteljes, fehér hajó. Mellettük egy pálma levelei behajoltak a képbe.

- Csak a jóisten engedhet meg magának ekkora giccset - mondta Tibor. De Ágnes kutatva nézte a vizet. Valahol, valahol már látta ezt. A kép! A nyomtatott kis levelezőlap, a salétrom verte konyhafalon. Nagymama leveszi a képet és mutatja neki: „Látod, ez a tenger. Ilyen a tenger. Ott nagyon gazdag és boldog emberek élnek. Mindig táncolnak, és zene szól, ott mindenki nagyon, nagyon boldog.” Hiszen én is boldog vagyok - gondolja Ágnes. - Amire vágytam, minden teljesült, annyi szép és jó... gyógyítani, utazni és...

Kapkodva lélegzett még egy kortyot a sós levegőből, még egy kortyot ebből a fényből, még egy villanást Tibor mosolyából. „Elteszem a képet. Megőrzöm a képet” - gondolta, mint gyerekkorában.

- Ha arra gondolok, hogy unokánk lesz... Egy ilyen vacak, pocsék világban - mondta Tibor. - Gazdasági válság, népességrobbanás, éhség, recesszió, atombomba a fejünk fölött. El van tolvá az egész vacak... és ezek az idióták ilyenkor házasodnak. Remélem, vigyázni fognak. Persze mit csinálhatnak, szegények? Nincs másik életük.

A tenger sötétkékre váltott. Ringott, zúgott. Szívszakasztóan szép volt.

Ágnes szemét elborította a könny. Könnyei között mosolygott:

- Bízunk rájuk. Ők majd mindent jobban csinálnak.

VÉGE